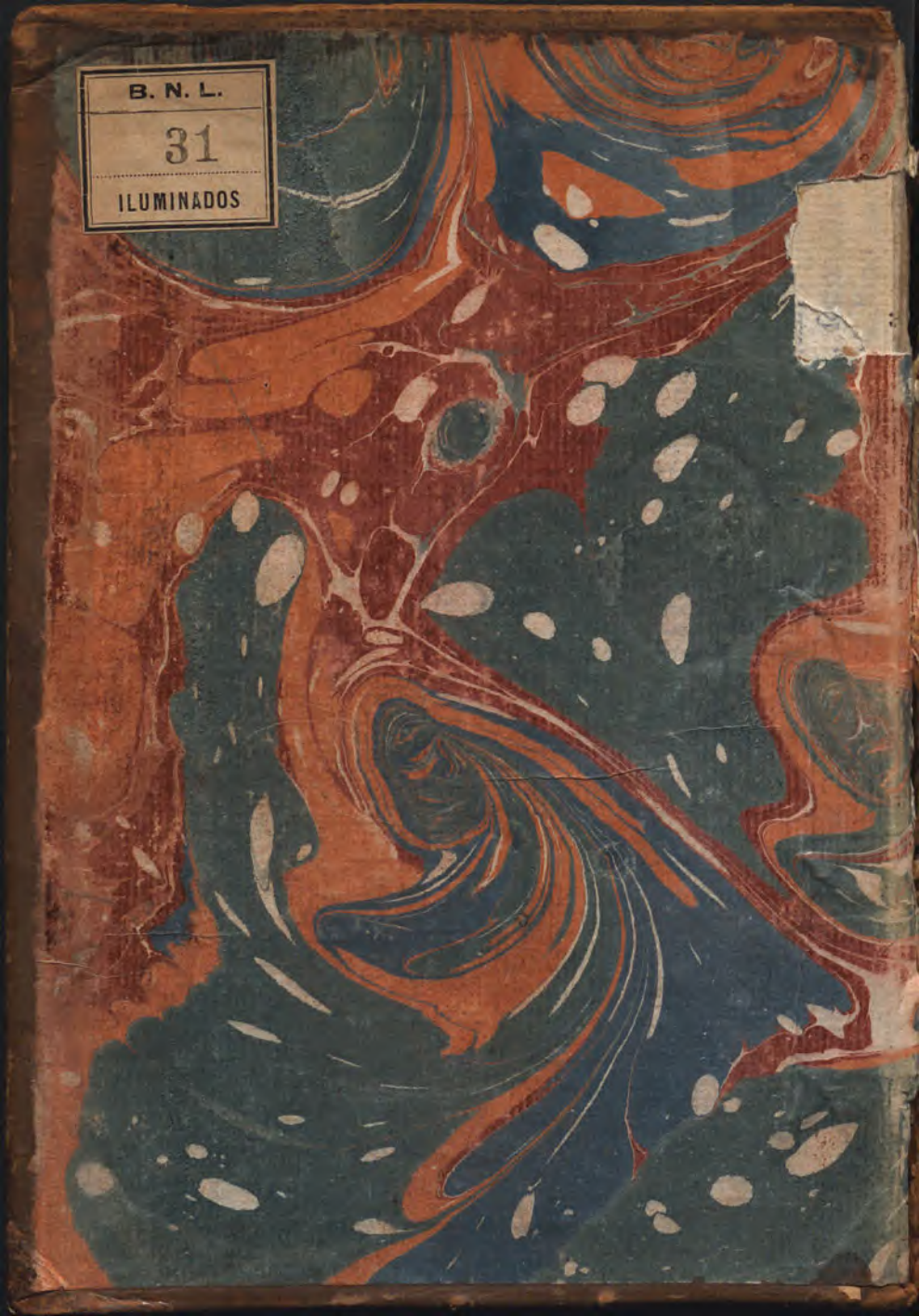

B. N. L.

31

ILUMINADOS

(L-3-18)

Beja

L. 3. 18.

K-3-24

No-31

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page, covering the majority of the lower half of the document.

- I** Primitus de oratione.
ii De disciplina psallendi.
iii De disciplina psallendi. legendi.
iiii De dilectione dei et primi.
v De obseruatione mandatorum dei.
vi De obseruatione mandatorum dei.
vii De sapientia que christus est.
viii De prudentia.
ix De simplicitate.
x De patientia.
xi De humilitate.
xii De pace.
xiii De obedientia.
xiiii De contemptibus mundi.
xv De penitentia.
xvi De confessione.
xvii De spunctione.
xviii De spe et formidine electorum.
xix De his que ad delictum post lacrimas reuertuntur.
xx De uita uel satisfactione monachorum.

- xxi De his q̄ quietā uitā diligūt.   iij
- xxii De electis om̄ia derelinquentibz.   iij
- xxiii De mortificatiōe monachoz.   iij
- xxiiii De actiua uita et otēplatiua.   iij
- xxv De regni celestis desiderio.   iij
- xxvi De remissa quālatione monachoz.   iij
- xxvii De abstinentia.   iij
- xxviii De otinentia.   iij
- xxix De tolerantia. diuine correptōis.   iij
- xxx De flagell' dei.   iij
- xxxi De infirmitate carnis.   iij
- xxxii De t̄bulatione uultoz.   iij
- xxxiii De temptationibz.   iij
- xxxiiii De multitudis peccatis.   iij
- xxxv Ut p̄t ruina q̄s surgere queat.   iij
- xxxvi De cogitatione.   iij
- xxxvii De sermone.   iij
- xxxviii De taciturnitate.   iij
- xxxix De multiloquio.   iij
- xl De collatione.   iij
- xli De dilectione pximi ⁊ fratna correptiōe.   iij

- xlj** De zelo pastoralis officij.
xljij De doctrine discretioe.
xlviij De donis diuinis.
xlvi De gra dei.
xlviij De bonis subiectis.
xlviij Ut thesaur^{us} monachi i celo collocet^{ur}.
xlviij De consilio.
lxx De sanctificatione cordis et corporis.
l De uocatione diuine pietatis.
li De dilectione et gratia dei.
lij De eo qd^o scilicet filij di et filij lucis uocent^{ur}.
liij De spe.
liiij Ut sine intermissione oret^{ur}.
lv Ut sim^{us} simplices sicut filij dei.
lvi Ut oia sine murmuratione faciam^{us}.
lvij De circumsione uitioꝝ.
lvij De fructu iusticie.
lvij Ut ad innocentiam reuertant^{ur} infantie.
lvij De eo qd^o iusti lapides uiui uocent^{ur}.
lvij De sufferentia temptationu.
lvij De cognitione dñi nri ihu xpi.

lxvij De clarificatiōe dñi nr̄i ihu xp̄i in sc̄is.

lxvij Ut ambulem⁹ digni deo ⁊ impleam⁹ agnitiōe uoluntatis ei⁹

lxviii De eo qd̄ n̄ om̄ib⁹ placē debem⁹ hominib⁹.

lxviii Ut nob̄ alterutrū culpe dimittam⁹ q̄relā.

lxviii De eo qd̄ filij dei sumus ⁊ heredes ⁊ hereditas illius ille est n̄ra.

lxviii Quom̄ monach⁹ lucrifaciat xp̄m.

lxviii De eo qd̄ dñi semp̄ monachis adnūtiētur uirtutes.

lxix De eo qd̄ donatū sit sc̄is pati pro xp̄o.

lxix De eo qd̄ xp̄s p̄ dilectiōe n̄ra tradidit semet ip̄sum.

lxx De cognitiōe dñi nr̄i ihu xp̄i. De eo quod ap̄tus ait

lxx De nocua curiositate monachor̄.

Sp̄m nolite extinguere

lxx De regula ab ap̄stolis p̄sita.

lxx Ut uigilantes sint monachi.

lxx De pugna uirtutū extra uitia.

lxx De odio ⁊ correptiōe fraterna.

lxx Ut mentis lumbus succinctos habeat monachus.

- lxxxix** De mortificatōe uitioꝝ.
- lxxx** De gratia lacrimarū.
- lxxxi** De eo qđ sc̄i monachi filij dei uocent^{ur}
- lxxxii** Qđ ex uirtutibz uirtutes. ⁊ ex uitijs uitia ori^{antur}
- lxxxiii** Qđ sit xp̄i confixus sū cruci.
- lxxxiiii** Ut monachi cor habeāt purū. ⁊ sciē^{tiam} bonā.
- lxxxv** Ut diuites sint monachi in opibz bonis. et thesaurizent sibi fundamētū bonū.
- lxxxvi** De mansione et̄na q̄ a dō pp̄ata ē sc̄is.
- lxxxvii** Quom̄ beat^{us} efficit^{ur} homo.
- lxxxviii** De hora exit^{us} ⁊ separationis aīe a corpore.
- lxxxix** De innocentia.
- xc** Quid sit sc̄ificare ieiuniū.
- xc** Qđ sit bene ieiunare.
- xcii** De eo qđ mlti ab oriēte ⁊ occidēte ueniēt ⁊ re^{gē} cū abrahā ⁊ isaac ⁊ iacob ī regno celoz.
- xciii** De eo qđ oīs elect^{us} atq; p̄fect^{us} monachus ⁊ hō ⁊ uittulus ⁊ leo ⁊ aq̄la fig^{ur}alit^{er} sit.
- xciiii** De eo qđ ap̄ls ait caro suscepit adū

4
sus spm sps autē adūsus carnē.

xxv Qd sit unpet' sps ⁊ qd sit unpet' carnis.

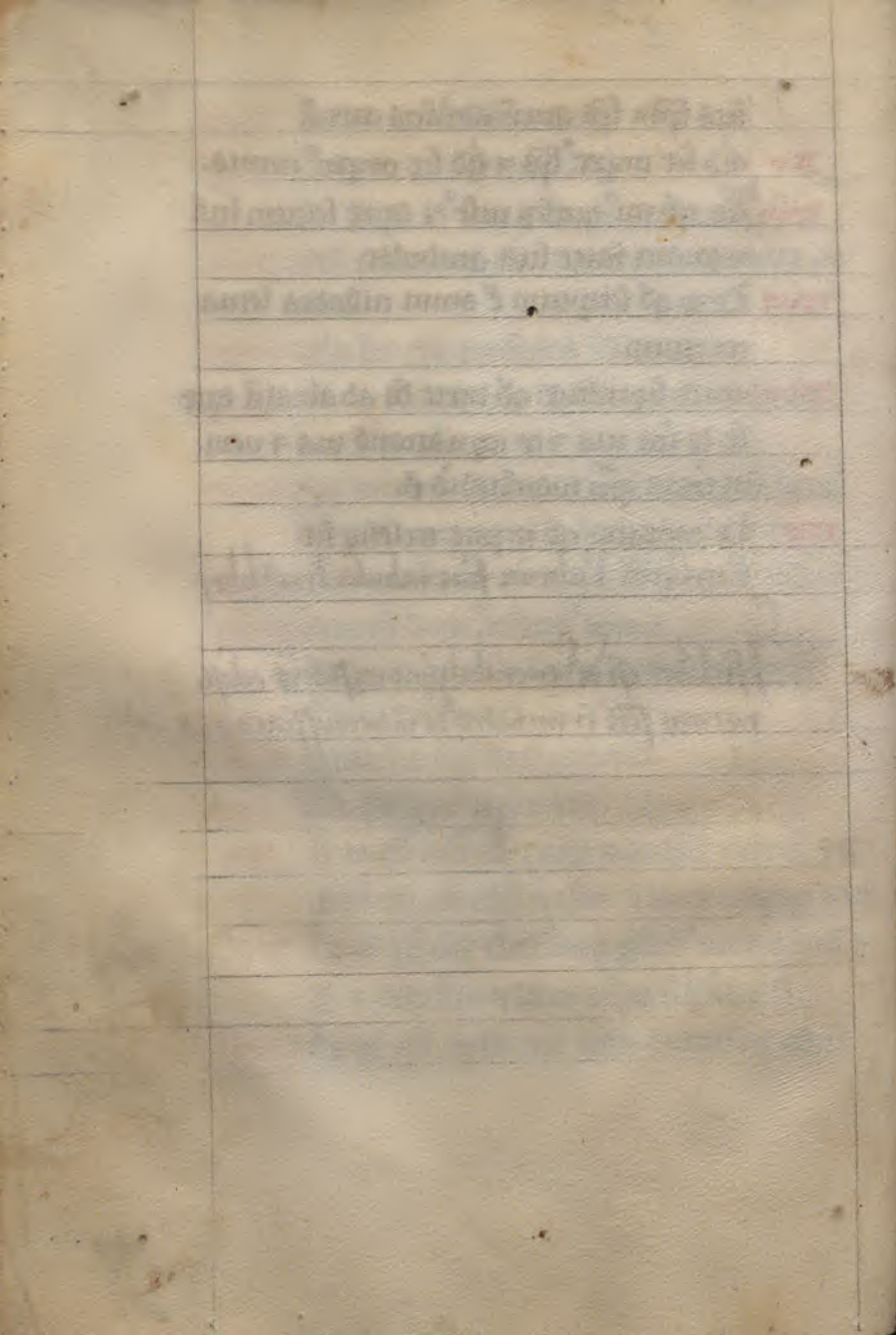
xxvi Eo qd un' quisq' uult' ⁊ ante faciem suā
⁊ coram facie sua ambulet.

xxvii De eo qd scriptum ē omni custodia serua
cor tuum.

xxviii Quid significet qd dixit d's ad abrahā egre
de te tua ⁊ de cognatione tua ⁊ ueni
in terram qm monstrauo t'.

xxix De martiro qd in pace ecclesie fit.
Explicit Rubrica. siue tabula hui' libri.

¶ Hic liber est de venerabilis monasterii celesti
norum sancte trinitatis de marcoussiacis c. p. 47.

5
Quid nobis pdest scōrum scribē vitas
Quidq; legendo ualeat laudare p̄s hēmita.
Cū sua nec digito bona fita mouē velim?
Hic illos iter isse dei stritum repperim?
Quo meat. ad portū qui tendē vult requiei
S; quoddeterius. pauci strito graduūtur
Hic ubi nos positi meruerunt sanctificari
Illecebras carnis contriuerunt pede forti
Abstnuere abis. viciis tūctisq; nociuis
Insidias hostis palma vicere virili
Carne sua pret̄ carnem vixere beati
Dicit i hominū q̄ celebs vita probatur
Non terrena. suo q̄ fallit ad ima t̄hendo.
Quid mora. sc̄m̄ eos om̄i v̄tute repletos.
Scire tamē nec velle seq̄. dampnatio maior.
Ergo iuuate p̄s suffragia vr̄a petentes.
Posseq; nos fieri vestros orate sequaces.
Quod dare dignetur qui trinus regnat & vni

Handwritten text in a medieval script, likely Gothic or similar, written in a single column. The text is extremely faded and difficult to decipher, but appears to be a continuous block of writing. The script is dense and fills most of the page's width. The ink is very light, making the characters hard to distinguish against the parchment background.

6
Hunc modicum libellum smaragdus de
diuisis uirtutibus collegit et ei nomen dia
dema monachorum imposuit. Quia sicut
diadema gemis: ita et hic libellus fulget uirtutibus

Hunc modicum operis nostri libellum
de multorum dictis orthodoxorum opitulante
christo collegimus patrum et pro eorum discurrer
tes florentia prava benevolentia ueluti ad
manum collegimus flosculos atque de illorum flo
riferis atque benedictionibus domini pleno ea que
necessaria monachis esse perspeximus colle
gimus agro et in hoc paruo studuimus con
gregare libello. Ea uidelicet que perfectorum
monachorum corda demulceant: et ad deside
rium patris celestis auidius sublimiusque
erigant. infirmorum quoque monachorum cor
da confirmet et retereant. et ad regularem
emendationem producant. Et quia in regu
la beati benedicti scriptum est: mox ut sur
reuerint fratres a cena sedeant omnes in
num et legat unus collationes uel uitas

patrum. aut certe aliquid quod edificet au-
dientes. Ideo nos decollationibus patrum. &
de conuersionibus et institutionibus eorum
modicū & de diuisis doctoribus in hoc libello
congressimus plurimū. et sic eum in
totum capitulis consummauimus totum. Et
quia mos est monachorum. ut regulā be-
nedicti ad capitulū legant cotidie pri-
mitiuum: uolumus ut iste libellus ad
eorum capitulū cotidie legatur post uesp-
tini. Et quia in eadem beati benedicti
legimus regula: ut quicquid in chram
bonū. a deo illud profici instantissima depo-
scamus oratione. propterea in hoc libello
de orationis officio. capitulum ponimus

Primum. *Primitus de oratione. .i.*

Hoc est remediū eius qui uitioꝝ tēp-
tamentis exestuat. Et quotiens
quolibet tangitur uitio totiens ad orō-
nem se subdat. quia frequens oratio
uitioꝝ impugnationē exstinguit. Tam

7
pseueranter intendē oportet animū nr̄m
orando atq; pulsando: quousq; importu-
nas desiderioꝝ carnaliū suggestiōes que
nr̄is ostrepunt sensib; fortissima intentio-
ne superi? ac tam diu insiste quousq; p-
sistendo uincam? **¶** Jam negligentes
orationes: nec ab ipso homine impetra-
re ualent qđ uolunt. Quando quisq; o-
rat: sc̄m ad se sp̄m aduocat: ac ubi uenerit:
confestim temptam̄ta demonioꝝ que se-
mentib; humanis immergunt. p̄sentia
eius ferre non sustinentes effugiunt.
Oratio cordis ē non labioꝝ. **R**ec̄ enim
uerba dep̄cantis d̄s intendit: s; orantis
cor aspiciat. Quod si cor tacite ore et uox
sileat: quāuis homines lateat d̄m latere
non potest q̄ conscientie p̄sens est. **M**eli-
est autem cū silentio orare corde sine so-
no uocis: quā solis uerb; sine intuitu m̄-
tis. **S**oces secretissimas apud aures dei
non faciunt uerba nr̄a s; desideria. **E**t̄nā

etenim uitam si ore petimus. nec tamē cor-
de desideramus: clamantes tacem? **S**uo
desideramus ex corde: etiam cum ore contice-
scimus. tacentes clamam? **H**inc ē quod
in hemo populus uocib; p̄ strepit: et moy-
ses ab strepitu uerboꝝ tacet: et tamen
silens aure diuine pietatis audit. **C**ui di-
citur: quid clamas ad me? **I**ustus est
ergo in desiderio clamor secretus: q̄ ad hu-
manas aures non puenit: et tamen au-
ditum conditoris replet. **N**umquam ē
sine gemitu orandū. **N**am peccatorum
recordatio: merorem gignit. **D**um enim
oramus: ad memoriā culpam reducim?
et magis reos tunc nos eē cognoscim?
Ideo q̄ cum dō adsumus: gemere et
fletu debemus. reminiscetes quam gra-
ua sint scelera que cōmisim? quamq; di-
ra inferni supplicia que timem? **M**ens
qualem se in orationē offert: talē post
orationem conseruet. **N**am nichil pro

ficat oratio: si deuuo comittitur unde iam
 uenia postuletur. Ille enim p̄cis desidera
 tū effectum sine dubio p̄cipit: qui quod o
 rāto abluī postulat: delinquendo n̄ iterat.
 Tunc ergo ueraciter oramus: quando ali
 unde non cogitamus? Nam reuera tunc im
 petrandā diuina munera credimus: quā
 to simplici affectu assistim⁹ cū oramus.
 Quando autem stamus adorationē: uigi
 lare ⁊ in cumbere ad p̄ces toto corde debe
 mus. ut cogitatio omnis carnalis et se
 cularis abscedat: ⁊ nec quicquam tē ali
 ud animus quā id solum cogitet quod
 p̄catur. Ideo ⁊ sacerdos fr̄m p̄parat m̄tes
 dicendo: sursum corda: ut dum respondit
 plebs habem⁹ ad dñm: ammonētur ni
 chil aliud se quam dñm cogitare debē.
 Qui leditur: non desistat orare pro se le
 dentibz. Alioquin iuxta dī sententiam
 peccat: qui pro inimicis non orat. Si
 cut nullum proficit in uulnere medica

mentū si adhuc meo ferrū sit: ita nichil pro-
ficat oratio illius cuius ad huc dolor timē-
te. uel odium manet in pectore. **U**lentiū
sacrificiū oratōis accipitur: quod in cōspec-
tu misericordis iudicis proximi dilectōe
conditur. qđ tunc ueraciter quisq; cumu-
lat: si hoc etiam p̄ adūsarijs impendat.
Tantus eē. debet orantis erga dñm affectus
ut non desperet p̄as effectū. **I**naniter autē
oramus: si sp̄i fiduciam non habemus. **P**e-
tat ergo ait apl's unusquisq; in fide nichil
dubitans. **E**t dñs inquit. **F**omne quicquid
petieritis in oratōe credentes accipietis.
Venit quidā senex aliquando in montem
synai: et cum exiret inde occurrit ei fr̄ i-
uia: et ingemescens dicebat seni. **A**ffligi-
mur alba propt̄ siccitatē. quia nobis n̄
pluit. **E**t dicit ei senex. **Q**uare nō oratis
et rogatis dñm? **E**t ille respondit. **E**t ora-
mus et deprecamur assidue dñm. et non
pluit. **E**t dixit senex. **C**redo quia n̄ ora-

9
tis attentius. **S**uis scire quia ita est!
ueni & stemus pariter ad orationē. et ex
tendens in celum manus orauit. & sta
tim pluuia descendit. **Q**uod cū uidisset sc̄ il
le timuit. & proci dens adorauit senem.
Nam & dñs discipulis ait. **H**abete fidē
Amen dico uobis. quia quicūq; dixerit
huic monti. tollere. & mittere in mare. &
non hesitauerit in corde suo. quod cumq;
dixerit fiat fiet ei. **Q**uod & factū p̄cib;
beati patris gregoriū neocesariensis legi
mus. qui cū uolens edificare ecclesiam
in loco apto uideret q̄ cum angustiozem
ēē. quam res exiebat. uenit nocte ad locū.
& genib; flexis adorauit dñm. ut montē
longius iuxta fidem petentis ab stulisset.
Et mane facto reuſus. inuenit montē
tantum spatū reliquisse structorib; eccle
sie. quantum opus habebant. **N**am &
sc̄a scolastica manus ac caput in men
sam posuit. & ut plueret orauit. & sta

si monte
trullus

ut pluuia super illos de celo descendit. Nam &
proinde tardius iustorum exaudiuntur orationes:
ut dum differuntur maioribus premiis cumu-
lentur. Oratio namque priuatis locis opor-
tunius funditur: dum deo tantum teste
depromitur. Hec enim conciliat deum
multiplex orantis sermo: sed pura sine
vaca orationis intentio. Interrogauerunt
quidam atheniensem machariu[m] dicentes quo-
modo debemus orare. Et dixit eis sener:
non est opus multu[m] loqui in oratione: sed
extendere manus frequenter et dicere.
Dne. sicut uis & sicut scis. miserere mei.
Hinc beatus benedictus ait: non in multi-
loquio: sed in puritate cordis & compunc-
tione lacrimarum. nos exaudiri sciamus.
Et ideo breuis debet esse & pura oratio:
nisi forte ex affectu inspirationis diuine gra-
tie pretendatur. In conuentu tamen om-
nino breuetur oratio. *De disciplina .ii.
psallendi.*

de breuitate
orationis.

10
Oporteret enim nobis totis obedire il-
li qui nos per prophetam ammonet
dicens psallite sapienter. id est non quera-
mus sonum auris. sed lumen cordis. Et quod
lingua cantamus. opere compleamus. Can-
tat sapienter. qui quod psallit intelligit.
Nemo enim sapienter agit. qui quod ope-
ratur non intelligit. Quid est enim in omni-
bus vobis gustus quo discernatur cuius saporis sit. hoc est in vobis sancte scripture pruden-
tia et sensus. Si quis ergo ita animam
suam intendit in singula verba psalmodie
sicut gustus intentus est in discretionibus sa-
poris ciborum. Iste est qui complevit quod
dicitur psallite sapienter. Bonum est corde
semper orare. bonum etiam sono vocis dominum spiri-
tualibus hymnis glorificare. Nichil est so-
la voce canere sine cordis intentione. sed
sicut ait apostolus. cantantes in cordibus vestris.
hoc est non solum voce sed et corde psallen-
tes. Unde et alibi. psallam spiritu psallam

et mente. Sicut orationibus regimur: ita
psalmodiarum studiis delectamur. ~~delectamur~~
Psallendi enim utilitas: tristia corda con-
solatur: gratiores mentes facit: fastidio-
sos oblectat: inertes excuscat: peccatores
ad lamenta inuitat. Nam quamuis du-
ra sint carnalium corda: statim ut psal-
mi dulcedo insonuerit: ad affectum pieta-
tis animum eorum inflectit. Dum enim christi
animum non uocis modulatio: sed tantum uerba
diuina que ibi dicuntur debeant commo-
uere: nescio quo tam pacto modulatione
canentis: maior nascitur compunctio cor-
dis. Multi enim reperiuntur: quicquid
suauitate commoti sua crimina plangunt:
atque ex ea parte magis flectunt ad laci-
mas: ex qua psallentis insonuerit dulcedo
suauissima. Oratio in presenti: tantum pro
remedio peccatorum effunditur. Psalmorum
autem decantatio perpetuam dei laudem de-
monstrat in gloriam sempiternam: sicut

11
scriptum ē. beati qui habitant in domo
tua in sc̄la sc̄lo laudabunt te. Cuius op̄i
ministeriū quicūq; fideliter intentaq; in-
te exsequitur. quodam modo anglis sonat.
Vnde ⁊ in alio loco idem psalmo graphul
ait. In conspectu anglorū psallam tibi.
Psalmodie hic uirtus ostenditur. ut q̄
puro corde inter homines psallit. etiam
sursum cū anglis canere uideatur. Hinc
⁊ ap̄ls ait. loquentes uobismetipsis psal-
mus. hymnis et canticis spiritualibus. can-
tantes ⁊ psallentes in cordibus ūris dño.
Et canere igitur ⁊ psalle et laudare do-
minū magis animo quam uoce debem.
hoc ē quippe quod dicitur. cantantes et
psallentes in cordibus ūris dño. Vox etenim
psalmodie cū p̄ intentionē cordis agitur.
p̄ hanc om̄ipi dño ad coriter paratur ut in-
tente menti uel prophete mysteria. uel
compunctionis gratia infundat. Vnde
scriptū ē. sacrificiū laudis honorificabit

⁊ in potenti

me: et illuc iter est in quo ostendā illi salutare dī. Et illud cantate dño psalmū dicite nomini eius: iter facite ei qui ascendit sup occasū. dñs nomen est ei. Ipse etenim sup occasū ascendit quia mortē resurgendo calcavit. Cui dum cantamus iter facimus ut ad nōm cor ueniat. et sui nos amoris gratia accendat. *de disciplina*

Orationibz mundanū lectio *psallendi.*
nibz instrum. Futurū q. bonū siliceat. *iii.*
si non luceat melius est orare quam legere. Qui uult cū dō semp eē. frequenter debet orare. frequent et legere. Nam cū oramus. ipi cū deo loquim. cū uero legimus. dō nob cū loquitur. Omnis pfect^o exlectione et meditatione pcedit. Que enim nescim^o lectione discim^o. que autē didicimus meditationibz conseruam^o. *69*
Geminū confert donū lectio scārum scripturarū. siue quia intellectū mentis erudit. seu quod a mundi uanitati

bz abstractū hominē ad amorē dī pducit.
Seminū ē ⁊ lectiois studiū: primū quo
 modo scripture intelligantur: scdm qua
 utilitate uel dignitate dicantur. Nam
 rationabilius erit: ut quisq; prius promp
 tus sit ad intelligendū que legit: deinde
 idoneus ad proferendū que didicit. **L**ex
 enim dī ⁊ pmiū habet ⁊ penam legenti
 bz eam. **P**remiū in his q; eam bene uiuen
 do custodiunt: penam uero his qui eā
 male uiuendo contēpnunt. **S**criptura
 sacra lectoris sui animū ad celestē patri
 am uocat: atq; aterrenis desiderijs ad su
 pna amplectenda cor legentis immutat.
 dictisq; obscuriorib; exercet fortes ⁊ par
 uulis humili sermone blanditur ⁊ usu
 legendi fastidiū tollit lectori: quia ni
 mirū uerbis humilib; adiuuat sublimi
 bus leuat. **S**criptura sacra aliquomodo
 cū legentib; crescat: a rudib; lectorib;
 quasi recognoscat ⁊ tamen doctis sem

per noua reperitur. Ad ezechielem pro
phetam dicitur fili hominis; quodcuq;
inuenieris comede. Quicquid enim i sa
cra scriptura inuenitur edendu e quia
et eius parua simplicem componunt
uitam. et eius magna subtilem edificat
intelligentia. Precepta scripture sacre
legendo reuiuiscunt. qui mortui in culpa
iacebamus. Vnde omni dno p psalmi
stam dicitur in eternu non obliuiscar
sermones tuos. quia in ipsis uiuificasti
me. Sca scriptura in tenebris uite p sen
tis. facta e nob lumen itineris. Hinc
enim petrus ait. Au tene facitis intende
tes. quasi lucerne lucenti in caliginoso
loco. Cum legenti cuilibet sermo scriptu
re sacre tepidus uidetur. sensus diuini
eloqui eius mente non extitit et in
cogitatione sua nullo intellectu lumi
nis emicat. At uero si bene uiuendi
ordines querat. 7 p gressu cordis inue

uat quem admodū pedem boni opif
 ponat tantū in sacro eloquio profectū
 inuenit quantū apud illum ipse pro
 fecerit. Plerumq; fit ut scripture sacre
 uerba eē mystica quiscq; sentiat: si ac
 census supne contēplandiōis gratia se
 metipm ad celestia suspendat. Mira e
 nim atq; ineffabilis sacri eloquiū uirt⁹
 agnoscitur: cum supno amore legentis
 anim⁹ penetrat. *De dilectōe dei & proximi. iiii.*

Caritas in dilectione dī & proximi con
 stat. Seruat autem in se dilectionē
 dī: qui de caritate non diuiditur proximi.
 Quia fraterna societate serēnitur: a di
 uine caritatis participatione priuatur. Nec
 poterit dīm diligere: qui noscitur in proximi
 dilectione errare. Sp̄s d̄s & homo est totū
 ergo xp̄m non diligit: qui hominem odit.
 Quamuis ergo n̄ nulli fide atq; opibus
 s̄is uideantur eē participes: tamen qui
 priuantur a caritate fraternae dilectionis

nullum habent incrementū uirtutis. Nam
sicut apl's ait: si tradidero corpus meū ut
ardeam/ caritatē autem non habuero. ni-
chil in pdest. **S**ine amore caritatis quā-
uis quisq; recte credat/ ad beatitudinem per-
uenire non potest. quia tanta est carita-
tis uirtus. ut etiā propheta 7 martirū
sine illa nichil eē credant. nullū p̄mūm
sine caritate pensatur. Caritas enim uir-
tutū omnū obtinet p̄cipatū. **S**onde et
uinculū p̄fectionis caritas ab aplo dicitur.
eo qd̄ uniuerse uirtutis eius uinculo re-
ligentur. **P**rima uirtus obedientie in carita-
te. ē: que uidelicet caritas in duob; p̄ceptis
distinguitur. ut d̄s et proximi diligatur. Et
recta opatio ex decalogi completionē p̄fi-
citur. ut cū bona agi ceperint/ mala iam
nulla perpetrentur. **D**uo sunt p̄cepta ca-
ritatis: dilectio uidelicet d̄i et proximi. ^{hęc}
que itaq; nos sacre scripture dicta uini-
ficant. quia dilectionem d̄i 7 proximi

14
capim' in eloquijs diuinis. Per amorē dī a
mor proximi gignitur: & p̄ amorē proximi
amor dī nutritur. Nam qui amare dñm ne
gligit: p̄fecto diligere pr̄ximū nescit. Tunc
plenus in dī dilectione p̄ficim' si in eiusdē
dilectionis gremio prius proximi caritate
letamur. Quia ergo amor dī amorem p̄
ximi generat: diciturus p̄ legem dñs, dili
ges proximi tuū, p̄misit dicens, diliges
dñm dñm. ut uidelicet intra pectus nr̄m pri
us amoris sui radicem figeret: quatinus
p̄ ramos post modū dilectio fr̄na germina
ret. Amor dī & proximi amore ualescit:
sicut testatur iohannes. qui quosdā incre
pat dicens, qui n̄ diligit fr̄em suū quem
uidet, dñm quem non uidet quomodo potest
diligere: que tamen diuina dilectio p̄mo
rem nascitur: s̄ in affectū crescendo p̄mu
tatur. Sēpe omnipotens d̄s quantum
quisque a caritate dī & proximi longe
sit: uel in eis quantū profecerit innotescit.

quo ordine cuncta dispensans / alios suc-
cessibz fulcat / et dum quosdam temporalit^r
deserit. in quorundā cordibz quod malū
latet / ostendit. Nam plerumqz ipsi nos
miseros insecuntur. qui felices sine com-
paratione coluerunt. Inoffenso pede it^r
nīm in trā agitur. si d^s 7 proximus inte-
gra mente diligatur. Nec d^s enim uere
diligit^r sine proximo. nec proxim^{us} uere di-
ligitur sine dō. S^cs sp^s sicut legitur dis-
cipulis dat^r / prius a d^{no} in terra degente.
postmodū a d^{no} celo presidente. In terra
quippe datur sp^s / ut diligatur proximus / e
celo uero / ut diligatur d^s. Sed cur prius
in trā / postmodum e celo. Nisi quia pa-
tenter datur intelligi / quod iuxta iohan-
nis uocem. qui frēm suū quē uidet non
diligit. d^m quem non uidet quomodo po-
test diligere. Amemus 7 amplectemur^r
proximū qui iuxta nos est. ut peruenire
ualeamus ad amorem illius / qui super

nos ē. **C**reditetur mens in proximo quod
 exbeat dō: ut pfecte mereatur in deo gau
 dere cū proximo. **T**unc enim ad illam su
 pne frequentie letitiam puenimus de q̄
 nunc sc̄i sp̄i pignus accipimus. si ad istū
 finem scilicet ad dilectionem dī ⁊ proximi
 toto amore tendamus. **O**mne mandatū
 de sola dilectione ē. ⁊ omnia unum pre
 ceptū sunt: quia quicquid p̄cipitur in so
 la caritate solidatur. **P**recepta ergo domi
 nica: ⁊ multa sunt ⁊ unum. **M**ulta per
 diuīsitatem operis: unum in radice dilecti
 onis. **Q**ualit̄ dilectio dī ⁊ proximi sit
 tenenda ipse insinuat: qui in plerisque
 scripture sue sententijs et amicos uilet
 diligere in se: et inimicos diligere propt̄ se.
Diligamus ergo dilectissimi fr̄es dñm
 dñm nr̄m sicut ille precepit: scilicet ex toto
 corde, tota anima ⁊ tota uirtute nr̄a di
 ligamus. quia ille prior dilexit nos sic
 enim iohannes ille qui sup̄ ipsum dilec

tionis fontem in cena recubuit in epla
sua ait / fr̄s diligamus dñm: qm̄ ille p̄ice
dilexit nos. Neq; enim poterit dñm fragili-
tas diligere humana: nisi ille primū na-
turam diligeret nr̄am. Dilexit etiam nos
p̄iusquam essemus: / et ideo ut essemus
creavit / uiuificauit / nutriuit / custodiuit.
et ad lauacrum regeneratiois perduxit. Re-
nouauit / gubnauit: / et ad intelligibilem
etatem p̄duxit. Hec enim omnia nobis
misericordit: / et p̄ nimiam dilectionē per-
fecit. **A**piamus ergo oculos cordis nr̄i di-
lectissimi fr̄i: / et in tantū nos a ih̄u xp̄o do-
mino nr̄o cognoscamus esse dilectos: ut
pro nobis eius sanguinē fuissem non
dubitemus. **S**uspendamus corda nr̄a ad dilec-
tionem creatoris nr̄i: / et nō ad modicum
aut ex aliquo. s; ex toto corde / tota aīa /
et tota uirtute diligamus eum: ita ut
nullius rei dilectionem p̄ponamus dilec-
tioni dñi nr̄i ih̄u xp̄i. **I**pse enim ait / qui

diligit patrem aut matrem plusquam
 me: n̄ ē me dignus. Et qui diligit filiū
 aut filiam plusquam me. non ē me dignus.
Vere enim si dñm toto corde diligimus: di-
 lectioni eius / nec parentū nec amicorum /
 nec filioꝝ dilectionē p̄ferre debemus. **S**ed
 si diligimus dñm: necesse ē / ut sicut nos
 metipsos / diligamus ⁊ p̄ximos: quia ī his
 duobꝫ p̄ceptis tota lex pendet ⁊ prophete.
Ergo legem ⁊ prophetas non implet: qui
 dñm proximūqꝫ non diligit. **S**criptū ē enī
 hoc mandatū habemus a dō: ut qui diligit
 dñm / diligit ⁊ fr̄em suū. ⁊ in hoc cognoscent
 omnes quia mei discipuli estis / si dilectio-
 nē habueritis adinūcem. **E**t illud: k̄m̄.
 diligamus nos inūcem / q̄m̄ caritas ex dō
 est ⁊ omnis qui diligit fr̄em suum ⁊ dō
 natus ē: ⁊ cognoscat dñm. **S**i diligamus
 inūcem: d̄s in nob̄ manet / ⁊ caritas ei⁹
 in nob̄ p̄fecta ē. **B**eata est ergo uirtus di-
 lectionis ⁊ caritatis: que omnes am-

plectitur / omnes diligit / omnes fouet. Vere
beata que nutrit uirtutes. ⁊ delet peccata.
Comprimūt rixam. ⁊ fugat pariter omnia
uitia. Omnia tolerat. omnia credit. omnia
sperat. Inter obprobria. ⁊ secura ē. inter iras
placida. int̄ odia benefica. in ueritate fir-
ma. A prauis impugnantibus non diripi-
tur. a latronibus non furatur. ab incendio
non crematur. ab heresi non diuiditur. ⁊
diuidua stat. in expugnabilis manet. in-
explicabilis durat. inconcussa p̄seuerat.
in corrupta letatur. Ligamentū ē enim
uirtutū omniū. gluten ē animarū. con-
cordia mentū. ⁊ societas electorū. Ne ad
uilitatibus frangatur. fortit̄ mentē roborat.
Ne p̄speritatibus eleuetur. caute tēperat.
Ne ab ira superetur. ⁊ rationabilit̄ rep̄u-
mit. Vē hec ut uido. nobilissima. ⁊ ex-
cellentissima uirtus ē. Teneamus ergo
fēs uirtute qua possumus. ut nobiscū
sit. nobiscū maneat. nobiscū surgat.

nobiscū pergat: nobiscū letetur / et conuiuē
tur. Deceō enī in frūm congregatione
tam regiam iugit' in eē uirtutem. *De obser*

Post executionem *uatoe mandator' dei. V.*

dilectionis: uideam' quid nobis obser
uandū ipse auctoe p̄cipiat dilectionis. Aut
enim / si diligitis me / mandata mea seruare
et ego rogabo patrem. / et alium paraclytum
dabit uobis / ut maneat uobiscū in eternū.

Attendamus ergo fr̄l' quantū nos diligit
dñs n̄r ih̄c xp̄c' qui cum promissione ano
bis suam erigit dilectionē / et sp̄m sc̄m di
cit nobiscum esse in eternum mansurum.
si post dilectionem suam / mandata eius
seruauerim'. Ab ipso enim nobis omnia
bona largiuntur: / et uelle bonum et opa
ri / ab illo prius donatur nobis. Diligim'
enim ab illo: ut diligam' illum. Amam'
ab eo: ut amemus eum. Cognoscimur:
ut cognoscamus. Aduuamur / ut ope
mur: / et operando uirtutibz ditemur. Et

go si nos dilectio dñi pro ximi q̄ demul
cet. consequens est ut faciamus qd̄
ille p̄cepit. quia in tantum diligimus ī
quantū facim⁹. **N**ecq̄ enim potest sine cere
dñm diligere. qui mandata eius fideliter
non implet. Ipse enim ait. si quis diligit
me sermonem meū seruabit. et pater m̄s
diliget eum. ⁊ ad eum ueniemus. et mā
sionem apud eum faciem⁹. Et qui n̄ dili
git me. sermones meos non seruat. **J**o
hannes quoq̄ apl's dilectione dñi reple
tus in eplā sua ait. in hoc sc̄imus qm̄ co
gnouimus eum. si mandata eius obser
uamus. **Q**ui dicit se nosse dñm. ⁊ man
data eius non custodit. mendax est. et ī
eo ueritas non ē. **Q**ui seruat uerbum
eius. uere in hoc caritas dñi p̄fecta est.
De se quoq̄ iob ait. uestigia dñi secut⁹
est pes meus. uiam eius custodiui. ⁊ n̄
declinaui ex ea. **A** mandatis eius non
recessi. ⁊ in sinu meo abscondi uerba o

ris eius. **I**psa quoque dominus te dilectione
 sua atque mandatorum suorum observantia
 populum israeliticum ammonens dicit. **N**
 unc israel audi precepta et iudicia que
 ego doceo te hodie. ut faciens ea vivas in
 eis. **O**bserva et caue nequando obliviscaris
 domini dei tui. et negligas mandata eius
 atque iudicia et ceremonias. qual ego precipio
 tibi hodie. **E**t nunc israel quid est. quod
 dominus deus tuus petit a te. nisi ut timeas do-
 minum deum tuum. et ambules in iustis eius.
 et diligas eum. ac servas ei in toto corde
 tuo. et in tota anima tua. custodiasque man-
 data et ceremonias eius. qual ego precipio
 tibi hodie ut bene sit tibi. **S**i autem audi-
 eris ut facias omnia mandata eius. faci-
 et te dominus excellentiorem cunctis gentibus
 que versantur in terra. **B**enedictus eris
 in civitate. et benedictus in agro. **B**ene-
 dictus fructus ventris tui. et fructus vine
 tue. **M**ittet dominus super cellaria tua. et super

oīa opa manūū tuarum benedictionē.
Hinc et iohēs apłs ait. in hoc cognoscimus.
qm̄ diligimus natos dī cum dīm diligam⁹.
et mandata eius faciamus. et mandata ei
non sūt graua. Hoc et ipse dñs dicit. si q̄s
diligat me. sermonē meū seruabit. Proba
tio ergo dilectionis. exhibitio ē op̄is. Scire e
nim diligimus. si ad mandata eius a n̄r̄is
nos uoluntatibz coartam⁹. Nam qui ad
huc p̄ inlicita desideria defluit. profecto
dīm non amat. quia ei in sua uoluntate
contradicit. *De obseruatōe mandatorū dī.*

Scriptū ē. initium sapiētie timor dñi. *vi.*
Timor dñi ē gl̄a et gl̄atio. et leticia
et corona exultationis. Timore dñi delecta
bitur cor. et dabit leticiam et gaudium. in
longitudinem dierum. Time dīm. et recede
a malo. quia timentī dīm bene erit. et in
diebus consumationis illius benedicetur.
Plenitudo sapientie est timere dīm. Gene
ratio sapientie timor dñi. diuitie et gl̄a

et uita. Timor dñi expellit peccatū. ⁊ repū
mit uitū. cautū facit hominem atq; sol
licitum. Nam qui sine timore est. non
poterit iustificari. qz ubi timor non ē ibi
dissolutio uite est. Vbi timor non ē ibi
sceleratio ē. Vbi timor non ē. ibi scelerum
abundantia ē. Qui timent dñm n̄ erunt
incredibiles uerbo eius. ⁊ qui diligunt il
lum. conseruabunt uiam eius. Qui timēt
dñm p̄parabunt corda sua. ⁊ in conspectu
illius sc̄ificabunt animas suas. Qui timēt
dñm. custodiunt mandata eius. et patien
tiam habebunt usq; ad inspectionem eius.
Timor ē dñi non despiciere iustū hominē
pauperem. ⁊ non magnificare uicū pecca
tozem diuitem. Dauid enim dicit. serui
te dño in timore. ⁊ exultate ei cum tre
more. ⁊ timeate dñm om̄s sc̄i eius. qm̄
nichil deest timentib; eum. ⁊ beati s̄
qui timent dñm. qui ambulant in ui
is eius. Moyses quoq; ait. post dñm

vram
dñm ur̄m ambulate. ⁊ ipsum timete ⁊ p̄cep-
ta eius custodite. ⁊ adquietate illi. **A**p̄l's
quoq; dicit. *cu* timore ⁊ tremore *ur̄s* ip̄soꝝ
salutem op̄imini. **I**terum salomon ait. *coro*
na sapientie timor dñi. replens pacem ⁊ sa-
lutis fructum: utraq; autem sunt dona dī.
Metuentes dñm sustinete misericordiam eius.
⁊ non deflectatis ab illo. ne cadatis. **Q**ui
timetis dñm credite illi. ⁊ non euacuabit
merces ur̄a. **Q**ui timetis dñm. diligite il-
lum. ⁊ illuminabuntur corda ur̄a. **B**eatus
cui donatum est habere timorē dī. **T**imor
dñi sicut paradysus benedictionis. ⁊ sup om-
nem gloriam operuerunt illum. **D**e timorē
etenim laude adhuc salomon ait. *timor*
dñi apponet dies. **T**imeamus ergo fr̄s illo
timore dñi. qui sc̄s p̄manet in seculum se-
culi. illo casto timore. qui nobis ad dies
temporis huius adiciat dies eternos. dies
p̄tucos. dies p̄hennes ⁊ immortales. immo
diem unum sine uestra et infinitū diem

felici gaudio plenū / in deficiente luce relectū /
 angelico comitatu suffultū / diem inquam ^{quē} que
 nox non interpolat / tenebre non obscurant.
 nubilum non offuscet / inportabilem non ef-
 ficat calor estatis / pigrum non reddit frigus
 hiemis. **D**iem / qui nobismet unus erit / qui
 cum scīs comest / cū angelis eternus / cū utrisq;
 felici gaudio consortium tribuet angelorum.
 ⁊ socios faciet patriarcharum. in numero cō-
 putet pphetarum / in exultatione socios faciet
 apłoz. **E**t quia apłs dicit / timor nō est in
 caritate / s; pfecta caritas foras mittit timo-
 rem / et quia timor penam habet / et qui timor
 non est pfectus in caritate. **N**ecesse est du-
 os discrete ⁊ diligenter intellegamus timo-
 res. **D**uo igitur sunt timores / unus quo ti-
 ment homines dñm / ne mittantur in ge-
 hennam / ipse est timor ille / qui introducit
 caritatem. s; sic uenit / ut exeat. **S**i enim
 adhuc propter penas times dñm / nō dum
 amas quem sic times. **N**on bona desideras!

⁊ nō duos
 timores

sed mala caues / corrigis te. ⁊ incipis bona
desiderare. Cum bona desiderare ceperis: erit
in te timor sc̄s ille / scilicet ne ipsa bona a
mittas / ne mittaris in gehennam. ⁊ ne
te deserat illa p̄sentia d̄ni. quem ample
deris / quo eterno fruī desideras. **F**rater q̄
dam interrogauit senem / quomodo uenit
timor d̄i in animam / ⁊ dixit senex / si ha
bet homo humilitatē ⁊ paupertatē / ut n̄
iudicet alterum / sic uenit in eum timor
dei. **D**ixit senex / timor ⁊ humilitas / et
egestas uictualū / ⁊ plangētus maneat in
te. **D**icebat quidam senex / quicquid odio ha
bes / alij ne facias. **S**i odis eum qui tibi
male loquitur: neq; tu male loquaris de a
liquo. **S**i odio habes eum qui tibi calumniā
facit: neq; tu calumniam facias alicui. **S**i
odis habes eum qui te in contemptū ducit.
aut inuicis appetit: nichil tui horum facias
cuiquam. **Q**ui ergo uerbū istud custodire
potest: sufficit ei ad salutem. **D**ixit senex.

hinc al. super
ab salutem
100

Vita monachi hec est: operatio / obedientia /
 meditatio / et ut non iudicet. non obloquat.
 non murmuret. **S**criptum e enim. Qui di-
 ligitis dnm odite malum. Conachi vita
 hec est: non ingredi cum iniustis. neq; uide
 oculis suis mala: neq; curiosus agere neq;
 audire inania. neq; aliena rapere / sed ma-
 gis sua tribuere. neq; supbire corde / neq; co-
 gitatione malignari. neq; uentrem imple!
 s; cum discretionem omnia agere / ecce in his e
 monachus. **D**ixit abbas iacob: quia sicut lu-
 cerna obscurum cubiculum illuminat. ita ti-
 mor dñi / si uenerit in cor hominis / inlumi-
 nat eum! / et docet omnes uirtutes / et man-
 data dñi. **I**ntrogauerunt quidam patrū ab-
 batem macharium egyptū dicentes / quan-
 do manducas / et quando iaiunas. quare cor-
 pus tuū tā sicū est. **E**t dixit senex eis.
 sicut lignum in manu hominis cum quo
 frutices in igne uersantur / ita si homo ha-
 buerit mentem suam in timore dñi / ipse ti-

vita monachi

...

oc u...

·vii·
timor dñi uitia eius consumit. *De sapiētia q̄*

Corona sapientie timor dñi est. *xps ē*
Et initū sapientie timere dñm: ⁊ pleni-
tudo sapientie ⁊ radix sapientie timor dñi
est. Timeamus ergo km̄ dñm: ⁊ animal
nās preparē ad accipiendam sapientiā
ut sapienter ⁊ pie ⁊ iuste uiuentes cum
ipsa sapientia regna meriamur possidere
perpetua. **S**i enim scriptum est: qui custo-
dierint illam iustificabuntur ab ea ⁊ fa-
cile uidebitur ab his qui diligunt eam. et
inuenietur ab his qui querunt illam. **S**crip-
tum ē enim: concupiscentia itaq; sapientie
deducit ad regna perpetua. **P**ropter ea ait
salomon: optaui ⁊ datus est michi sen-
sus. inuocaui ⁊ uenit in me sp̄s sapien-
tie ⁊ proposui pro luce habere illam. **S**up
salutem ⁊ omnem pulchritudinem dilexi
illam: quia inextinguibile est lumen il-
lius. **V**enerunt autem michi omnia bo-
na pariter cum illa: et innumerabilis ho-

nestas p manus illius. et letatus sum in
 omibz/ qm ante cedebat me sapientia. **I**nfi
 nitus enim thesaurus e hominibz: quo q
 usi st/ participes facti sunt amicitie di. Est
 em in illa sps intellectus/ scs/ unicus/ mul
 tiplex/ subtilis/ mobilis/ disertus/ incomq
 natus/ certus/ suavis/ amans bonum/ acu
 tus/ humanus/ stabilis/ securus omnem
 habens uirtutem: omnia pspiciens/ 7 que
 capiat omnes sps intelligibiles. Omnibz
 enim mobilibz mobilior est sapientia. **V**a
 por est enim uirtutis di. 7 emanatio cla
 ritatis/ aptis sincera. Candor est enim *7 dispositio di*
 luas eterne et speculum sine macula dei
 maiestatis: 7 imago bonitatis illius. Est
 enim hec speciosior sole: 7 sup omnem stel
 larum dispositione luci comparata inue
 nitur prior. Luci enim succedit nox. **S**a
 pientiam autem non uincit malitia. At
 tingit ergo a fine usqz ad finem fortiter
 7 disponit omnia suauiter. **S**obrietatem

enim et sapientiam docet / et iusticiam / et
uirtutem. quibus utilius nichil est in uita
hominibus. **T**hesaurus enim magnus est
sapientia: quam qui inuenerit / inueniet
uitam: / et qui possederit illam / immortalitatis
habet coronam. **I**psa est enim quae
stabiles facit in fide: certos in uerbo / dulces
in eloquio / hilares in dato / in misericordia
humanos / in respondendo suaves / in discer
nendo sagaces / in prosperitate mites / in ad
uersitate securos / acutos in sensu / plucidos
in facto. candidos in uultu / et fortes in con
flictu. **U**nde ergo sapientia ueniet: **E**t
quis est locus intelligentie. **A**bscondita
est ab oculis omnium inuentum. **D**is intel
ligit uiam eius: / et ipse nouit locum illius.
Ipsa enim dixit homini / ecce timor domini / ip
sa est sapientia: / et recedere a malo / intelli
gentia. **D**iligamus ergo eam fratres: ut dili
gamur ab ea. **I**psa enim sapientia quae christus
est dicit: **E**go sapientia habito in consilio:

et eruditus intersum cogitationibus. **Q**uem
 est consilium et equitas: mea est prude-
 tia/ mea est ⁊ fortitudo. **E**go diligentes
 me diligo. ⁊ qui mane uigilauerint ad
 me, inuenient me. **M**ecum sunt diuitie/
 et gloria. **M**elior est fructus meus auro/
 et lapide p̄cioso. **I**uuis iusticie ambulo:
 ut dicem diligentes me: ⁊ thesauros eorū
 repleam/ diligit enim d̄s illum: qui diligit
 sapientiam. **S**apientia enim filijs suis uitā
 p̄parat. **D**iligentibus se iusticiam ministrat: a-
 mantibus se prudentiam donat: in temptatōe
 cum illo ambulat. ⁊ iter directum illi p̄parās/
 absconsa sua denūdat ⁊ sup illum scientiam
 ⁊ intellectum prudentie thesaurizat. **E**rgo q̄
 tenuerit illam: uitam hereditabit eternam.

De prudentia. viii.

Prudencia namq; orna-
 mentū est omnium uirtutum: glā ubi
 tecusq; sermonis: sicut scriptum est: orna-
 mentū aureum prudentis doctrina. ⁊ quasi
 brachiale, in brachio dextro. **P**rudencia cul-

tos est oris: gubernatio actionis temperantia
cordis: moderatio lingue omniumque statere
uulorum et ponderatio rerum. Sic enim
scriptum est: uerba prudentium in statere
ponderabunt. Hinc et paulus ait: sermo uir
semper in gratie sale sit conditus: ut sciatis
quomodo oporteat uos unumquemque respondere.
Diligamus ergo et nos fratres hanc clarissimam
uirtutem: que nobis gubernationem animi
disponat et discretionem mentis confirmet.
Sic enim scriptum est: qui sapiens est me-
ta gubernatur prudentia. Diligamus pru-
dentiam: que gressus operis nostris dirigat et
actus cogitationis disponat. Scriptum est
enim: uir prudens dirigit gressus suos. Di-
ligamus prudentiam: que nobis domum spiri-
talem edificet: et edificatam sublimiter ro-
boret. Scriptum est enim: sapientia edifi-
cabitur domus et prudentia roborabitur. Di-
ligamus prudentiam: que nobis ornam-
ta morum et copiam ministrat uirtutum. que ori-

nō legem ueritatis insinuet / 7 sermonem
sapientie 7 intellectus multiplicat adornet.
sermonibz nris aureum ornamentū impo-
nat. 7 labus nris munus argenteū confe-
rat. moribz nris iugem custodiam / congru-
am ministret / 7 gloriam. *De simplicitate. ix.*

Magna est quide prudentie uirtus. sed
neceffe est ut simplicitatis uirtute
temperetur. Sic enim dñs in euēgelio ait.
estote prudentes sicut serpentes / 7 simplices
sicut columbe. Et de iob simplici uiro diabo-
lo dñs ait. Numquid considerasti seruum
meum iob / quod non sit ei similis sup terrā /
simplex et rectus / 7 timens dñm / 7 recedens a
malo. Diligamus ergo fr̄s hanc magnam
uirtutē / que de altissimo thesauro pcedit.
que quamuis omnibz xpianis / maxime
autem necessaria est monachis. qui uite
ppositum simplicitatis ornare debent offi-
cio. Scriptum est enim / sentite de dño in
uinitate / 7 in simplicitate cordis querite

illum. qm̄ inuenitur ab his qui n̄ temptat̄
illum. Diligamus ergo simplicitatē cordis.
ut ab illa actus n̄i dirigantur in uiam
salutis. Scriptum est enim. Simplicitas
iustoz dirigit eos. Obediamus uerbis pau-
li p̄dicatoris egregij. qui nos ammonet di-
cens. Tuolo uos sapientes eē in bono. simpli-
ces in malo. Debet etenim electoz corda
prudentia in bonum iugiter acuerē. ⁊ simpli-
citas ab acumine prudentie temperare. ne
aut prudentia modum rectitudinis excedat.
aut simplicitas ignorantie fallacia torpel-
cat. De iacob enim legitur. quod esset uir
simplex et in domo habitans. Quia nimi-
rum om̄s qui in curis exterioribus spargi
refugiūt. ⁊ simplices in cogitatione atq; i
conscientie sue habitatione consistunt. ne-
dum ad multa foris iniant. a semetipsis
alienatis cogitationib; recedūt. Curram⁹
ergo p̄ simplicitatis itinera. ut ad perennitatis
p̄ eam citius p̄uenire mereamur.

patiam. ubi immortalitatis stolam ⁊ simplicitatis recipere mereamur premia. *De. x.*

De hac enim uirtute patiente *patientia.*

sidonis ait. in patientia ur̄a possidebitis animas ur̄as. Et paulus discipulis ei dicit. induite uos sicut electi di uiscera misericordie/humilitatem patientiam/suportantes inuicem ⁊ cetera. Salomon q̄s ait. doctrina iuri patientiam noscitur. et gloria eius iniqua p̄tergredi. Iacobus apls p̄dicans ait. patientia autem opus p̄fectum habet. ut sitis p̄fecti ⁊ integri in nullo deficientes. Et paulus iterum dicit.

corripite inquietos. consolamini pusillanimes. suscipite infirmos. patientes estote ad omnes. Curramus ergo dilectissimi fr̄s p̄ hanc patientie uiam. ⁊ diligamus eam. quia non habet offendiculum. sed plenum ⁊ eternum p̄ se currentibus ī futuro retribuet gaudiū. Magna est enī fr̄s uirtus patientie. que ledentes se nō

ledit sed diligit. q̄ iniurianti se iniurias
remittit non reddit. cui nocere potest non
nocet sed parat. Radix enim omnium et
custos uirtutum patientia est. Per patientiam
uero possidemus animas nostras. Custodem
igitur conditionis nostre patientiam dominus esse
monstrauit. quia in ipsa possidere nosmet
ipsum docuit. Patientia autem uera est. a
liena mala equanimiter patitur et contra eum
qui mala irrogat nullo dolore moueri. Pa
tientia ergo uirtus est fr̄s. que nos deo
commendat. et a malis omnibus custodit et
seruat. Ipsa est que iram temperat. linguam
refrenat. et mentem gubernat. Ipsa est que
pacem custodit. disciplinam moderate pro
git. libidinis impetum frangit. uolentiam
comprimunt. et incendium similitatis extin
guunt. coheret potentiam diuitem. refouet in
opiam pauperum. facit humiles in prosperis.
fortes in aduersis. contra iniurias et contu
melias mites. temptationes expugnat. per

secutiones tolerat. **I**psa est que fidei nre
 fundamenta fortiter munit. incremēta
 spei nre sublimiter puehit. **F**actus uite
 nre dirigit ipsanos ut tenere possimus
 uiam xpi patienter gubernat. et ut filij
 di pseueremus immobiliter confirmat.
Hanc enim uirtutē fcl dlimi. cum gau
 dio diligere. **E**t totis uiribz amplecti debe
 mus. **C**ito enim fructum patientie ei qz
 pmium recipiemus. si cum illa usqz in fi
 nem pseueremus. **S**ic enim **J**acobus
 ap'ls ait. ecce iudex ante ianuam assistit.
 qui et uobis premia patientie. **E**t aduer
 sarijs ur̄is penam quam merentur resti
 tuat. **A**n̄te ianuam dic̄. quia proximus
 nobis est **E**t paratus dñs ihc xpc. et ad
 dimittenda nobis rogantibus delicta. et
 ad reddenda patientie pmia. **D**icebant de
 abbate ylicoro quierat presbyter in scithi.
 quia si quis habuisset frēm infirmū. aut
 pusillanimē. aut iurgiosum et uolebat

108
eum expellere foras. ille dicebat. Adducite
eum ad me: et adprehendens eum patientia
sua curabat animū fr̄is illius. Venerunt
aliquando latrones in monasteriū cuius
dam senis: et dixerunt ad eum. Omnia quę
cumq; in cella tua sunt tollere uenimus.

At ille dixit. Quantū uobis uidetur filij: tolle.
Tulerunt ergo quodcumq; innenerūt
in cella: et abierunt. Obliti sunt autem ibi
sacellum quod erat absconditum in cella. Se-
nex uero tollens eum secutus est post eos
clamans dicens. Filij: tollite quod obliti es-
tis in cella. Illi uero admirantes patien-
tiam eius: reuocauerūt et restituerūt omnia
in cellam eius. et penitentiam egerūt omnes

ad inuicem dicentes. Hic uere homo dei est. xi.

et uirtus humilitatis. *De humilitate.*

Huamius omnium esse debeat christianorum!
maxime autem in cordibus habitare: et re-
quiescere debet monachorum: unde et ysa-
torus ait. Summa monachi uirtus humi-

litas: summū uicium eius supbia est. Tūc
 autem se quisq; monachum iudicet: quan
 do se minū existimauerit/etiam cū ma
 iora uirtutū opera gesserit. Qui mundū
 deserunt/7 tamen uirtutes p̄ceptoz sine cor
 dis humilitate secuntur: isti quasi de excel
 so grauius corruunt. quia deterius p̄ uirtu
 tutū elationē deiciuntur. quam p̄ uitia pro
 labi potuerunt. Semp conscientia serui dī
 humilis eē debet 7 tristis: scilicet ut p̄ hu
 militatem non supbiat. 7 p̄ utilem merore
 cor ad lasciuam non dissoluat. De hac sū
 ma uirtute 7 dñs ait/omnis qui se exal
 tat humiliabitur: 7 qui se humiliat exal
 tabitur. Hinc 7 iacobus ait/ gloriatur au
 tem fr̄ humilis in exaltatione sua: quia om
 nis frater qui aduersa humiliter p̄ dño suf
 fert. sublimiter ab illo regni premia p̄cipi
 et. Hinc 7 beatus petrus ait/ quia deus
 supbis resistit: humilibz autem dat gra
 tia. Omnes enim dicit: scilicet seniores. 7

adolescentes. quibus inuicem iubetur hu-
militatis insinuare uirtutem. ⁊ hy uide-
licet regendo ⁊ illi humiliter obsequen-
do. **O**mnes ergo humilitatē alterutrum
uel exemplo ⁊ uel etiam uerbo docet insi-
nuare. quia nimirum omnibz supbie ui-
tium quod angelos de celo deiecit ⁊ noue-
rat eē cauendum. **E**t quesit gratia qm̄
humilibz promittat donandam sequenter
exponit dicens humiliamini igitur sub
potenti manu dī. ut uos exaltet intem-
pore uisitacionis. **H**anc ergo gratiam hu-
milibz tribuit. ut quo magis humiliati
fuerint tempore certaminis propter ipm̄.
eo gloriosius exalcentur in tempore retri-
butionis ab ipso. **H**uic psalmista ait. **I**ux-
ta est dñs his qui tribulato sunt corde. ⁊
humiles spū saluabit. **O**mnis autem hu-
militas non tam in sermone qm̄ in men-
te est. ut humiles nos conscientia noue-
at. ⁊ nūqm̄ superbe nos uel scire uel intel-

ligere aliquid estimemus. Mirabiliter
 enim culmen humilitatis rex & propheta
 dauid retinebat cum diceret. **D**ñe non ē
 exaltatū cor meū. nec elati sunt oculi
 mei. & cetera. Ipse iterum ait. **S**acrificiū
 deo sp̄s contribulatus. Et iterum **F**uide
 humilitatem meam & laborem meū. et
 dimitte omnia delicta mea. **S**i ergo hu-
 miliatū cor sacrificiū deo est. sacrificiū
 optulit quando dixit. **D**ñe non ē exalta-
 tum cor meū. & cetera. **Q**uod si hoc aliquis
 heremita cellule sue uacans talia diceret.
 magna tam̄ patientie laude fulgeret. **S**
 quia hoc purpuratus rex & prophetarum
 dicebat eximus. humilitatis eius exem-
 plum p̄ uniuersum mundū diffusa laudat
 ecclā. **Q**ue ideo maxime inter uirtutes
 eximas. humilitatis honorata consurget.
 qm̄ eam dignatio maiestatis assumpsit.
Dixit abbas antonius. **I**udi omnes laq̄-
 os inimici tenso in terra. & in gemit scēs

dux. Quis putas transiet istos. Et audiui uo-
cem dicentem humilitas. Dicebat albas
seraphio: quia multos labores corporales
plusquam filius meus zacharias feci.
Et non pueni ad mensuras humilitatis
et taciturnitatis eius. **A**lbas moyses di-
xit sibi zacharie. Dic michi quid faciam.
At ille tollens cucullam decapite suo
misit illam sub pedibus suis. Et conculcans
eam dixit. nisi ita conculcatus fuerit ho-
mo. non potest monachus esse. **I**n terro-
gatus senex quare inquietaretur a demo-
nibus. respondit. quia arma nra abieci.
que sunt contumelie humilitas pauper-
tas et patientia. **I**n terrogatus senex quid
esset perfectio hominis. respondit. perfectio
hominis est humilitas. **Q**uantum enim
quis ad humilitatem profecerit. et inclinatus
fuerit. tantum eleuabitur ad perfectum. quia
humilitas magnum opus est et diuinum.
Via autem humilitatis hec est. ut la-

tores corporales assumere debeat homo. et de-
putet seipsum peccatorem. et ponat se sub-
iectum in omnibus. et non adtendat aliena
peccata. sed sua semper aspiciat. et deprecetur pro
illis sine remissione deum. **De pace. xii.**

Nemo enim se apud dominum magis exaltat.
quam qui se apud semetipsum prop-
ter dominum humiliat. Ad hoc enim ad domino humili-
tis exaltatur. ut filius dei et heres christi vo-
cetur. tantum est ut pacem sequatur. quia
pacem querere debet et sequi filius pacis.
Taliter enim nos ammonens apostolus dicit.
pacem sequimini cum omnibus et sancti moni-
am. sine qua nemo videbit dominum. Ipse quoque
dominus in evangelio ait beati pacifici. quoniam filii dei
vocabuntur. Nam et inter sua divina man-
data et magisteria salutaria. passioni iam
proximus hoc nobis preceptum atque man-
datum commendavit salvator custodiendum.
Aut enim. pacem meam do vobis. pacem
meam commendo vobis. Hanc nobis he

ditatem ascendens dñs in celum reliquit: ⁊
sequi eam per suū fidelissimū regem da
uid atq; pphetam mandauit. **Aut enim.**
Declina a malo ⁊ fac bonū. inquire pacē,
et sequere eam. **Si** hanc enim sincero cor
de sequi uoluērimus: xp̄i heredes erimus.
Si autem xp̄i heredes cupimus eē: i xp̄i
pace debemus uersari. **Si** filij dī sumus: pa
cifici eē debemus. **Pacificos** enim eē oportet
dī filios ⁊ humiles, mente mites: cor
de simplices, sermone puros, animo inno
centes. affectu concordēs, fidelit̄ subimet
unanimiter cōherentes. **De obedientia. xiiij.**

De obedientia sic beatus petrus apl's di
cit: propter quod succincti lumbos
mentis uīe, sobrii, pfecti: sperate in eam
que offertur uobis gratiam in reuelatio
nem ihu xp̄i. quasi filij obedientie. **Recte**
filios obedientie uult illos existere: quos
in p̄fatione ⁊ in obedientia et aspersione
sanguinis ihu xp̄i dixerat electos. **Debet**

ergo obedientia et in aduersis ex suo ali-
quid habere et rursum in prosperis ex suo aliquo
omni modo non habere quatinus et in aduer-
sis tanto sit uerior quanto a presenti ipsa
quam diuinitus percipit gloria funditus ex
mente separatur. Ab omni potestate domino o-
bedientia usque ad mortem seruanda precipitur
sicut ueritas ait non possum ego a me fa-
cere quicquam sed sicut audio iudico si ipse
sicut audit iudicat tunc etiam obedit patri.
Cum iudex huius uenerit scilicet ne nobis us-
que ad presentis uite terminum obedientia la-
boriosa appareat redemptor noster indicat quia
hanc etiam cum iudex uenerit seruat. Quod
ergo inuicem si peccator homo obedientie in
presentis uite breuitate se subicit quando
hanc mediator dei et hominum cum obediens
renumerat non reliquit. Sciendum est
numquam per obedientiam malum fieri ali-
quando autem debet per obedientiam bo-
num quod agitur intermitti. Neque enim

mala in paradÿso arbor extitit / quã dñs
hominĩ ne contingeret interdixit / sed ut
per melius obedientie meritum homo le-
ne conditus cresceret. **P**odignum fuerat
ut hunc etiam a bono prohiberet / quatin?
tanto uerius hoc quod ageret uirtus eēt.
quanto et a bono cessans / auctori suo se sub-
ditum humilius exhiberet. **S**criptum est
enim / melior est obedientia quam uictima.
Obedientia quippe uictimis iure p̄ponitur!
quia p̄ uictimas aliena caro / p̄ obedientiã
uero uoluntas propria mactatur. **T**anto
igitur quisq; dñi citius placat / quanto a-
te eius oculos repressa arbitri sui supbia
gladio p̄cepti se immolat. **H**inc beatus ab-
bas basilius interrogatus quomodo sibi in-
uicem fr̄es obedire deberent / respondit / sicut
serui dño / secundum quod p̄cipit dñs / qui
uult in uobis eē magnus / fiat omnium
nouissimus et seruus / sicut filius hominis
non uenit ministrari / sed ministrare. **P**lan

tauit quidam senex lignum aridum in he-
 remo: ⁊ uolens obedientiam fr̄is probare
 dixit ei: p̄ singulos dies riga lignum istud!
 donec fructum faciat. Fiat autem longe ab
 eis aqua: ita ut uespe p̄geret. ⁊ mane ue-
 niret. Quod cum fecisset p̄ tres annos f̄t
 ille: lignum illud uiride factum est. ⁊ fruc-
 tum attulit. **S**umens autem ex fructu eius
 senex detulit ad eccliam: et dixit fratribus: **f**ac-
 cipite et manducate obedientie fructum. **D**i-
 cebat senex: quia nichil sic querit d̄s ab his
 qui initium habent conuersationis. quomo-
 do obedientie laborem. **Q**uidam secularis re-
 nuntiavit sc̄lo: et uenit in monasterium.
 adducens secum filiū suum paruulū. **Q**uē
 affas tenens infantulum osculabatur eū:
 et dixit patri eius: **a**mas hunc: ⁊ ille res-
 pondit: **e**tiam. **E**t iterum dixit illi: **d**iligis
 eum: ⁊ respondit: **e**tiam. **P**ost ea dixit illi
 affa: **t**olle ergo si amas eum: ⁊ mitte illū
 infurnum ardentem: **e**t tenens eum pater

liuus iactauit in fornacem ardentem. ⁊ statim
factus est fornax uelut ros. Et quo facto ad
quisiuit sibi glam in tempore illo. quem ad
modū abraham patriarcha. Dixit senex. q̄a
fē qui ad obedientiam patris spiritualis ani
mum dederit. maiorem mercedem habet. quā
ille qui in heremo solus recesserit. quia hi
qui se in heremo religant. arbitrio suo de se
culo recesserunt. Hic autem. ordo qui se ad
obediendum dedit. omnes uoluntates suas
abiciens pendit ad dñm et ad iussionem spiri
talis patris. propter ea et maiorem gloriam
alijs habet. Qua propter o filij bona est obe
dientia. que propter dñm fit. Intendite ergo
filij. uirtutis huius aliquod ex parte uestigi
um. Obedientia salus ē omnium fidelium.
obedientia genitrix est omnium uirtutum.
Obedientia regni celorum inuentrix est. obe
dientia celum apert. ⁊ hominem de terra ele
uat. Obedientia cohabitatrix. est angelorū.
obedientia scōrum omnium abus ē. Et hac

enim ablactati sunt: et per hanc ad perfectionem
uenerunt. **De contemptoribus mundi. iiii.**

Quae scilicet amatoribus cara sunt / scilicet ue-
lut aduersa refugunt: plusque aduer-
sitatibus mundi gaudent / quam prosperitatibus
delectentur. Alieni sunt a deo: quibus hoc scilicet
ad omne commodum prosperatur. Seruis au-
tem dei cuncta huius mundi contraria sunt:
ut dum ista aduersa sentiunt: ad celeste desi-
derium ardentius excitentur. Magna apud
deum refulget gratia: qui huius mundo contemp-
tibilis fuerit. Nam reuera necesse est: ut
quem mundus odit / diligatur a deo. Sancti
uiri ideo contempne cupiunt mundum: et mo-
tum mentis ad superna reuocare: ut ibi se re-
colligant unde fluxerunt: et inde se subtra-
hant / unde discesserunt. Qui post renuntia-
tionem mundi / ad supernam patriam sanctis de-
siderijs inhiat: ab hac terrena intentione
quasi quibusdam pennis subleuatus erigi-
tur. et in quo lapsus erat per gemitum con-

spicit. 7 ubi puenit / cum gaudio magno in-
tendit. **S**icut uiri funditis seculo renuntiatel
ita huic mundo moriuntur / ut soli deo uiuere
delectentur / quantoq; ab huius seculi conuulsato
ne se subtrahunt. tanto interne mentis acie
p'sentiam dei 7 anglice societatis frequentiam
contemplantur. **V**ia sine offendiculo uita
monachi. sine cupiditatis 7 amoris impedim
to. Dum enim quisq; a consortio mundi ab
strahitur. nec cupiditas eum obligat consen
tientem. nec cruciat seruientem. Bonum est
corporaliter remotum esse a mundo. s; mul
to est melius uoluntate / utrumq; autem uiro
p'fecto. Ille ergo p'fectus est. qui huic seculo
et corpore 7 corde discretus est. Onager (ut
ait iob) contempnit ciuitatem. 7 monachi
comunem secularium ciuium conuulsationem.
Hi aduersa uite nre appetunt. prospera con
tempnunt. ut dum ab eis hec uita despicitur

Quam futura inueniatur. **De penitentia. xv.**
Omnis peccator in penitentia duplum

habere gemitum debet. nimirum quia et bo-
 num quod oportuit non fecit. ⁊ malum quod
 non oportuit fecit. Cum ad bona opa non ad-
 siugimus. necesse est ut nosmetipsos dup-
 pliciter defleamus. quia et recta non fecimus.
 et praua operati sumus. Per beatum moy-
 sem unus turtur pro peccato. alter uero offer-
 ri in holocaustum iubetur. Holocaustum nam-
 que totum incensum dicitur. Unum ergo tur-
 turem pro peccato offerimus. cum pro culpa ge-
 mitum damus. ⁊ de altero holocaustum faci-
 mus. cum pro eo quod bona neglexerimus.
 nosmetipsos funditus accendentes igne do-
 lions ardemus. Beatus iob post flagella p-
 ficiens. ⁊ semetipsum in magna sui redar-
 gutione discutens dicit. Idcirco ipse me re-
 plendo. ⁊ ago penitentiam in fauilla ⁊ cinere.
 In fauilla enim penitentiam agere. est con-
 templata summa essentia. nichil aliud quam
 fauillam se. ciueremque cognoscere. In alio
 aspitans. ⁊ compunctio peccatorum. in cinere

autem pulvis ostenditur mortuorum. Et id cir-
co utrumque adhibere ad penitentiam solet.
ut in compunctionis calice cognoscamus
quod pro culpas fecimus. Et in favilla cineris
perpendamus. quid pro iudicium facturum sumus.
Fidelis quoque dum cogitationes in iudicio
exquiri subtiliter non ignorat. semetipsum
interius discutens ante iudicium vehementer
examinat. ut districtus iudex eo iam tran-
quillus veniat. Et cor quod discutere appetit.
pro culpa punitum cernat. quia ea dum nos
punimus. ipse nequaquam in extremo exami-
ne iudicat. paulo adtestante qui ait. **S**inof-
metipsum diiudicarem. non utique iudicaremur.
quod exterius agimus. nisi penitentia inter-
ueniente deficiamus. in secreto iudiciorum
dei sub quadam occultatione servatur. ut
quandocumque etiam de sigillo secreti exeat ad
publicum iudicium. **C**um vero pro malis
que fecimus discipline flagello atterimur.
Et hec pro penitentiam defleamus. iniquita-

tem nr̄am signat et curat / quia nec inul-
ta hic deserit. nec in iudicio punienda seruat.

Hene se iudicet iustus in hac uita: ne iudi-
cetur ad damnatione p̄petua. Tunc autem
iudicium de se quisq; sumit: quando dignā
penitentiam sua praua facta contempnat.

Amaritudo penitentie facit animum ⁊ sua
facta subtilius discutere: ⁊ dona di que cō-
tempnit flendo cōmemorare. Nichil autem

penitius quam culpam agnoscere: nec deflere.
Duplicem habere debet fletum in penitentia

omnis peccator: siue quia p̄ negligentiam
bonum non fecit. seu quia malum p̄ audaci-
am perpetravit / quod enim oportuit n̄ ges-
sit: et gessit / quod agere illum non oportuit.

Ille penitentiam digne agit: qui reatum
suum satisfactione legitima plangit.

condempnando scilicet ac deflendo que ges-
sit: tanto inde plorando p̄fundius / quanto
extitit in peccando p̄diuuius / ille penitentia
digne agit: qui sic preterita mala deplo-

rat. ut futura iterum non committat. Nam
qui plangit peccatum / et iterum amittit
peccatum. quasi si quis lauet laterem crudū.
quem quanto magis eluerit. tanto amplius
lutum facit. Quam quisq; sit peccator / et im-
pius. si ad penitentiam conuertatur. consequi
posse ueniam creditur. Festinare debet ad dñm
penitendo unusquisq; dum potest. ne si dum
potest noluerit. cum tarde uoluerit omni-
no non possit. proinde propheta ait. querite
dñm dum inueniri potest. inuocate eū dū p-
pe est. Si quando quis scire potest penitet.
uitamq; suam uiuens ab omni crimine
corrigit. non dubium est quod moriens ad
eternam transeat requiem. Qui autē pra-
ue uiuendo penitentiam in mortis agit
periculo. sicut eius dampnatio incerta ē.
sic remissio dubia est. Quamuis p peni-
tentiam propitiatio peccatorū sit. sine
metu homo eē non debet. quia penitentie
satisfactio diuino tantum pensatur iudicio.

non humano. Pro inde quia miseratio di
 occulta est sine intermissione flere ne
 cesse est. Neq enim umqm̄ oportet penitē
 tem habere de peccatis securitatem. Nam
 securitas negligentiam parit. negligentia
 autem sepe incautum ad uitia transacta
 reducat. Dū p̄ penitentiam expulsa fuerint
 ab homine uitia si forte post hec interreden
 te securitate/quesilet culpa subrepsit. cō
 festim delectationes pulsine uitiorum/mē
 tem auduis inrepunt pulsantes que ho
 minem in consueta opa grauius p̄trahūt.
 Ita ut sint nouissima illius peiora prioribz.

Hinc iacobus ait. *con De confessione. xvi.*
 Confitemini alterutrum peccata uia. et
 orate p̄inuicem ut saluemini. In hac autē
 scientia illa delet eē discretio: ut cotidia
 na/leuia qz peccata alterutrum coequalibz
 confiteamur. eozqz cotidiana credamus
 oratione saluari. Porro grauioris lepre i
 munditiam iuxta legem sacerdoti panda

mus. atq; ad eius arbitrium qualiter et
quanto tempore iusserit purificari curem?
Hinc et dauid ait. Reuela dño uiam tuam:
et spera in eum. **V**elum quoddam est densi-
tas peccatoꝝ: unde uia idest uita nra te-
nebrosa amictus circumdatione uestita ē.
Hanc reuelamus: quando delicta nra te-
nebrosa promptissime confitemur. **I**tem
ipse dauid. Confitemini dño qm̄ bonus:
qm̄ in seculum misericordia eius. **C**onfes-
sionem istam ad medicinam penitendie
applicandam designat. **H** et hoc quoq; ad
preconiu dñi pertinere non dubium est.
Quanta bonoꝝ gloria pietatis confiten-
ti parceret quam uiuenti sine offensione
p̄staret. **E**t ne aliquis de culparū suarū
numerofitatibus terreatur. **A**ddidit. qm̄
bonus. **Q**uis enim dubitet ad eum recur-
tere. quē sibi audit posse celerrime sub-
uenire. **A**ddidit. qm̄ in sc̄lm̄ misericordia
eius. **A**udito bono dño: ne se humana ne-

gligentia a studiosa et sedula supplicatio-
 ne suspenderet: remediū causam dicit. ut ad
 confessionē celerem dñi debeat munere fe-
 stinare. Confiteamur ergo feli dño nro / quia
 bonus est: ⁊ peccata dimittit. Humilitatis
 testimonia sunt: ⁊ iniquitatem suam quē
 q̄ cognoscere ⁊ cognitam uoce confessionis
 apire.

Confitemur humani generis uitū
 est: ⁊ labendo peccatum committere. et com-
 missum non confitendo prodere / s; negando
 defendere. atq; conuictū defendēdo multipli-
 care.

Judicia uere confessionis sunt: si un-
 quisq; se peccatorem dicit. id de se dicens eti-
 am alteri non contradicit.

Scriptum est:
 iustus in principio accusator est sui. Curandū
 summopere est: ut mala que fecimus ⁊ spō-
 te fateamur. ⁊ hec alyis arguentibz non ne-
 gemus.

Superbie quippe uitū est: ut qd
 se fateri quisq; quasi sponte dignatur: hoc
 sibi dici ab alyis delignetur.

De opunctōe xvii.
 ompunctio cordis est humilitas m-

tal cum lacrimis exorrens de recordatione
peccati et timore iudicij. Illa est conuersus
pfectior compunctionis affectio: que os
a se carnalium desiderioꝝ affectus repellit.
et intentionem suam toto mentis studio
in di contemplatiuē defigit. **G**eminam eē
scimus compunctiōē qua propter dñm
anima cuiusq; electi afficitur: idest uel
dum operum suorum mala considerat.
uel dum desiderio eterne uite suspirat.
Quatuor eē qualitates affectionū quibz
mens iusti tedio salubri compungitur:
hoc est memoria p̄teritoꝝ facinorum. recor
datio futurarum penarum. consideratio p̄
egritationis sue in huius uite longinq̄
tate. desiderium supne patrie: quatinus
adeam quanto cius ualeat puenire. **Q**uis
q; peccatorum memoria compungitur
ad lamenta. tunc dñs se uilitari sciat pre
sentia: quando ex eo se amisisse recolit
interius exultat. suo q; iudicio peniten

do iam punit. Nam tunc petrus fleuit.
 quando in eum xps respexit. unde ⁊ psalm.
 respexit in quid ⁊ comota ē ⁊ contremuit
 terra. De hac compunctionis uirtute dauid
 ait fuerunt michi lacrimae mee panes die
 ac nocte. Luctu suo anima pasatur: cum ad
 supna gaudia flendo subleuatur. ⁊ intus
 quidem doloris sui gemitum tolerat: sed
 eo refectionis pabulum recipit. quo hic uul
 amoris per lacrimas emanat. Electi unius
 cuiusq; mens ponit ante oculos. illic distric
 tionem iusticie hinc meritum culpe conspi
 cit. quod supplicio digna sit si parentis pie
 tas desit: qui p lamenta p̄sentia ab eterna
 erueret pena consueuit. Om̄ps d̄s mentes car
 nalium que prius in huius mundi fluctib;
 uagabantur: p̄ sc̄i sp̄s aduentum in merore
 penitentie affligit ut contrite a supbia sa
 lubriter in humilitate iaceat. qual prius
 in hoc mare sc̄i alta uanitatis ⁊ p̄speritatis
 sue unda subleuabat. Quatuor sunt qua

litates quib; iusti uiri anima incompuncti
one uehementer afficitur. aut cum maloz
suoꝝ reminiscitur considerans ubi fuit. aut
iudicioꝝ dī sententiam metuens ⁊ secū
querens cogitat ubi erit. aut cum mala
uite p̄sentis solleter attendens merens
considerat ubi est. aut cum bona superne
patric contemplatur. que quia nec dum
adipiscatur. lugens conspiciat ubi non ē.

Hinc iterum psalmista ait. *Sp̄tum dedit*
nobis in lacrimis in mensura. Prouden
dum ē his qui peccata suozum operum
deplorant. ut consummata mala p̄fecta de
luant lamenta. ne plus astringantur in
debito peccati soluant inflectib; satisfac
tionis. *Scriptum quippe est. Sp̄tum dedit*
nobis in lacrimis in mensura. ut uideli
cet unius cuiusq; mens tantū penitendo
compunctionis sue bibat lacrimas. q̄n
tum se a dō meminuit corruisse p̄culpas.

De spe et formidine electoz. dicitur. xlvij.

Plerumque mens iusti iam quidem quod
 puerse se egisse meminit deplorat:
 iam prava acta non solum deserit, sed a-
 marissimus etiam lamentis punit, sed
 tamen dum eorum que egit remiscitur:
 graui iudicii pauore terretur. Electus qui
 iam se perfecte conuertit: sed adhuc sep-
 fecte in securitatem non erigit, quia dum
 quanta sit districtio extremi examinis per-
 sat, inter spem et formidinem sollicitus
 trepidat, quia iustus iudex ueniens quod
 de peccatis reputet, quid relaxet ignorat.
 Nam quam prava commiserit memi-
 nit: sed hec commissa se digne deflere
 nescit: ac ne culpe immanitas modum
 penitentiae transeat, metuit. Et plerumque
 culpam iam ueritas relaxat: sed mens
 afflicta adhuc de uenia dum ualde sibi est
 sollicita, trepidat. Sanctus ergo uir etiam
 hic misericordiam suscipit: sed suscepisse
 se nescit, quia peccatum suum homo iam

corrigeno et penitendo deserit. sed tamen
adhuc districtum iudicem de eius retribu
tione p̄timeſcit. Illic ergo iustus quilibet
miseriordias dñi libere in eternitate can
tat. ubi iam peccati de uenia dubietas n̄
est. ubi iam secuta mente culpe ſue memo
ria non addicit. ubi nō sub reatu anim⁹
trepidat. sed de eius indulgentia libet exul
tat. Ammonendi ſunt timore formidinis
oppreſſi. ut de misericordia quam poſtulant
p̄ſumant. ne uī immoderate afflictionis
intereant. Neq; enim pie dñs ante deliquā
tuum oculos flenda peccata opponeret. ſip
ſemet ipſum ea diſtrictē ferre uoluſſet.
Conſtat enim quod ſuo iudicio abſcōde
re uoluit. quos miſerando p̄ueniens
ſibi metipſis iudices fecit. Hinc paulū di
ctū noſmetipſos diiudicarem⁹. non utiq; x̄p̄
iudicaremur. *De hiſ q; ad delictū poſt lacrimas*
Triſtor eſt non penitens. qui adhuc agit *reui*
quod penitet. nec uidetur dñm poſcere ſub *tunt.*

ditus: sed subannare supb. Canis reuer-
 titur ad uomitū. ⁊ penitens ad peccatum.
Multi enim lacrimas indefinenter fun-
 dunt: ⁊ peccare non desinunt. videm?
Quodam accipit lacrimas ad penitentiam ⁊ affectum
 penitentie non habere: quia inconstantia
 mentis non recordatione peccati lacrimas
 fundunt. nunc uero reuiuiscete usu ea
 que fleuerunt iterando committunt. **Q**ui
 et p̄terita uult plangere ⁊ actionibus se-
 cularib; inculcare: iste mundationē nō ha-
 bet: qm̄ adhuc agit q̄ penitendo deflere
 possit. **I**saias peccatorib; dicit. lauamini
 mundi estote. Lauatur itaq; et mundus
 est: qui et p̄terita plangit et flenda ite-
 rum non admittit. Lauatur ⁊ non est
 mundus / qui plangit que gessit nec
 desert: et post lacrimas ea que fleuerat
 repetit. **S**ic deniq; ⁊ alibi animam peni-
 tentem atque iterum delinquentem
 sermo diuinus increpat dicens / quam

uilius es facta nimis/iterant uias tuas.

Quisquis ergo culpas p̄teritas plorat.
hunc necesse est modum teneat. ut sic ad-
missa defleat/ne iterum fienda committat

Scriptum est in libro ecclesiastico. qui bap-
tizatur a mortuo/et iterum tangit illū.
quid p̄ficiat lauatio eius. post lauacrum
mundus eē negligit. quisquis post lacri-
mas uite innocentiam non custodit. La-
uantur enim/et nequaquā mundi sunt.
qui commissa flere non desinunt sed rur-
sum fienda committunt. **B**aptizatur sci-
licet a mortuo. qui mundatur fletibz a pe-
ccato. sed post baptisma mortuū tangit. qui
culpam post lacrimas appetit. **H**inc ⁊ salo-
mon ait. Sicut canis qui reuertitur ad uo-
mitum suum. ita stultus qui iterat stulti-
tiam suam. **C**anis ergo cū uomit p̄fecto
abum qui pectus deprimelat proicit. sed
cum ad uomitū reuertitur unde leuigatus
fuerat rursus oneratur. **E**t qui ammissa

plangunt pfecto nequitiam de qua male
 satiati fuerant / et que mentis intima dep
 melat confitendo proiciunt: quam post co
 fessionem dum repetunt resumunt. Sul
 uero inuolutabro luti dum lauatur / for
 didior redditur: et q̄ amissum plangit pec
 catum / nec tamen deserit / pena grauioril
 se culpe subicit . quia et ipsam quam
 flendo impetrare potuit ueniam / contemp
 nit. et quasi inlutosa aqua semetipsum
 inuoluit. Nam dum fletibz suis uite mu
 ditiam subtrahit: ante di oculos sordidas
 ipsas etiam lacrimas facit. *De uita uel*

De uita uel xx.
 R. *Immonendus uisatōe monachorum.*

Hest monachus / ut reuerentiā habi
 tus sui in actu / in locutione / in cogitatiōe
 sua semper circumspiciat / atqz ea que
 mundi sunt pfecte deserat: et quod osten
 dit humanis oculis habitu / hoc ante di
 oculos moribus pretendat. Electi nam
 qz monachi cū eis transitoria pspertitas

aridet: fauorem mundi quasi nescientes
dissimulant. et forti gressu interius unde
exterius subleuantur / calcant. Electi mona-
chi nullis praeue actionis clamoribus preste-
punt: nullo cupiditatum temporalium turbu-
lento appetitu rapiuntur. se nimirum curis
presentis uite necessarijs immoderatus occu-
pare refugiunt. **S**ed bona agentes mona-
chi paterna adhuc flagella sentiunt: ut
tanto perfectiores ad hereditatem ueniant: quan-
to et pie scientis disciplina cotidie etiam
de minimis purgat. **V**eri monachi fundi-
tus seculo renuntiantes / ita huic mundo
moriuntur / ut soli deo uiuere delectentur:
quantoque ab huius seculi conuersatione se
subtrahunt: tanto interne mentis acie
presentiam dei et angelorum frequentiam con-
templantur. **Q**uanto magis se exterius
despicendo deiciunt: tanto amplius inte-
rius reuelationum contemplatione pas-
cuntur. **Q**uos enim exterius in fletu con-

tinet conuallis humilitatis: eos interius
 subleuat ascensus contemplationis. **A**lia
 sunt enim p̄cepta que dantur fidelibus
 cōmunem in seculo uitam degentibz: atq̄
 alia seculo huic renuntiantibz. **I**llis enim
 dicitur ut sua omnia beneegerant: istis ut
 sua omnia derelinquant. **I**lli p̄ceptis ge
 neralibz astringuntur: isti p̄cepta gene
 ralia p̄fectius uiuendo transcendunt. **A**d per
 fectum non sufficit ascendere nisi abnega
 tis omnibus suis etiam se ipsum quisq̄
 abneget. Sed quid est se ipsum abnegare /
Nisi uoluptatibus proprijs renuntiare. **V**t
 qui supbus erat sit humilis: qui iracund⁹ erat
 est esse studeat mansuetus. **N**am si ita
 quisq̄ renuntiet quibz possidet om̄ibz ut
 suis non renuntiet moribus non est xp̄i
 discipulus. **Q**ui enim renuntiat rebus
 suis: sua abnegat. **Q**ui uero renuntiat
 moribus prauis: semetipsum scilicet ab
 negat. **I**nde et dñs ait: **Q**ui uult inq̄t

xxi
uenire post me. abneget semetipsum. De
Sicuti uiri quia *his qui quietam uitam diligunt.*
nichil huius mundi appetunt. nullis
p̄tuldubio in corde tumultibz p̄muntur. Om-
nes quippe inordinatos desiderioꝝ motus a
cubili cordis manu sc̄e conūsationis eici-
unt. ⁊ qui transitoria cuncta despiciunt.
ex his nascentes cogitationū insolentias
non patiuntur. Solam namqz eternam pa-
triam appetunt. ⁊ quia nulla huius mun-
di diligunt. magna mentis tranquillitate
p̄fruiuntur. Magna requies mentis est,
a secreto cordis terrenoz desideriorum tu-
multus expellere. ⁊ una intentione et̄ne
patre in amorem int̄me quietis anhe-
re. Atumultu rerum tēporalium dauid se-
cessum querebat. cum diceret. / unam peti
a dño. hanc requiram. / ut inhabitem in do-
mo dñi. Et illud. / ecce elōg auī fugiens.
⁊ mansi in solitudine. Fugiens elongat.
qui a turba desideriorum temporalium in

alta di contemplatione se subleuat. **Ma**net uero in solitudine. qui p̄seuerat in remota mentis intentione. **Dixit** abba antonius: quia qui sedet in solitudine ⁊ qui elicit a tribus bellis eripitur. id est auditus locutionis ⁊ uisus. **Abba** arsenius orauit dicens. **D**onec dirige me ad salutem. ⁊ uenit ei uox dicens. **A**rseni fuge homines! tace. quiesce. et saluus eris. **Dixit** abba moyses. **H**omo fugiens homines similis est uue mature. qui autem cum hominibus conuersatur. sicut uua acerba erit. **Dixit** abba nihil impetrabilis manet a sagittis inimici qui amat quietem. qui autem miscetur multitudini. crebra suscipit et uulnera. **De electis oia derelinquentibus.**

In fine scli cum do iudices uenient. qui nuc
 pro deo iniuste iudicatur. Tunc eoz lux ta
 to latius emicat. quanto eos nunc man
 p̄sequentis durius angustat. Tunc repro
 borz oculis patescat. quod celesti potestate sb

In fine scli cum do iudices uenient. qui nuc **xxii.** pro deo iniuste iudicatur. Tunc eoz lux ta to latius emicat. quanto eos nunc man p̄sequentis durius angustat. Tunc repro borz oculis patescat. quod celesti potestate sb

nixi sunt qui terrena omnia sponte reliq̄
runt: quia quisq̄s stimulo diuini amo
ris excitatus hic possessa reliquerit. illic
procul dubio culmen iudicarie potesta
tis obtinebit: ut simul tunc iudex cum
iudice ueniat. qui nunc consideratione iu
dici se se spontanea uoluntate castigat.
Redemptor noster iudicij sententiã cum
sc̄is ecclesie p̄dicatoib; decernit: sicut ip
se in eūngelio dicit. uos qui reliquistis oīa
et secuti estis me. in regeneratione cum sede
rit filius hominis in sede maiestatis sue.
sedebitis et uos sup̄ sedes duodecim iudicā
tes. xij. trib; isrl. Omnes qui in ecclesia mo
do p̄fecti sunt. p̄fectionis sue r̄titudinem
p̄ eūngeliũ didicerunt. **R**edemptori ergo
nr̄o uniti euusq; maiestati conuincti cum
eo iudices uidebuntur. qui modo p̄fecta opa
iuxta eūngelica p̄cepta secuti sunt. Qui ī
hoc seculo p̄ceptis dñi paruit: cum illo
post modum ad iudicandũ populos iudex

ueniet. sicut cuncta relinquentibus p̄dica
 toribus dicitur sedebitis et uos sup. xy. thro
 nos iudicantes. xy. tribus isrl. Rectum
 quippe est. ut cum deo de populis in iudicio
 disputent / qui ad uerba d̄i p̄sens sc̄lm per
 fecte derelinquunt. et illi cū d̄o postmodū
 iudices ueniant / qui ei modo in uoluntaria
 paupertate uel in pace fa miliares extite
 runt. **S**criptum est / ad uocauit celos
 sursum et terram. ut discerneret populum
 suum. **C**elos quippe sursum aduocat. cū
 h̄y qui sua omnia relinquentes conuersa
 tionem celestis uite tenuerunt. ad confede
 dum in iudicio conuocentur / atq; cum eo
 iudices uenient. **T**erra etiam sursum uo
 catur. cum h̄y qui terrenis actibus obliga
 ti fuerant / in eis tamen plus celestia qm̄
 terrena lucra quesierunt. **Q**uib; in fine
 dicitur / hospes eram / et collegistis me. nu
 dus / et cooperuistis me. **E**lecti uiri omnia
 relinquentes / non iudicantur et regnāt!

qui etiam p̄cepta legis p̄fectionis uirtute tran-
scendunt. quia nequaquam hoc solum quod
cunctis diuina lex p̄cepit implere contenti
sunt. sed p̄stantiore desiderio plus exhibere
appetunt. quam p̄ceptis generalib; audire
potuerunt. *De mortificatione monachor.* xxiiij.

Paulus ap̄l's ait. Existimate uos quidem
mortuos. ēē. peccato uiuentes autē deo.
In mortuo enī. non regnat peccatū. neq;
Cupiditas uiuit peccati. Extinguitur enī
continuo in eo concupiscentia carnis. con-
quiescat furor. cessat ira. fugatur odium,
et om̄ia simul conquiescunt uitia. et hoc
est mori peccato. et uiuere xp̄o. Item ipse
ap̄l's ait. Mortui enim estis. et uita ūra
abscondita est cum xp̄o in dō. Propter
nos xp̄c crucifixus mortuus. et sepultus
ē. ut nos ad eius similitudinē. uoluptates
et cupiditates n̄as crucifigamus. Xp̄c
autem non ex parte sed integer est cruci-
fixus. ut nos ex toto moriamur peccato.

et uiuamus xpo. Ille autem uiuit deo. qui xpi uestigia humilitate / sc̄ificatio-
 ne / et pietate sectatur. Mortificatur
 monachus / quando corpus suum ieiunioꝝ
 continuacione castigat. quando
 intra necessariū modum suum tempe-
 rat appetitum / quando non solum a deli-
 catoris cibis / sed etiam a uilioribz tem-
 perans se suspendit. quando nichil carnis
 sue p̄ desiderio / sed p̄ sustentande uite ne-
 cessitate p̄mittit. Cum sp̄itales mona-
 chi plene mortificationem suam appe-
 tunt. / quanto fiunt uiciniores ad finem /
 tāto se exhilent ardentiores in opere.
 Laborando ergo non deficiunt. / sed ma-
 gis ad usum laboris crescunt. quia cum
 iam p̄mua p̄pinq̄iora considerant. eo in
 opere delectabilius exsulant. Omnes
 monachi sc̄lm relinquentes punire se
 flendo non desinunt. que deliquerunt /
 grau se memore affligunt. quia longe

huc a facie conditoris proiecti, adhuc in et-
ne patrie gaudijs non sunt. Non numquam
monachi idcirco ad contemplanda deside-
ria minime pueniunt: ut ipsa interuenie-
te tarditate, ad eadem desideria laxato me-
tis sinu dilatentur. et que extenuari im-
plicata poterant, magna dispositione
agitur, ut repulsa multiplicius crescant.
Plerique monachorum sic in presenti seculo
se mortificare appetunt, ut iam perfecte si-
liceat, conditoris sui faciem contemple-
tur, sed eorum desiderium differtur, ut proficiat,
et a tarditatis sue sinu nutrietur, ut cres-
cat. **B**onus monachus, ab huius mundi
inquietis concupiscentia se penitus subtra-
hit, ac terrenarum actionum strepitum
deserit, et per quietis studium eius mens
uirtutibus intenta, quasi uigilans dormit.
Unusquisque monachus ad contemplan-
da interna minime perducatur, nisi ab his
que exterius implicant, studiose subtra-

hatur. Hinc enim p̄ semetipsum ueritas
 dicit / nemo potest duobz dominis serui
 re. Hinc paulus ait / nemo militās deo
 implicat se negotijs sc̄laribz. ut ei place
 at cui se probauit. Per prophetam dñs
 ammonet dicens / uacate ⁊ uidete / q̄m
 ego sum d̄s. quia uidelicet nequaquam
 noticia interna concipitur. nisi ab exter
 na implicatione cessetur. Hinc iterum
 paulus dicit / sicut mortui sumus ⁊ con
 uiuimus. Si enim mortui sumus cum
 xp̄o. credimus quia simul uiuimus cum
 eo. quia sicut in adam omnes moriunt̄.
 ita et in xp̄o omnes uiuificabuntur. Nā
 et ipsi si sustinemus p̄ illo tribulationes
 sicut et ille sustinuit pro nobis. conreg
 nabimus cum illo. quia oportet nos per
 multas tribulationes introire in reg
 num dei. Mortui enim estis. et uita
 ur̄a abscondita est cū xp̄o in deo.

De actiua uita et contemplatiua. xxiii.

Actiua uita innocens est operum bono-
rum: contemplatiua speculatio superno-
rum. Illa communis multorum est: ista uero pau-
corum. Actiua uita mundanis rebus bene-
uititur: contemplatiua uero mundo renū-
tians soli deo uiuere delectatur. Qui prius
in actiua uita proficit: ad contemplationē
bene conscendit. Merito enim in ista su-
stollitur: qui in illa utilis inuenitur. Si-
cut sepultus ab omni negotio terreneo
priuatur: ita et contemplationi uacans
ab omni occupatione actuali auertetur.
Sicut sancti sicut a secreto contemplationis
egrediuntur ad publicū actionis: ita
rursus ab actionis manifesto ad secre-
tum intime contemplationis reuer-
tuntur: ut intus deum laudent: ubi acce-
perunt: unde foris ad eius gloriam
operentur. Si aquile moris est: semp-
oculum in radium solis infigere: nec
deflectere nisi esce solius obtentu: ita

46
et sc̄i ad contemplationē. Ad actualem u-
tam interdū reflectuntur: considerantes
illa summa sic eē utilia, ut tamen ista hu-
milia sint paululū nr̄e indigentie necessa-
ria. Magna est in contemplatiua uita mē-
tis intentio: cum se ad celestia erigit: cum
in rebus spiritalibz animum tendit: cū trans-
gredi nititur omne quod corporaliter uidet.
cum se angustat / ut dilātet. ⁊ aliquando
quidem uincit: et reluctantes tenebras sue
cecitatis exsuperat. ⁊ de incertum scripto lu-
mine quoddam furtim subtiliter attingit:
sed statim ab semet ipsa p̄tinus reuerbera-
tur. atq; ab ea luce ad quam respirando,
erigitur: ad sue cecitatis tenebras suspirā-
do redit. In libro genesi scriptum ē: ⁊ sepeliuit
abraham coniugem suam in sepulchro dup-
plici. Actiua uita quasi sepulchrum est:
quia a prauis operibz mortuos regit: sed
contemplatiua p̄fectius sepelit: quia a cūc-
tis mundi actionibz funditus diuidit. Tra-

ter quidam abijt ad cellam abbatis arsenij
et attendit p fenestram. et uidit senem in
contemplatione totum quasi igneum se
rat autem fē ille dignus quod talia intue
retur. Dicebant autem de abbate siso.
quia nisi cito deponeret manus suas / quā
do stabat adorationem / rapiebatur mens
eius in superioribz / si ergo contungebat cū
eo aliquē fratrem orare: festinabat cito
deponere manus. ne raperetur mens eius
et morāretur. Dixit quidam senex: quia
assidua oratio cito corrigit mentem. Di
cebat quidam patrū: quia sicut impossi
bile est / ut uideat quis in aqua turbida
faciem suam. sic et anima nisi purgata
fuerit a cogitationibz alienis / contem
platiue non ptest orare dñm. *De regni cele*

Magnus clamor scōz: *his desiderio. xxv.*
magnum ē desiderium. Tanto enim
quisque minus clamat / quanto minus de
siderat: et tanto maiorem uocem in aures

inacurascripti sps exprimit: quanto se in
 eius desiderium plenius fundit: **S**epe enī
 nra desideria quia celeriter n̄ fiunt/ exaudi
 untur: ⁊ quod impleri concite petimus/ ex
 ipsa melius tarditate p̄speratur. **D**esideria
 nra dilatione extenduntur/ ut proficiant:
 proficiunt ut ad hoc quod p̄ceptura sunt cō
 ualescant. **E**xcitantur in certamine: ut
 maioribz cumulentur p̄m̄is in retributio
 ne. **L**abor p̄trahitur pugne: ut crescat co
 rona uictorie. **J**usti uiri quanto in celesti
 bus p̄contemplationis radium inherere
 desiderant: tanto intēra edificari refugi
 unt/ ubi se p̄grinos et hospites nouerūt.
 paulo attestante qui ait: nra autem con
 uersatio in celis est. **S**c̄i uiri ab impo
 tuitate desideriorum temporalū et in
 utilium curarum ab amore p̄streptū
 pturbationum semet ipsos sacri uerbi
 gladio mortificare non desinunt: atq;
 intus se ante faciem di insinu mētis

abscondunt. **S**nde recte p̄ psalmistam dicitur ab-
scondes eos in abdito uultus tui / a contradic-
tione hominū. ut mens eorū dum in amorem
dī tota tenditur. nulla inutiliter p̄turbatio-
ne laceretur. **P**aulus ap̄ls p̄ contemplationē
mortuos⁹ ⁊ quasi in sepulchro absconditos
discipulos uiderat. quibus dicebat / mortui
enim estis. et uita uīa abscondita est cū
xp̄o in dō. **Q**ui enim mortificari se appetit
ualde adiuuentam requiem contemplatio-
nis hilarescit. ut extinctus mundo lateat.
⁊ a cunctis exteriorum rerum p̄turbationib⁹
intra sinum se intimi amoris abscondat. **A**
liquando mens uisti ad quandam inuisita-
tam dulcedinem interni saporis admittit.
et rapti aliquomodo ardenti sp̄u afflata re-
nouatur. tanto q̄ magis inhiat / quan-
to magis quēdam et degustat. Atq̄ hoc
intra se appetit / quod sibi dulcius habere
intrinsecus sentit. **D**ixit alia theonas / q̄a
impeditur mens nīa et reuocatur a con-

templatone di: propterea captiuū ducū
 incarnalibz passionibz. **Dixit** arseuius cui
 dam fū quanta cumqz tibi uirtus est. cona
 re ut interius opus tuū sedm dñi sit ^{ut} iūctis
~~se~~ exterioris hominis passionibz. **Dicebat**
allas iohannes: quia fecerit aliquando plec
 tam adduas sportas. et expendit eam iū
 nam sportam et non intellexit. erat enim
 mens eius occupata in contemplatione dei.
Dixit allas seraphion: quia sicut milites
 imperatoris cum ante ipsum stant non au
 dent dexteram aut sinistram respicere. ita
 monachus si stat in conspectu dñi et intē
 tus est omni hora intimore eius. nichil est
 de quo adūsarius eum terrere possit. **Dixit**
 allas yperici: Cogitatio tua sempit in regno
 celorum. et cito in hereditatem accipies illud.
Dixit qz iterum iuita monachi iuxta imi
 tationem anglozum fiat comburens atqz
 consumens peccata. **Dixit** autem abbas
 matoris: quanto se adproximat homo

ad dñm: tanto se peccatorem uidet. **I**saias
enim ppheta uidens dñm: misererum se et
mundum dicebat. **D**ixit senex sicut ne-
mo potest ledere eum qui iuxta impera-
torem ē: ita satanas non poterit nobis
aliquid nocere: si anima nra inheserit
deo. *De remissa conuisione monachor.*

Multos remissa conuersatio in pristinos
errores reducit: ac uiuendi tempore
resoluit. **T**epidus in conuersatione otio-
sa uerba et uanas cogitationes noxias esse
non conspicit: quod si a torpore mentis
euigilauerit: ea que leuia existimabat con-
festum quasi horrenda atque atrocia pertimes-
cit. **O**mnes artes seculi huius strenuos ama-
tores habet et ad exequendum promptissi-
mos: et hoc proinde fit: quia presentem
habent operis sui remunerationem. **A**rs
uero diuini timoris plerosque habent
sectatores languidos: tepidos: pigritie
inertia congelatos: sed hoc proinde

quod labor eorum non presentis sed futura re-
 muneracione differit. ideoque dum eorum labore
 mercedis retributio non statim consequitur.
 spe pene dissoluta languescunt. unde et mag-
 na illis gloria non paratur. **H**inc conuer-
 sationis uite principia augmento solidio-
 ri consumunt: ad quod eo ad perueniendam
 retribucionem clariora parantur. quo fir-
 mius dum in tenebris labores et cibus
 et consumantur. **Q**uidam primo conu-
 sationis calore ad uirtutes sese accingunt:
 accedente uero progressu dum immo-
 derate terrenis rebus incumbunt. puluere
 infimi appetitus obscurantur. **S**unt non
 nulli qui post pueria itinera sanctas uias sec-
 tari appetunt. sed priusquam in eis ut dixi-
 mus desideria bona colorentur. quedam
 illos presentis seculi prosperitas accipit. que
 eos rebus exterioribus implicat. eorum men-
 tem dum a calore intimi ardoris retrahit.
 quasi ex frigore extinguit. et quicquid in

eis deserto flore apparere uidebantur ~~uidebatur~~
interficiat. **S**i quid uero fortasse in finibus ac
tepids monachus agere cepit: priusquam
in eo p̄ longitudinem temporis non ualeat
ad exteriora dilabitur. 7 p̄ uerle desent / que
recte inchoasse uidebatur. In terrenis quippe
actib; ualde frigescat animus: si nec dum fu-
erit p̄ uicima dona solidatus. **S**ciendum su-
mopere est: quia plerumq; monachis hęc e-
uenire consueunt / qui dñm puro ac simplici
studio non secuntur: quod in libro leati iob
scriptum est: congregatio hypochritarum steri-
lis. Cepta enim bona non amitterent: si hy-
percite non fuissent. Congregant uero et
hypocrite bona opera: sed eorum sterilis est
ipsa congregatio. quia p̄ hoc quod agunt /
fructum recipere in eterna retributione nō
appetunt / fecundi ac uicdes in suis operib;
humanis oculis uidentur: sed in conspectu
occulti iudicis / infecundi et aridi apparent.
Praue monachorū mentes temporalium re-

rum tumultus intra semet ipsos uersare non cessant: etiam cum uacant. In cogitatione enim seruant depicta que amant: et quamuis nichil exterius faciant / apud semet ipsos tamen sub pondere inquietudinis quieti laborant / quibz si earundem rerum administratio prebeat / semet ipsos fuditus deserunt. Curis enim secularibz intenti / tanto insensibiliores intus efficiuntur: quanto ad ea que foris sunt studiosiores uidentur. Usus et cura terreni desiderij obdurescit animus: et dum ipso suo usu durus efficitur per actionem seculi: ad ea emolliri non ualet que pertinent ad caritatem dei. Sicut ecclesia de membris suis infirmantibus dicit: posuerunt me custodiam in uineis: uineam meam non custodiu. Vinea quippe nostre actiones sunt: qualis usus cotidiani laboris excolimus / sed custodes in uineis positi nostram uineam minime custodimus: quia dum extraneis actionibus implicamur. mi

custode

misterium actionis nre negligimus. Dixit abbas sisois esto contemptibilis. et uoluptates tuas postergum tuum pice. Esto liber et securus a secularibus curis: et habebis requiem. Dixit senex uita monachi hec est operatio obedientia meditatio. ut non iudicet. non detrahat non murmuret. nec curiose agat. nec audire aliena delectet. Scriptum est enim:

H qui diligitis dnm odite malum. *De abstinentia. xx.*
Hec est perfectum et rationabile ieiunium: quando nre homo exte-
02 ieiunat. interior orat. Facilius ieiunium oratio penetrat celum. Tunc enim homo spiritualis efficitur: angelis coniungitur. deo q̄ liberior copulatur. Per ieiunium etiam occulta mysteriorum celestium reuelantur: diuini q̄ sacramenti archana panduntur. Sic namq̄ daniel angelo reuelante mysteriorum sacramenta cognoscere meruit. Hec enī

uirtus: et angelorum manifestationes / et
 eorum admuntiationes ostendit. **J**euni-
 a, fortia tela sunt aduersus temptamēta
 demoniorum: cito enim per abstinentiam de-
 uincuntur. **V**nde etiam dñs et saluator
 nŕ eorum incurſus ieiunijs et orationibus
 premonet superare dicens / hoc genus nõ
 eicitur: nisi per orationem et ieiunium. **I**n
 mundi enim sp̄s / ibi se se magis inuincit:
 ubi plus uidet escam et potum. **S**ũ quam-
 diu in huius seculi uita inhabitant: desiderio
 sup̄ni uoris corpus suum aridum portant.
Unde et psalmus / sicut inquit in te a-
 nima mea: quam multipliciter et raro me-
 a. **C**aro enim tunc dñm sicut: quando per iei-
 unium abstinet et areſcit. **A**bstinentia et ui-
 uificat et occidit: uiuificat animam. cor-
 pus necat. **J**eunia cum bonis operibus
 dō acceptabilia sunt. **Q**ui autem acibus
 abstinent / et prauē agunt / demones imi-
 tantur: quibus esca non est / et nequitia

semp in est. Ille enim lenes abstinet acibus:
qui et a malitie actibus et a mundi ieiunat
ambitionibus. **S**pernitur ieiunium: quod in
uespera repletionem ciborum reficitur. Neque
enim reputanda est abstinentia: ubi fue-
rit uentris saturitas subsequuta. **S**perni-
tur ieiunium: quod in uespere delicis con-
pensatur. **C**um nostra corpora per abstinentiam
domamus: quid aliud quam carnalia sacri-
ficia omnipotenti domino exhibemus: sicut per paulum di-
citur: ut excreatis corpora nostra hostiam uiue-
tem. **E**gregius psalmista dauid: nullam esse
abstinentiam sine concordia ait. **L**auda-
te enim in tympano et choro. **I**n tympano et
enim coruum siccum resonat: in choro autem
uoces concorditer cantant. **Q**uid enim per
tympanum: nisi abstinentia? **E**t quid per choros:
nisi caritatis concordia designatur? **Q**ui
itaque sic abstinentiam tenet: ut concordiam
deserat: laudat quidem in tympano: sed non
laudat in choro. **D**ixit quidam senex **pp**

ea amputo ame delectationes carnales!
ut etiam iracundie occasiones absidam.
scio enim eam semper aduersum me pug-
nare prodelectationibz et conturbare me-
tem meam et intellectum meū expellere.

Dixit alba iohs pusille stature: quia si
uoluerit rex aliquis ciuitatem inimicorū
contra se tenere. prius aquam tenet et
escas eorum. et sic inimici fame perichi-
tates subiciunt ei. Ita sunt et passiones
uentris si in ieiunio et fame conuersetur
homo: inimici eius qui sollicitant animū
prius infirmantur. **De continentia. xxviii.**

Adeo datur continentia: sed petite et
accipietis. Tunc autem tribuit: quā-
do dōs gemitu interno pulsatur. **G**er-
minum ē bonum uirginitas: quia et in hōc
mundo sollicitudinem scī amittit: et in
futuro eternum castitatis premiū p-
cipit. **V**irgines feliciores eē in uita e-
terna ysaia testante discimus: qui ait

hec dicit dñs eunūchis / dabo eis in do-
mo mea et in muris meis locum / et
nomen melius a filiis et filiabus : et
nomen sempiternum dabo eis / quod nō
peribit. **N**ec dubium quod qui casti p-
seuerant et uirgines : angelis dī effici-
antur equales. **A**manda est pulchri-
tudo castitatis : cuius degustata delec-
tatio dulcior inuenitur quam carnis.
Castitas enim fructus suauitatis est :
pulchritudo inuiolata scōꝝ. **C**astitas se-
curitas est mentis : et sanitas corporis.
∞ **N**ichil pdest in corruptio carnis : ubi nō
est integritas mentis / nichil qz ualet
mundum eē corpore : eum qui pollutus
est mente. **D**ixit senex : quia securitas
et taciturnitas / et occulta meditatio pa-
rant castitatem. **G**loriatio monachi ab-
stinencia escarum : et cessatio a multi-
loquio lingue. **D**ixit albas penuen sic
spatarius principis assistit ei conti-

nino semp paratus. ita oportet animam
 semper paratam esse aduersus spiritum forni-
 cationis. Dicebat alias antonius scire
 conuenit quia tres sunt corporales motus.
 unus quidem naturalis. alius autem
 ex plenitudine gyborum. tertius uero ex
 demoniorum impugnatione. sed
 contra hos omnes bonum est custodi-
 re quod scriptum est omni custodia serua
 cor tuum. *De tolerantia diuine correptionis.*

Murmurare in flagellis dei peccator *con-*
 homo non debet. quia maxime per
 hoc quod corripitur emendatur. *S*nus
 quisque autem tunc leuius portat quod
 patitur: si sua discussit mala pro qui-
 bus illi infertur retributio iusta. *D*iscat
 non murmurare qui male patitur. e-
 tiam si ignorat cur mala patitur. *7* p
 hoc iuste se pati arbitretur. pro eo quod
 ab illo iudicatur. cuius numquam in-
 iusta iudicia sunt. *Q*ui flagella susti-

net et contra dñm murmurat: iudicium
iudicantis accusat. Qui uero se cognos-
cit quisto iudice pati quod sustinet: etiã
si pro quo patitur ignorat. p̄ hoc iam iu-
stificatur/ p̄ quod et se ipsum accusat/ et
dei iusticiam laudat. Ad magnam utili-

tatem diuino iudicio mens iusti
diuersis passionum tēptationibz
agitatur: p̄ quibz si deo gratias egerit/
sue q̄ culpe quia talia pati dignus sit
reputauerit. hoc quod ex passione tolerat/
et pro uirtutibz reputabitur. quia ⁊ diu-
nam agnoscit iusticiam/ et suam culpam
intelligit. Iustoz mens non solum per-
pendit quid tolerat: sed etiam pauet qd̄
restat. Videt qualia in hac uita patitur:
metuit ne post hoc grauiora patiatur.
Truget quia in huius cecitatis exilium a
paradyssi gaudys cecidit: timet ne ⁊ cū
exilium relinquitur/ mors eterna suble-
quatur. Jam ergo sententiam tolerat. i

pena: sed minas adhuc etiam iudicis formi-
 dat exculpa. Recte ergo ppsalmistam dicitur
 in me per transierunt ire tue et terrores
 tui conturbauerunt me. Interni quippe
 iudicis postquam ire ptranseunt etiam
 terrores conturbant: quia iam aliud de
 dampnatione patimur. et adhuc aliud
 de eterna ultione formidamus. Gloratio
 autem monachi patientia in tribulatio-
 nibz eius: et longanimitas cum caritate.

Sā uiri quanto magis se exterius des-
 picendo deiciunt: tanto amplius interi-
 us reuelationum contemplatione pascū-
 tur. Quos enim exterius infletu conti-
 net conuallis humilitatis: eos interius *de*
 subleuat ascensus contemplationis.

Flagell' - xxx. dei.

Ordinata est miseratio di: que prius
 hic hominem p flagella a peccatis e-
 mendat. et postea ab eterno supplicio li-
 berat. fletus enim doloribus uite hu-
 ius atteritur. ut pfectius uite future

8
premia lucretur. Nequaquam d's delinquenti parat: qm peccatorem in flagello temporali ad purgationem ferit. aut iudicio eterno puniendum relinquit. aut ipse in se homo penitendo punit quod male ammisit. ac proinde est quod deus delinquenti nō parat. Iusto temporalia flagella ad eterna perficiunt gaudia: ideoq; et iustus in penis gaudere. et impius in prosperitatib; timere debet. Neq; iusto neq; reprobo deus misericordiam iusticiam abstrahit. Nam et bonos hic p afflictionem iudicat: et illic remunerat p miserationem. Et malos hic remunerat p temporalem clementiam. et illic punit per eternam iusticiam. In hac enim uita d's parat impijs: et tamen non parat electis. In illa parat electis: non tamen parat impijs. Plus corripitur flagello qui a deo diligitur si peccauerit. dicente amos propheta. Tantummodo uos cognoui ex omnibus nationib; terre. idcirco uisitabo sup

uos om̄s iniquitates ur̄as. Quem enim
diligit dñs corripit: flagellat autem
omnem filium quem recipit. Valde necessa-
rium est iusto in hac uita / et uitys temp-
tari et uerberari flagello: ut dum uitys
pulsatur / de uirtutib; non supbiat. Dum
uero aut animi aut carnis dolore atteri-
tur: a mundi amore retrahitur. Durius
circa suos electos in hac uita d's agit: ut
dum fortiorib; flagellis stimulis feruntur /
nulla oblectamenta presentis uite delecten-
tur: sed celestem patriam ubi certa requies
expectatur / indelinerter desiderent. Ammo-
nendi sunt egri: ut eo se d'i filios sentiant.
quo illos discipline flagella castigant. Si
si enim correctis filiis hereditatem dare dis-
poneret: et uide eos p̄ molestias non cura-
ret. Lapidēs scūary dñi extra tonsi sunt:
ut in constructione templi absq; malei so-
nitu p̄nerentur. quia uidelicet nunc foris
p̄ flagella tōndimur: ut intus in templo

dei post modum sine disciplina et percussio-
ne disponamur. quatinus quicquid in nob
est superfluum modo percussio reseret. et tunc
sola nos in edificatione concordia caritatis
liget. Ammonendi sunt egri quatinus pa-
tientie uirtutem seruent. et incessanter qua-
ta redemptor noster ab his quos creauerat per-
tulit mala considerent. Cur itaque aspici cre-
ditur ut a deo homo toleret flagella pro ma-
lis. si tanta deus ab hominibus pertulit mala
pro bonis. Aut quis sane intelligentie
de percussione sua ingratius existat. si ipse hic
sine flagello non exyt. qui huc sine pecca-
to uenit. *De infirmitate carnis. xxxvi.*

Quosdam uidens deus nolle proprio uo-
to corrigi. ad uultum tangit sti-
mulis. quosdam etiam presciens multum
peccare posse in salute. flagellat eos corpo-
ris infirmitate ne peccent. ut eis utilius
sit frangi languoribus ad salutem quam
manere incolumes ad damnationem.

Qui ualentiores sunt et sani. utile est
 illis infirmari / et non peccare. ne puigore
 salutis inlicitis sordidentur / cupiditatum
 et luxurie desiderijs. Est p̄niciosa sanitas / q̄
 ad inobedientiam hominem ducit. est et sa-
 lubris infirmitas / que p̄ diuinam correpti-
 onem mentem a duricia frangit. Dixit
 sc̄a sicutica. quia diabolus infirmitates
 quasdam experendo aduersus eum qui temp-
 tandus est adhibet. ut p̄ eas pusillani-
 mes faciens monachos contuderet caritate
 eorum / quam habebant apud d̄m. Sed q̄m
 us concidatur corpus / et febribus ualidis
 inflammetur. in super etiam si intolerabili-
 ter affligatur. si quidem peccator es qui hec
 sustines / recordare sc̄li penas / eternū ignē
 et iudicialia tormenta. et ita non deficies
 ab eis que in p̄senti contingunt. in super
 et gaudebis quia uisitauit te deus / ⁊ illū
 famosissimū dictum in lingua habeto. id est
 castigans castigauit me d̄ns. et morti

non tradidit me. **S**i ferrum es: spera adhibi-
tum tibi ignem. Quod si iustus es: et hec pa-
teris: te magnis ad maiora promoueris.
Aurum es: sed p ignem probator eris. **S**i
febrilz: si rigore frigoris castigaris: me-
mor esto quod scriptura dicit. transiuimus
p ignem et aquam. **S**i infirmitas mole-
sta nobis fuerit: non contristemur tamen/
quod p infirmitate et uulnere corporis nō
possimus stare ad adorandum/ aut psalle-
dum dño. **H**ec autem omnia nobis profici-
unt ad destruenda corporis desideria: qm̄
ieiunia et labores propter turpes delecta-
tiones nobis constitutę sunt. **S**i igitur e-
gritudo ista redundet supflua: de his obser-
uandi ratio est. sic enim magno et foris me-
dicamine exitialia ab egritudine corporis
uitia reciduntur. **E**t hec est magna uirtus
quando infirmitatibz tolerantia fuerit ad-
hibita. et gratiarum actio a dō fuerit remul-
sa. **S**i amittamus oculos non feramus

gaute: extollentie instrumentū amisi-
 mus: et interioribz oculis gloriā dñi spe-
 culamur. **S**urdi facti sumus: non curemus
 quia auditum uanum amisimus. **M**anus
 nre ex aliqua passione debilitate sunt: &
 interiores paratūs habemus adūsus ini-
 mica temptationes. **I**nfirmas totū corp⁹
 nrm tenet: sed interiori homini nro sani-
 tas crescit. **De tribulatione iustorum. xxxii.**

Iustus in adūsus probari se recognoscat: n̄
 deici. **S**ui sc̄i plus formidant prospera qm̄
 adūsia. **D**eī seruos prospera deiciunt: aduer-
 sa uero erudiunt. **I**deoq; sc̄i uiri constantia
 ita portare debet adūsia: ut frangi non q̄at.
Tunc magis sunt dei oculi super iustos:
 quando eos affligi ab iniquis prouiden-
 tia superna p̄mittit. **N**am tunc eis gaudia
 disponuntur eterna: quando p̄senti tribu-
 latione probantur. **O**mnes uite huius
 tribulationes aquis comparantur: p̄te-
 reuntibz: propterea quia si quid in hac

uita tribulationis acciderit: non stat, sed ce-
leriter transit. **Q**ui uite future p̄mia di-
ligenter excogitat: mala omnia uite pre-
sentis equanimiter portat: q̄m ex illius
dulcedine huius amaritudinem tempe-
rat: et ex eternitate illius breuitatem hu-
ius despiciat transitoriam: quia dum in do-
lore grauantur cupiditatis et luxurie/iu-
tior, ceteroz mala non appetunt. **P**lus p-
dest saluti temptatio seculi, quam pro-
speritates: nam ex prosperitate in deterius
itur: ex temptationis dolore, in melius p-
ficiatur. **N**usquisq; ad temptationem a-
nimum preparare debet. **M**inus enim
dum speratur temptatio grauat: dure au-
tem premit, si non sperata aduenerit. **S**a-
pientis est contra omnia aduersa ante
meditari: nec inueniri casus debet: quem
non consilia eius preueniant. **H**ec causa
est qd ab iniustis iusti sinuntur affligi:
ut scilicet dum futura audiunt bona q̄

cupiunt. patientur etiam mala presentia
 que perhorrescunt. atque ad feliciorum exitum
 dum amor provocat cruciatus impellat. **D**a
 uid psalmista ait. tu es in refugium a pres
 sura que circumdedit me. exultatio mea re
 dime me a circumdantibus me. **E**cce quasi
 in nocte pressuram nominat. et tamen li
 beratorem suum inter angustias exulta
 tionem vocat. **F**oris quidem nox erat in
 circumdatione pressuræ. sed intus carmina
 resonabant de consolatione lætitiæ. **H**ectus
 quisque dum circumdari se pressuris narrat.
 et tamen dominum sibi exultationem nominat.
 procul dubio quasi carmen in nocte cantat
 ut ad subsequens vite diem felix pue
 niat. **D**ixit quidam senex. si venerit ho
 mini temptatio quod undique enim multipli
 catur tribulatio quod nescit ut pusillanimus fi
 at et murmuret. **T**u tamen si te occupa
 verit infirmitas corporis. noli pusilla
 nimis fieri. neque moleste suscipias. quia

ipſe dñs p te cogitat de omnibz. Numquid
ſine ipſo uiuis. patienter ergo ferre debes.
et rogare eum ut donet que expediunt. hoc
eſt ut quod uoluntas ipſius eſt facias.
et ſede cum patientia manducans quod
habet in caritate. *De temptationibus. xxxiiij.*

Multis calamitatum temptationibus
mens iuſti in hac uita pulſatur. un
de et optat ab hoc ſc̄lo funditus euelli. q̄
et erumnis careat. ⁊ fixam illic ſecuritatem
inueniat. Non amplius temptat electos
diabolus. quam di uoluntas p̄mittit.
Temptando autem ſc̄oz p̄fectibz ſeruit. ⁊
ſi nolens utilitati tamē ſc̄oz ſeruit dia
bolus. quando eos temp̄g tationibz ſuis nō
decipit ſed potius erudit. ⁊ Sollicite hoſtis
inſidias intelligere parat. ⁊ ter et cauere dei
ſeruum oportet. ſic q̄ ⁊ innocentia uite
exiſtere ſimplicem. ut n̄ tamen oporteat
cum ſimplicitate eē i. prudentem. Qui
prudentiam ſimplicitati non miſcet. iux

ta pphetam. columba. ē. seducta non habes
 cor. sed ideo columba quia simplex. ideo au
 tem cor non habens. quia ignara prudentie
 est. In oculis carnaliū diabolus terribilis
 est. in oculis electorū terror eius uilis est.
 Ab incredulis ut leo timetur. a fortibus
 in fide ut uermis contempnitur. atq; ad
 momentū ostensus repellitur. diabolus
 enim serpens est lubricus. cuius si capiti
 id est prime suggestioni non resistitur. to
 tus in interna cordis dum non sentitur
 inlabitur. Temptationum diabolicarum
 initia fragilia sunt. que si non caueantur
 sed p usum in consuetudinem transeant.
 in nouissimis fortiter conualescunt. ita ut
 aut numquam aut cum difficultate uin
 cantur. Dum in tota uita diabolus p uari
 cari hominem cupit. amplius tamen infi
 ne molitur decipere. Hinc est quod in prin
 cipio contra protoplastum serpenti est
 dictum. ⁊ tu insidialeris calcaneo eius.

qua nimirum hominem quem diabolus
in cursu preterite uite non decipit. in nouis
simis subplantare disponit. Proinde quā
uis quisq; sit iustus/numquam necesse
est ut sit in hac uita securus: sed semper
humilis caueat/semperq; ne in fine ruat
solicitus ptimeat. Diabolus scōs omnes
non temptando possidet: sed temptando
psequitur. Nam quia non in eis intrin
secus regnat: contra eos extrinsecus pug
nat: et qui interius amisit dominum/ex
terius commouet bellum. Diabolus qn
do decipere quemquam querit: prius na
turam unius cuiusq; intendit: et inde se
applicat: unde aptum hominem ad pec
candum insperet. Ex ea parte homines
diabolus temptat: qua eos p̄ exrescentē
humorem facile inclinari ad uitia con
spicit: ut scdm̄ humoris consersionem
adhileat et temptationem. Lege ba
laam: qui in figura diaboli contra p̄

pulum dei ex ea parte precepit punitos
 pretendere laqueos. ex qua sensit eos facili
 us esse lapsuros. Nam et qui aquam ali
 cubi deducit: non eam p aliam partem mit
 tit. nisi ubi impetum eius intendit. Ali
 ud est intrare in mentē cuiusquam dia
 bolum: aliud uero inhabitare. Nam in
 corda scōrum ingreditur: dum malas
 suggestiones insinuat: sed non habitat
 in eis. quia in suum corpus non eos trans
 ducit. Qui uero in corpore eius sunt: ip
 sos inhabitat: quia ipsi sunt templum
 eius. Et si subrep: at mentibz electorum
 diabolus: non autem in eis requiescit.
 sicut in cordibz reproborum. Nam calo
 re fidei mox excitatur: ut exeat ab elec
 tis. Non nulli quos iam auido ore
 diabolus deuorauerat: rursus diuini
 iudicij occulta miseratione ab eius ore
 eripiuntur. et saluti restituntur. Nā
 sepe multos quos antiquus hostis luxu

ne uoragine mersos tenuit. ⁴ potentia di
uina p penitentiam ab eius faucibus trahit.
Multa iustus aduersa in anima patit^r
instigatione demonum: sed talibus tempta
mentis pure uite eterne non potest. quia
pius dñs ad dampnationem culpe non
reputat. quod de sue maiestatis pmissu
nolens qui patitur portat. Nam ibi pecca
mus: ubi p cupiditatem uel uoluntatem
deflectimur. Vbi uero uiolenter adduci
mur: et si facinus aut flagitium non e.
misera tamen p flagitio et facinore. e.
Sed qui dñm p interrogata laudat misera cõ
missio pcul dubio caret facinore. *De multi*

Quatuor modis cõmittitur *modis pec*
ccatum in corde: quatuor *catis. xxxiii*
ppetratur et ope. Amittitur corde sug
gestionem demonum, delectatione carnis:
consensione mentis, defensione elatiõis.
Committitur ope nunc latenter, nunc
palam, nunc consuetudine, nunc despera

tione. **I**stis ergo gradibus et corde delinquitur: et ope perpetratur. Tribus modis peccatum geritur: hoc est ignorantia / infirmitate / industria. **G**rauius est infirmitate / quam ignorantia delinquere: grauius industria quam infirmitate peccare. **I**ndustria namque peccat / qui studio ac deliberatione mentis malum agit: infirmitate autem / qui casu uel precipitatione delinquit. **L**euius autem et de industria peccant: qui non solum non bene uiuunt. sed etiam et bene uiuentes si possunt a ueritate diuertunt. **S**unt peccata leuia / que ab incipientibus cotidiana satisfactione purgantur: que tamen a perfectis iuris uelut magna crimina euitantur. **Q**uid autem homines de magnis sceleribus agere debent. quando etiam perfecti et leuia queque delicta quasi grauissima lugent. **S**ed fugiunt experimento minorum peccatorum maiora committere peccata: ne diuicius feriantur pro magnis

sceleribus. sed deparius corrigi nō nouiunt.
Judicio autem diuino in reatu nequiore
labuntur: qui distingere inuicem sua
facta contempnunt. **M**ulti a crimine
corruunt in crimen: qui diuini cognitionem
habentes, timorem eius negligunt. et
quem nouerunt p̄ scientiam, p̄ actionē
non uenerantur. ideoq; cecantur diuino
iudicio punienda committere. 7 in pe-
nam commissi facinoris facinus deteci-
us addere. **S**epe peccatum alterius pecca-
ti causa est: quod cum committitur, aliud
ex ipso quasi sua sololes oritur. sicut fi-
eri solet, nasci libidinem ex nimia uen-
tris in gluuie. **P**ena uero peccati peccatū
admittitur: quando pro merito cuiusq;
peccati deo deserente, in aliud peccatū de-
terius itur. de quo amplius qui animi
serit sordidetur. **E**rgo p̄cedens peccatum
causa est sequentis peccati: sequens ue-
ro peccatum, pena est precedentis delicti.

Precedentia itaq; peccata / sequentium sunt
 criminū causa / ut illa que secuntur sint p̄ce-
 dentium pena. Precedentium p̄ccōrum pena /
 ipsa uocatur induratio ueniens de diuina
 iustitia. Hinc est quod ait p̄pheta / Indurasti
 cor nr̄m / ne timeremus te. Aliud est non
 peccare amore dilectionis dei / aliud timore
 supplicij. Qui enim amore caritatis dei nō
 peccat / h̄erescit omne malum / amplectendo
 iusticie bonum : nec eum delectat peccatum.
 etiam si sceletis impunitas promittatur. Qui
 uero sola pena supplicij in se uirtia r̄p̄mit :
 quamuis n̄ expleat opus peccati / uiuit ta-
 men in eo uoluntas peccandi. doletq; sibi
 illicitum quod lex prohibere dimoscitur.
 Ille ergo mercedem boni opis p̄cipit : qui a
 mando iustitiam facit. non il qui eam solo
 metu penarum inuitus custodit. Omne pec-
 catum antequam admittatur / amplius p̄-
 tuesatur / quamuis autem graue sit : dū
 in usum uenerit / leue existimatur. ⁊ sine

ullo metu cōmittitur. **I**stis fomitibz quasi
quibusdam gradibz conualefcit omne pec-
catum. Cogitatio namq; praua delectatio-
nem parit. delectatio consensionem, consē-
fio actionem. actio consuetudinem, consue-
tudo necessitatem. **S**ic q; his uinculis ho-
mo implicatus quadam catena uitiorū
tenetur astrictus. ita ut ab ea euelli ne-
quaquam ualeat. nisi diuina gratia
manum iacentis apprehendat. **P**eccatum
amittere cadere est in puteum. consue-
tudinem uero peccandi facere. os putei
est coangustari. ne is qui cecidit ualeat
erire. sed interdum etiam tales dīs libe-
rat. dum eorum desperationem ad conu-
sationem libertatis commutat. **I**pso enī
miserante peccata dimittuntur. quo
protegente fit ne in deterius peccando ca-
datur. **P**reterea metuendum est confi-
dentibz ita saluari. ne forte dum expec-
tamur a uityis sanari. et uicia multipli

temus / et salutem non adipiscamur. Et
 go studeamus aut non cadere: aut cito co-
 uersi a lapsu consergere. *S*ora peccati im-
 mantatem facit sceleris: unde et proph-
 ta. *Ve* inquit qui trahitis iniquitatem
 in funiculis uanitatis: et quasi uinculu
 plaustrum peccatum. *T*rahit enim iniquita-
 tem / ut funiculum: qui tardat conuerti
 ad dñm. *T*rabere est enim iniquitatem /
 moram facere iniquitati: unde et psalm?
 Prolongauerunt iniquitates suas: dñs
 iustus concidet ceruices peccatorum. *Ue pñ*

Peccata carnis qñs surgere queat xxxv.

Peccata carnis expti saltem post naufragiu
 peccare metuant: et pñditionis sue dis-
 crimina uel cogita phorescant. *D*icen-
 dum est lapsis / ut pñterita peccata consi-
 derent / atq; imminuentia deuitent: quati-
 nus transactas culpas ad memoriam re-
 uocent: et pollui in futuris etulescant.
*A*mmouendi sunt peccata carnis expti /

ut uigilanti cura conspiciant / quia post de-
licta nobis ad se redeuntibus dñs quomodo si-
num sue pietatis expandat : dicens nobis
p̄ prophetam / erunt oculi tui uidentes pre-
ceptorem tuum : et aures tue audient uer-
bum post tergum monentis. **Hec est uia :**
ambulate p̄ eam. ⁊ cetera. Om̄p̄s deus q̄si
post tergum nos subsequens monet : quia
etiam post culpam ad se redire p̄suadet / ad-
uersum reuocat : commissa non respicit.
reuertenti sinum pietatis expandit. **Vocē**
ergo post tergum monentis audimus : si
post peccata **humili et contrito corde reuer-**
timur. Debemus igitur pietatem uocan-
tis erubescere / si iustitiam nolumus formi-
dare : quia tanto grauior improbitate
contempnitur : quanto et contemptus
adhuc uocare non dedignatur. **Per ihe-**
remiam p̄phetam dñs dicit / et ueniens
usq̄ ad babilonem ibi liberaberis. **Babi-**
lon quippe confusio interpretatur. **Sepe e**

num qui postquam in confusionem uitiorum ceciderit: erubescens mala que perpetravit ad penitentiam redit. se q̄ a suis lapsibus bene uiuendo erigit. quid ergo iste nisi usq̄ ad babilonem uenit/et ibi liberatus est. Non numquam quisq̄ erubescens mala que fecit se contra se erigit/et bene operando ad statum rectitudinis redit. In babilone itaq̄ liberatus est: q̄ p̄ diuinam gratiam ostenditur etiam de confusione saluatus. **P**ropheta ergo ad transmigrationem loquitur: cum illos increpat qui ab statu rectitudinis ad erroris uitia in transmigratione ceciderunt. **F**rater interrogauit senem dicens. **S**i incurrit monachus in peccatum/et affligatur pro eo quia de profectu in deteriore statum puenerit. et laborat donec resurgat. Respondens autem senex dixit. **M**onachus in temptationem incurres/ sic ē tāquam domus que cecidit/et si

sobrius fuerit in cogitatione sua reedifi-
cat eam. inueniens materias ad edifi-
cium profuturas. habens posita funda-
menta et lapides et arenam et cetera q̄
sunt edificationi necessaria. et ita uelo-
citer eius fabrica proficit. Ita est mona-
chus si in temptationem ceciderit et con-
uersus fuerit ad dñm habet plurimum
apparatum meditationem diuine legis
et psalmodiam / opus manuum. que
sunt fundamenta edificij spiritualis.

Supertita est causa *De cogitatione xxxvi.*
Spectandi. id est opis et cogitationis. q̄
cum unum iniquitas dicitur qd opere geritur
aliud iniusticia qd cogitatione animitti-
tur. Pruius autem actio resecanda est.
postea cogitatio prius praua opa post-
modum desideria. Vicissim autem et a
cogitatione opera procedunt. et ab ope
cogitatio nascitur. Quamuis et si ab
opere malo quisq̄ uacet pro solius

tamen prave cogitationis malitia non e-
 rit innocens. Unde et dñs p̄ ysaiam. Aufer-
 te (inquit) malum cogitationū ūarum ab
 oculis meis. Non enim solum factis sed ⁊
 cogitationib; delinquimus: si eis in licite
 occurrentib; delectemur. Sicut uirga a filijs
 in utero positis lacerata perimitur: ita nos
 cogitationes nre intra nos enutrite occi-
 dunt. et concepte interius uiperæ uene-
 no consumunt. animā q̄ nrām crude-
 li uulnere p̄imunt. Dum unusquisq; di-
 uina illuminatione p̄uenitur: statim mo-
 lestis turpium cogitationum pulsatur.
 Sed di seruis iudicio timoris di temp-
 tamenta a semetipso reicit: bonusq; con-
 tra obiectis cogitationib; turpes a se re-
 pellit. Magna obseruantia circa cordis
 est custodiam adhibenda: quia aut bone
 aut male rei ibi consistit origo. Nam
 sicut scriptum est: ex corde exeunt cogi-
 tationes male. Ideoq; si prius prave co-

gitationi resistimus. in lapsum operis
non incurrimus. Plerumque ex bonis ope-
ribus discimus. quantam uite munditi-
am in cogitatione construamus. Pene
cuncta bona opera ex cogitatione procedunt.
sed sunt nonnulla cogitationis acumina.
que ex operatione nascuntur. Nam sicut
ab anima opus sumitur. ita rursus ab
ope animus eruditur. Valde necesse est
ut cum cogitatio extra usum ducitur.
protinus mentis oculus ad opera trans-
acta reuocetur. In sola nonnunquam cogi-
tatione delinquitur. et quia usque ad opus
non puenit culpa. neque ad cruciatum pue-
nit penitentia. sed cogitata afflictio men-
te citius erigit. quia nimirum tantum
modo cogitata iniquitas polluit. Sepe
namque hoc quod a conspectu iudicis iam
fletu interueniente deletum est. ad ani-
mum per cogitationem redit. et de uicta cul-
pa ad delectationem rursus inserpere ni-

66
titur/atq; in antiquo certamine diuina
pulsatione reparatur. ita ut quod
prius egit in corpore, hoc importuna cogi-
tatione postmodum uersetur in mente. cū
nichil foris opere agitur, sed sola intus
cogitatione peccatur. **D**istricto se reatu
mens obligat. nisi hoc sollicitis lamentis
tergat. **P**lerumq; autem cordis terrenarū
cogitationum turba dum perstrepat, clau-
dit. atq; in secretorio mentis quantum
nisi curarum tumultuantium sonus cō-
pescitur. tanto amplius uox presidentis
iudicis non auditur. **N**on nūquam in ip-
so orationis nre sacrificio importune se-
cogitationes ingerūt. que hoc rapere uel ma-
culare ualeant. quod in nobis deo flentes
immolamus. **O**mnes qui uel illicita ap-
petunt, uel in hoc mundo uideri aliquid
uolunt, densis cogitationum tumultibz
in corde comprimuntur. **M**are significat
mentem hominis. 4 quasi fluctus maris

sunt cogitationes mentis. que aliquan-
do p̄ iram tumescunt. p̄ gratiam tran-
quille fiunt. p̄ odium cum amaritudi-
ne defluunt. **M**ens quippe humana q̄t
temptationes patitur. quasi tot ficti-
bus mouetur. **P**lerumq̄ mentem homi-
nis tumultus cogitationum deprimit.
ira p̄turbat. et cum recedit ira. succedit
inepta letitia. **F**rater aliquis interroga-
uit quosdam patrum. si polluitur homo
quando res sordidas cogitat. et alij dice-
bant etiam polluitur. alij indocti dicebant
non. quia si polluitur. non possumus sal-
uari nos qui idiote sumus. sed hoc p̄ti-
net ad salutem. si ea que cogitamus. cor-
poraliter non fecerimus. **D**ixit quidam
senex. **N**on quia intrant cogitationes
male in nos. / condempnamur ex eo. sed si
male utimur cogitationibus. **F**it enim
ut p̄ cogitationes naufragium patiamur.
et ideo cogitationibus coronabimur. **De simone.**

Dum quedam parua uitiozum ūba
 non uitamus: in magno lingue p
 labimur crimine. Et dum facta quedam
 non graua libere ac sine metu commit
 timus: ad fortiora scelera et horrenda pec
 candi consuetudine labimur. Vani ser
 mones in ore xpiani esse non debent. Nā
 sicut malos mores bona colloquia cor
 rigunt: ita praua colloquia bonos mo
 res corrumpunt. Custodia ori ponitur:
 dum quisq; non se iustū sed quod magis
 uerum est peccatorem fatetur. Manum
 sup os ponit: qui bonis opib; lingue ex
 cessum operit. Manum sup os ponit: q
 male locutionis culpas bone actionis ue
 lamine tegit. Quatrimoda est dicendi
 ratio: qua puidendum est quid: quan
 do: cui: uel quomodo: aliquid proferatur.
 Bonum quippe bene loquitur: qui ea q
 recta sunt humiliter adnuntiare uide
 tur. Corde bene loquitur: qui caritatem

non simulat. Ore bene loquitur: qui carita-
tem & ueritatem adnuntiat. **F**actis bene
loquitur: qui alios bonis exemplis edificat.
Mali mala respondent pro bonis: et aduersa pro
optinis. **B**oni bona respondent pro malis:
et prospera pro aduersis. **A**duersus conui-
tium lingue/fortitudo adhibenda est pati-
entiae: ut temptatio uerbi que foris impug-
nat/ tolerantie uirtute deuicta discedat.
Dicebant quidam patrum/ quia dum sece-
rent aliquando seniores et loquerentur
sermonem de edificationibus: erat inter
eos unus proudus. et uidit anglos ma-
nus agitantes et leuantes eos. **U**t au-
tem uenisset locutio secularis/ discedebant an-
geli: et uolutabantur proci in medio eorum
pleni fetoribus. et polluerunt eos. **C**um
autem rursus loquerentur de edificatio-
ne: uementes iterum angeli lauabant
eos. **V**enerunt ergo aliquando senes
ad abbatem antonium: et erat cum eis

etiam alia ioseph. Volens autem abb' an-
 tonius probare eos / mouit sermonem de
 scripturis scis / et cepit interrogare a uni-
 oribus quid eet hoc / aut illud uerbum. /
 singuli eorum dicebant pro ut poterant.
 Ille autem dicebat. Nec dum inuenistis.
 Post omnes uero dixit abbati ioseph. Tu
 quomodo dicis uerbum hoc. / Et ille respon-
 dit. Nescio. Et dixit alia' antonius. Vere
 alia' ioseph solus inuenit uiam / qui nescire
 se respondit. Frater quidam interrogauit
 senem dicens. Siquis frum attulerit ad
 me de foris sermones / uis alia dicam ei /
 ut non eos afferat ad me. / Et respondit
 ei senex. Noli. Et dicit fr. Quare. / respo-
 dit senex. Quia nec nos potuimus id custo-
 dire. Et dicit fr. Quid ergo debet fieri. / Et
 respondit ei senex. Si uolumus taciturni-
 tatem seruare / sufficit proximo modus ipe

... mod' taciturni
 ...

Lingua discretè re **De taciturnitate. xxxvii.**
 frenanda est: non insolubiliter obli

ganda. **S**criptum namq; est. **S**apientia
cebit usq; ad tempus. **U**t nimirum cum o-
pportunum considerat. postposita censura sile-
ti. **L**oquendo que congruunt in usum se uti-
litatis impendat. **D**e tacendi atq; loquendi
censura p̄ salomonem dicitur. **T**empus loq̄n-
di. et tempus tacendi. **D**iscrete quippe ui-
assitudinum pensanda sunt tempora: ne
aut cum restringi lingua debeat. p̄ uerba
inutiliter defluat. aut cum loqui utiliter
potest. semetipsam pigre restringat. **O**m̄-
ta sit utilitas taciturnitatis silentiū. **P**sal-
mista considerans ait. **P**one dñe custodi-
am ori meo. et ostium circumstantie la-
bijs meis. **N**on enim p̄ni ori suo parie-
tem. sed ostium petyt. quod uidelicet api-
tur et clauditur. **S**nde et nobis caute
dicendum est. quatinus os discrete et
congruo tempore uox apiat. et rursus
congruo taciturnitas claudat. **A**mmo-
nendi enim sunt. ut si proximis sicut

le diligunt/minime illis taceant: unde eos
 iuste reprehendant. **V**oxis medicamine utro
 rumq; saluti concurritur: dum ab illo qui
 infert actio prava cōpescatur: et ab hoc qui
 sustinet doloris feruor uulnere aperto ten
 patur. **Q**ui proximoz mala respiciunt/et
 tamen in silentio linguam p̄munt/quasi
 conspectis uulnerib; usum medicamini s̄b
 trahunt: et eo mortis auctores fiunt: quo
 uirus quod poterant curare noluerunt.

F quidam interrogauit paruulum monachū
 dicens. **B**onum est loqui antacere. **D**icit
 ei puer ille. **S**i sunt uerba otiosa/dimitte
 ea: si autē bona sunt uerba/non diu pro
 trahas. sed cito incide quod loqueris/et qui
 esce. **D**ixit senex quidam. **T**aciturnitati ope
 ram da/et nichil mali cogites: et intende co
 gitationi tue siue quiescens in lecto/siue
 surgens cum timore d̄i. et hec faciēs malig
 norum impetus non timebis. **D**ixit abbas
 pastor: quia interrogauit abbas moyses

110CA

fr̄em zachariam tempore quo morielatur
dicens. Quid uides. Et ille dixit ei. Nichil
melius quam tacere pater. Dixit ei. Verū
est fili. tace. Dixit quidam atheniensi a mon.
Si ergo sit necessitas cum uicino loquen-

di. uidetur tibi ut de scripturis cum eo lo-

quaris/ aut de uerbis et sententijs seniorū.

Et dicit ei senex. Si non potest tacere/ bonū

est magis ut de uerbis seniorum loquaris

quam de scriptura. periculum enim est n̄

parium. Dixit senex. quia homo si uerbū

quidem habeat/ opa autem non habeat ad

simulabitur arbori habenti folia/ fructum

autē non. Sicut enim arbor fructibus

plena etiam folijs uiridis: ita et sermo cō-

sequitur hominem qui habet opera bona.

Scriptum est. *De multiloquio. xxxix.*

multiloquio non effugies peccatum.

Et qui multis utitur uerbis/ ledit animā

suam. Et uir linguosus non dirigetur su-

p̄ terram. Et si multi loquio extollamur:

20
coram dño non absolvimur. **S**nde melius
est/ut illud dñm rogantes dicamus **S**pone
dñe custodiam ori meo. et ostium circum-
stantie labijs meis. ut non declines cor me-
um in uerba malicie. **A**mmonendi sunt
multiloquo uacantes. ut uigilanter aspi-
ciant. quanto rectitudinis statu depercut-
dum p̄ multa uerba dilabunt. **H**umana
etenim mens aque more ⁊ circumclusa
ad sup̄iora colligitur. quia illuc repetit un-
de descendit. et relaxata depit. quando se p̄
infima inutiliter spargit. **Q**ui sup̄uacius
uerbis a silentij sui censura dissipatur. qua
si tot riuus extra se ducatur. **S**nde et redire
interius mens ad sui cognitionem non suffi-
cit. quia per multiloquium sparsa a secreto
se intime considerationis excludit. **T**otam
uero se insidiantis hostis uulneribz detegit.
qui se amuntione lingue non circumclu-
dit. **I**nproverbis scriptum est. sicut uerbs
patens et absqz murozum ambitu. ita uir

qui non potest in loquendo cohibere sp̄m su-
um. Quia enim muroꝝ silentium non
habet / patet inimici iaculis ciuitas men-
tis: et cum se p̄uerba extra semetipsam
eicit. aptam se aduersario ostendit. Plerū-
qꝫ p̄ quosdam gradus desidiosa mens in fo-
ueam lapsus impellitur: et dum otiosa ū-
ba cauere negligimus / ad noxia p̄uenimꝫ.
ut prius loqui aliena libeat: et postmo-
dum detractionibꝫ uitam de quibꝫ loqui-
mur mordeat. ad extremū uero usqꝫ ad
aptas lingua contumelias erumpat. Per
effrenationem lingue seminantur stimu-
li: oriuntur rixæ / accenduntur faces odio-
rum. pax extinguatur cordium. Quia mi-
tiloquio quiesqꝫ deseruens rectitudinem
iusticie tenere nequaquam possit: testa-
tur propheta qui ait. Fur linguosus nō
dirigetur sup̄ terram. Hinc salomon ite-
rum dicit. In multiloquio peccatum non
deest. Ysaïas propheta ait. Cultus iusti

tie silentium, uidelicet indicans quia m̄
 tis iusticia desolatur: quando ab immode
 rata locutione non p̄citur. **H**inc iacobus
 ait. **S**i quis putat se religiosum esse/ non
 refrenans linguam suam/ sed seducens
 cor suum: **H**uius uana est religio. **P**raui
 homines sicut in sensu leues sunt: ita in
 locutione p̄pites/ et reticere p̄ tractando ne
 gligunt que loquuntur: sed quod leuis con
 scientia concipit: leuior protinus lingua pro
 ducit. **P**er semetipsam nos ueritas ammo
 net dicens. **O**mnne uerbum otiosum quod
 locuti fuerint homines: rationem reddent
 de eo indie iudicij. **O**tiosum quippe uerbū
 est: quod aut ratione iuste necessitatis.
 aut intentione pie utilitatis caret. **S**i er
 go ratio de otioso sermone erigitur: pen
 semus que pena multiloquio maneat: in
 quo etiam p̄ noxia uerba peccatur. **D**ixit
 aliquando abbas silois. **C**rede, crede, quia
 ecce. xxx. annos habeo/ quod non deprecor

dm propter peccatum. sed orans hec dico do-
mine ihu xpe protege me a lingua mea. et
usq; nunc per singulos dies corruo per ip-
sam et delinquo. **A**llas macharius maior
in scythi dicebat fr̄ib; Post missa eccle. fu-
gite fr̄s. Et dixit ei unus fr̄. Pater quo ha-
bemus fugere amplius a solitudine ista.
Et ille ponebat digitum suum in ore dicens.
Istud est quod fugiendum dico. Et sic intra-
bat in cellam suam: et claudens hostium
sedebat solus. Dixit allas silois: quia pere-
grinatio nra in hoc est: ut teneat homo os
suum. Dixit allas hypericius. Monachus q̄
non retinet linguam suam in tempore fu-
roris: necq; passionis ceteras potit aliquan-
do inhiere. Dixit allas longinus abbati lu-
cio. **V**aleo tres cogitationes: ut ad peregrina-
tionem p̄gam. Et respondit ei senex.
Si non tenueris linguam: quocumq; p̄xeris
non eris p̄grinus. **S**ed refrena hic linguam
tuam: et eris etiam hic peregrinus. **F**rat

De monacho
cella.

interrogavit abbatem filioi dicens. Deside
 ro custodire cor meum. Dixit et senex. Et
 quomodo possumus custodire cor nrm si
 lingua nra ianuam aptam habuerit. **Ita**
 ter interrogavit abbatem pastorem dicens.
 Quomodo oportet monachum sedere in cel
 la. **Quantum** ad id quod in manifesto e.
 hoc est ut faciat opus manuum. et se
 mel comedat. et taceat et meditetur. Oc
 culte enim proficere in cella. hoc est ut re
 darguat semetipsum de proprijs excessibz
 unusquisq; in omni loco ad quem pertere
 rit.

De collatione. .xl.

Qum sit utilis ad instruendum lectio.
 adhuc collatio maiorem intellegen
 tiam prebet. Melius est enim conferre
 quam legere. Collatio docibilitatem facit.
 Nam propositis interrogationibus cunc
 tatio rerum excluditur. et sepe obiectionibz
 latens ueritas approbatur. Quod enim
 obscurum est aut dubium: conferendo cito

pspicitur. Sicut instruere solet collatio:
ita contentio destruit. Hec enim relicto
sensu ueritatis lites generat: et pugna
to uerbis/etiam in dñm blasphemat. Lec
tio memorie auxilio eget / quod si fuerit
naturaliter tardior/ frequenti tamen me
ditatione acuitur/ ac legendi assiduita
te colligitur. Sæpe prolyxa lectio/ longitu
dinis causa/ memoriam legentis oblit
terat. Quod si breuis sit/ submoto q̄ li
bro sententia retractetur in animo/ tunc
sine labore legitur: et ea que lecta sunt
recolendo memoria minime exceduntur.
Acceptabilior est sensibz lectio tacita:
quam apta. Amplius enim intellectus
instruitur: quando uox legentis quies
cit et sub silentio lingua mouetur. Nā
clare legendo et corpus lassatur: et uo
cis acumen obtunditur. Dixit albas
pelagus / oportet animam scdm xpi
uoluntatem conuersantem / aut discē

fideliter que nescit: aut docere manifeste quod nouit. Si autem utrumque cum possit non uult: insanie morbo laborat. **I**nitiū enim recedendi a dō. fastidiū doctrine est.

Dixit alia pastor: quia qui querulus ē monachus non ē. Qui uacundus est monachus non est. Qui fci suo detrahit monachus non est.

Qui autem uere monachus est: semp est humilis et quietus, et caritate plenus. et timorem dei p̄culus habet: et cor suum custodit.

Interrogatus senex quid esset quod legitur uia angusta et arcta: et respondens dixit et

Angusta et arcta uia est: ut cogitationibus suis homo uolentiam faciat. et abscidat propter d̄m uoluntates suas.

Hoc est etiam quod scriptum est: ecce nos reliquimus omnia: et secuti sumus te.

Dixit et senex. Debet monachus cotidie mane et sero cogitare in semetipso: quid fecit eorum que uult d̄s. et q̄

de modo

de modo

non fecit. et ita tractans omnem uitam
suam penitentiam agendo. monachus esse
potest. Dixit senex. Dormiente te aut sur-
gente uel aliud quid faciente. si fuerit
Deus ante oculos tuos. in nullo te inimicus
poterit deterere. et si talis cogitatio ma-
serit in homine. etiam diuinitus manet in
eo. *De dilectione proximi et fratris correctione. xli.*

Duo sunt erga dilectionem proximi con-
seruanda. unum. ne malum quid in-
ferat alterum ut bonum impendat. primum
ut caueat ledere. sequenter ut discat pre-
stare. Amicitia est animorum societas. hec
quippe a duobus incipit. nam minus quam
inter duos dilectio esse non poterit. Tunc
uere amicus amatur. si non pro se sed pro
deo ametur. Qui uero pro se amicum di-
ligit. insipienter eum amplectitur. Mul-
tum in terra dimersus est. qui carnaliter
hominem morturum plus diligit. quam
oportet. Non delectat uitia aliena corrigere.

qui adhuc uitiorum contagionibz seruit
Improbum est enim arguere illud in alio
 quod adhuc non reprehendit in semetipso.
Qui ueraciter finam uult corripere ac sa
 nare infirmitatem: talem se p̄stare frater
 ne utilitati studeat: ut eum quem corri
 pere cupit humili corde ammoneat: et
 hoc faciens ex compassione quasi commu
 nis periculi: ne forte et ipse subiciatur tēp
 tationi. **S**icut uiri spirituales alieni pecca
 ti emendationem expectant: ita p̄terij
 delinquentibus deridendo insultant: et
 quantū in ipsis est eos insanabiles pu
 tant: nec declinant cor ad compatiendi
 misericordiam: sed supuehientes detestan
 tur atq; blasphemant. **P**lerique correctio
 nem suam officium caritatis existimant:
 pleriq; uero hoc ipsum quod ex caritate
 coripiunt: ad uulgie contumeliam tra
 hunt: unde euenit / ut ex eo deteriores
 efficiantur: p̄ quod emendari obediendo

potuerunt. Salubriter accipiunt uultu. quo-
tiens de suis excessibus arguuntur. Iniquis
molesta est ueritas. et amara disciplina
iustitie. nec delectantur. nisi placencia p-
prie imbecillitatis. **C**orda reproborum
lubrica sunt ad malum consentiendum
et fluxa. ad bonum uero consentiendum
durissima. De talibus salomon ait. **O**-
erudit delinquentem. ipse sibi facit iniuriam.
De bono autem. **D**oce uultum inquit. et
festinabit accipere. In odium enim con-
tra corripientem se uertitur malus. sed
si ab increpatione ipsius idcirco reticem.
quia contra nos insurgere odia formi-
damus. non iam lucra dei. sed nostra pro-
cul dubio querimus. **S**ciendum mag-
nopere est. quod non numquam cum
redarguuntur prauis. deteriores existunt.
nosque magnis odijs insequuntur. **I**psis
ergo et non nobis paruius. si ab eo-
rum redargutione pro eorum amore

cessamus. Necesse est nobis/ut aliquā
to toleremus tacendo odiosos quod sit.
quatinus in nobis discant uiuendo qđ
non sunt. Non est omnino iusto timē
dum/ ne dum quisq; corripitur/contu
melias inferat/ sed ne tractus ad odiū
prior fiat. Cauendum summopere est:
ne immoderate linguam loquacitas p
trahat/ eamq; ad lasciuam obtrectatio
nis extendat. ne odiū malitia excitet
et usq; ad iacula maledictionis inclinet.
Hinc salomon ait: Argue sapientem ⁊
amabit te/ insipientem/ ⁊ adiciet odisse
te. Qui diligit disciplinam: diligit se
sum. Nam qui odit arguentem se: stul
tus est. Sed quia apl's ait/ corripite inq̄
etos/ consolamini pusillanimes/ suscipi
te infirmos/ patientes estote ad omnes.
necesse est ut hic pia patrum correptio
nis ponamus exempla. Offendit ali
quando fē in congregatione: et expul

sus est foras. Expulsius autem de congrega-
tione: misit se in carectum / et flebat
ibi. Contigit autem ut alij fr̄s euntes ad
abbatē pastorem audirent eum ploran-
tem: qui descendentes ad eum inuenerunt
eum magno labore constrictum / et roga-
uerunt eum ut iret ad senem illum soli-
tariū. et non adinqueuit dicens. In
hoc loco mouar ego. Venientes autē fr̄s
ad abbatē pastorem / narrauerunt ei ab
eo: et rogauit eos ut irent ad eum dicen-
tes / abba pastor uocat te ad se. Quod cū
ei dixissent prexit ad eum / et uidens eum
senex afflictum / surrexit / et osculatus est
eum. et adgaudens ei rogabat ut sume-
ret cibum: qui et ita fecit. Frater interro-
gabat abbatē pastorem dicens / feci pecca-
tum grande et uolo triennio penitere. Dixit
autem ei abba pastor / multū est. Et dixit ei
frater. Iules unum annum: / et dixit ite-
rum senex. Multum est. Qui autem pre-

sentes erant dicebant / usq; ad quadra-
 ginta dies. Senex iterum dixit. Multū
 est. Et adiecit dicens. Ego puto quia si
 toto corde homo penituerit / et non appo-
 erit facere iterum unde penitentiam agat.
 etiam triduanam penitentiam suscipiat
 d's. Interrogauit alba' ioseph abbatem pasto-
 rem dicens. Quomodo opus est ieiunare.
 Et dixit alba' pastor. Ego uolo ut cotidie
 quis manducans paululum subtrahat si-
 bi ne satiatur. Et dixit ei alba' ioseph. Ergo
 quando eras iuuenis / non ieiunabas tridua-
 nas. Dixit senex. Crede michi / quia et tri-
 duanas et ebdomadam / sed hec omnia pro-
 bauerunt senes magni et inuenerunt q̄a
 bonum est cotidie manducare / parum sibi
 subtrahentes / et ostenderunt nobis uiam
 hanc regalem / que leuior est et facilis .

De zelo pastoralis officij. xliij.

Omnis sp̄italis zelus doctoris animū
 frigit / quia ualde cruciatur dum infir-

impotenti

mos quosq; eterna deserere / rebus tempora-
libus delectari conspiciat. Nullum quippe
om̄ipi dō tale est sacrificium / quale est
zelus animarum / sicut psalmista ait.
Zelus domus tue comedit me. **Q**uantū
fraxura cordis que p̄ sp̄italem zelum a-
gitur / om̄ptem dñm placat: apte osten-
ditur / cum offerri p̄ legem similia in sac-
ficio iubetur. **S**criptum quippe est: in sar-
tagine oleo conspersa frugatur: offeret q̄
eam calidam in odorem suauissimum dño
sacerdos / qui patris iure successerit: et tota
cremabitur in altari. **T**unc similia in sar-
tagine friget̄ur: cum munda mens iusti
p̄ zeli sc̄i ardorem crematur. **Q**ue consp-
gi oleo p̄cipitur: id est caritate / misericor-
die ^{que} ~~in~~ in conspectu om̄ptis dei ar-
deat et luceat. **V**nde et calida in odorem
suauissimum dño offerri p̄cipitur: quia si
amorem v̄ calorem zelus non habet: eum
qui de sartagine offertur calorem simi-

ministra:

la amisit. Notandum ualde est quis si-
 milam offerre ꝑcipitur: uidelicet sacerdos
 qui patris iure successerit. Ille enim sacerdos
 patris iure succedit: qui eē. se om̄ptis dñi
 filium moribus demonstrat. ⁊ qui a nobi-
 litate intima operum suoz ignobilitate
 non discrepat. Que in altari tota cremari
 ꝑcipitur: ut uidelicet holocaustum fiat. Si-
 mila itaq; in sartagine est: munda mens
 uista in zeli spiritualis afflictione: que per
 sollicitudinem animarum frigetur: ⁊ nō
 solum sacrificium / sed etiam holocaustū
 dño. eē. deputatur. Sumamus ergo sar-
 taginem ferream. ⁊ ponamus eam mu-
 rum ferreum inter nos et ciuitatem. id est
 assumamus zelum fortem: ut inter nos
 et auditoris nri animam inueniamus
 hunc postmodum fortem munitiōem.
 Tunc enim hunc murum ferreum inuen-
 tura sumus: si nunc eum fortiter tenem?
 uidelicet docendo / custodiendo / suadendo / in

crepando / mulcendo / terrendo. aliquando
uero etiam seuerius agendo. Necessesse est
ut hoc ante omnia qui zelo rectitudinis
mouet attendat: ne ira extra mentis do-
miniū transeat. sed in ultionem peccati
tempus modumq; cōsiderans surgentis
animi p̄turbationem subtilius retrac-
tando restringat. animositatem repri-
mat. et motus feruidos sub equitate dis-
ponat. ut eo fiat iustior ultor alienus.
quo prius extitit uictor suus. Qui zelo
rectitudinis mouetur sic culpas deliquen-
tium corrigat. ut ante ipse qui corrigit
p̄ patientiam crescat. et feruorem suum
transcendendo diiudicet. ne intemperan-
ter excitatus ipso zelo rectitudinis longe
a rectitudine suberet. *De doctrine discretione.*

Non omnibus una eademq; doctrina
est adhibenda: sed pro qualitate mo-
rum diuersa exortatio erit doctorum. *xlviij.*
Nam quosdam increpatio dura: quos

dam uero exortatio corrigit blanda. Sicut
periti medici ad uarios corporis morbos di
uerso medicamine seruiunt / ita ut iuxta
uulnerum uarietatem / medicina diuisa sit
sic et doctor eccle singulis quibusq; congru
um doctrine remediū adhibebit. et quid
cuiq; oporteat p etate / p sexu / ac professio
ne adnuntiabit. Prima quippe prudentie
uirtus est / eam quam docere oporteat existi
mare psonam. Aliter est agendum erga
eos qui nro committuntur regimū si of
fendunt. atq; aliter cum his qui nobis
commissi non sunt. Qui iusti sunt uene
randi sunt / si uero delinquant / p sola cari
tate ut locus est corripendi sunt. non ta
men cum seueritate. sicut hy qui nobis
regendi commissi sunt. Pro malo merito
plebis / aufertur doctrina predicationis / p
bono merito audientis. tribuitur sermo
doctoris. In potestate diuina consistit /
cui uelit d's doctrine uerbum dare / uel cui

auferre et hoc aut pro dicentis aut pro au-
dientis fit merito. et modo pro culpa plebis
aufertur sermo doctoris. modo uero pro uti-
libz meritis tribuitur. Qui docendi accipit
officiū. interdum ad tempus facta proxi-
mi taceat. que statim corrigere nequaquam
existimat. Nam si corrigere potest et dis-
simulat. uerum est quod consensum er-
roris alieni habeat. Merumq; sc̄i doctores
pro mali pertinacia. quia iniquos emen-
dare nolunt his tacere disponunt. s; calo-
rem sp̄s quo aguntur ferre non sustinē-
tes. iterum in increpationem prosiliunt
iniquorum. Qui presunt pro subditoz
iniquitate dampnantur. si eos aut ig-
norantes non erudiant. aut peccantes nō
arguant. dicente dño ad prophetam. **Sp-**
culatorem te dedi domui isrl̄. Si non fue-
ris locutus ut se custodiat impius a uia
sua. ille in iniquitate sua morietur. san-
guinem autem eius de manu tua requi-

ram. **Q**ui preest curam debet habere de his
 qui peccant: ut eius redargutione aut
 corrigantur a peccatis. aut si incorrigi-
 biles existunt ab ecclā separentur. **Q**ui
 blando uerbo castigatus non corrigitur:
 acruis necesse est arguatur. **C**um dolore
 enim abscidenda sunt: que leniter sanari
 non possunt. **Q**ui ammonitus secretim
 corrigi de peccato negligit: publice argu-
 endus est: ut uulnus quod occulte sana-
 ri nescit: manifeste debeat emendari. **M**a-
 nifesta peccata: non sunt occulta correctio-
 ne purganda. **P**alam enim sunt arguen-
 di qui palam nocent: ut dum aperta ob-
 uergatē sanantur: hy qui eos imitando
 deliquerant corrigantur. **D**um unus corri-
 pitur: plurimi emendantur. **N**ecessesse est
 enim: ut pro multoz saluatione unus cō-
 demnetur: quam p̄ unius licentiam mul-
 ti periclitentur. **I**ta ergo delinquenti ser-
 mo est proferendus: sicut eius qui corri-

pitur expostulat salus. Quod si opus est
aliquam medicamenti salutem uerbo incre-
pationis accipere l'aspigere: lenitatem ta-
men corde opus est retinere. **D**octores nō
numquam duris ferunt increpationibz
subditos: qui tamen a caritate eorum q̄s
corruptiunt non recedunt. **M**agna est ad-
hibenda magistris subtilitas discretionis:
quatinus quisq; rector culpas delinquen-
tium discrete nouerit parcere et pie rese-
care. **Q**ui autem sic dimittunt peccata
ut non corrigant: aut sic quasi corrigen-
do ferunt ut non dimittant: discretionis
sp̄m non habent. **S**criptum est in libro ge-
nesi: si recte offeras et recte non diuidas pec-
casti. **O**blata recte diuidere est: que libet
uolūta nra studia discernendo pensare: quod ni-
mirum qui agere dissimulat: etiam recte
offerens peccat. **S**epe bene studio gerimus:
dum discernere caute negligimus quo ui-
dicetur sine nescimus: et non numquam

hoc fit reatus criminis: quod putatur cau-
 sa uirtutis. **R**ecte ergo offerimus: cum
 bono studio bonum opus agimus. s; recte
 non diuidimus si habere discretionem in
 bono opere postponamus. **D**ixit alba an-
 tonius. **S**unt quidam conterentes corpo-
 ra sua in abstinentia. et quia non habent
 discretionem longe facti sunt a dō. **D**ice-
 bat alba daniel: quia quantum corpus
 uirescit. tantum anima exsiccatur: et
 quantum siccatum fuerit corpus tantū
 anima uirescit. **D**ixit alba pastor. **M**ali-
 tia nequaquam expellit malitiam. s; si
 quis tibi male fecerit bene fac ei: ut per
 bonum opus tuum destruas malitiam
 illius. **I**nterrogatus est quidam senex
 a quodam fratre dicente. **Q**uomodo inue-
 nio dñm? **R**espondit. **I**n reuinis. an in la-
 boribz. uel in uigilijs. aut in misericor-
 dia: et respondit. **I**n his que enumera-
 sti. et discretionem. **D**ico enim tibi: quia

quō inuenit
 dñm

multi afflixerunt carnem suam. et quia si
ne discretionē faciebant hoc. abierunt ua
cui nichil habentes. *De donis diuinis xliij.*

Omnipotens d's interni iudicij secreto
moderamine. alij sermonem sapientie.
alij plenam fidem. alij gratiam sanitatū.
alij operationem uirtutū. alij prophetiam.
alij discretionem spūiū. alij genera linguarū.
alij interpretationē sermonū tribuit. Crea
tor n'r ac dispositoz sic cuncta moderatur:
ut qui extolli poterat ex dono quod habet
humilietur ex uirtute quam non habet.
Atq; ita fit: ut cum p̄ impensam gratiam
unum quem subleuat etiam p̄ disparem
alteri alterum subdat. Om̄ps d's sic cūc
ta moderatur: ut dum singula queq; s̄t
omniū interposita quadam caritatis neces
situdine. fiant omnia singuloz. Et unus
quisq; sic quod non accepit in alt'o posside
at: ut ipse alteri possidendum quod acce
pit humiliter impendat. *Sca ecclā sup̄ni*

om̄ps

sui capitis corpus est: in qua alius alta ui-
 dendo oculus. alius recta opando manus. ali-
 ad cuncta discurrendo pes. alius p̄ceptorum
 uocem intelligendo auris. alius malorum
 fetorem bonorum q̄ fragrantiam discernen-
 do naris est. Qui enim corporaliu[m] more
 membrorum diu[m] uicissim sibi accepta
 officia impendunt. unum de semetipsis
 omnib[us] corpus reddunt. **Q**uod consilio
 auctor ac disposito[r] n̄r. huic illa largit[ur]
 que alij denegat. alij hec denegat. que
 isti largitur. **M**ensuras itaq[ue] sibi poli-
 tas egredinitur quisq[ue]. si posse plusq[ue]
 acceperit conatur. **U**nusquisq[ue] fidelium cui
 fortasse tantum modo. datum est p̄ceptor[um]
 occulta differere: sic temptat etiam mira-
 cula tractare ut il quem sup̄ne uirtutis
 donū ad tractanda miracula roborat etiā
 diuine legis pandere occulta contendat.
In p̄cipituum pedem porrigit. qui mensu-
 rarum suarum linitem non adtendit

Dicebant de abbate or. quia neq; mentitus ē
unq; neq; iuravit neq; maledixit hominē ne
q; si necesse non fuit locut⁹ est alicui. Venit
aliquando abba hylari⁹ de palestina ad abbatē
antoniiū in montē: et dixit ei abba antoni⁹.

Bene uenisti lucifer. qui mane oris. Et
dixit ei abba hylarion: pax tibi columna lu-
cis q̄ sustines orbem terrarum. Dixit quidā
abbas. quod habitauerat in heremo. xl. annos
solitarius quidam qui interrogatus a io-
hanne abbate respondit quia ex quo cepit
solitarius eē nunq; me uidit sol mandu-
cantem. Respondit ei abba iohannes. nec
me uascentem. Dicebant de abbate arsenio.
quia tota nocte uigilabat. Et quando uo-
lebat circa mane dormire dicebat somno.

Seni serue male. et subri piebat parum de
sompni sedendo: et statim surgebat. *grā di.*

Ax omnipotentis dei gratia ad luna *xlv.*
opera conari quidem possumus. sed
hec implere non possumus si ipse non adu-

uat qui iubet. **S**ciendum est quia mala no-
 stia solum modo nra sunt: bona autem nra
 et omnipotentis di sunt et nra. quia ipse
 aspiciendo nos puenit ut uelimus. qui ad
 uiuando subsequitur ne inaniter uelimus
 sed possimus implere quod uolumus. **P**re-
 ueniente gratia et bona uoluntate suble-
 quente: hoc quod omnipotentis di donu
 est fit meritum nrm. quod bene paulus b
 in sententia explicat dicens plus illis om-
 nibus laboraui. **Q**ui ne uideretur sue uir-
 tuti tribuisse quod fecerat adiuuixit non
 autem ego s gratia di mecum. **I**nterdum
 peccantib; nobis suam ds gratiam non re-
 trahit: ut ad spem diuine propitiationis
 mens humana consurgat. **A**b illo enim no-
 bis omnia bona gratia pueniente donat.
Profectus hominis donum dei est: nec a se
 potest quisquam sed a domino corrigi testa-
 te ppha qui ait: scio dne qa n est hominis
 uia eius. nec uiri est ut ambulet et diri

gat gressus suos. **S**piritalis gratia non
omnibus distribuitur: sed tantūmodo elec-
tis donatur. **O**munera gratiarum alij ista:
alij uero donantur illa. nec datur habere
ita unum ut non egeat altero. **P**ossē fieri
non est dubium: ut hy quos quidam uir-
tutum excellentia antecediunt. diu repenti-
na pueniente gratia quosdam cōpen-
dio sc̄itatis pueniant: et dum sint conū-
sione postremi subito efficiuntur uirtutis
culmine p̄mi. **D**um quisq; aliquid donū
accipit: non appetat amplius quam qd̄
meruit: ne dum alterius membri offic-
um arripere temptat. id quod meruit pec-
dat. **C**onturbat enim corporis ordinem to-
tum: qui non suo contentus officio subri-
pit alienum. **F**rater interrogauit quen-
dam senē dicens. **S**i fuero in loco aliquo
et nata michi fuerit tribulatio. et non
habuero cui me cōmittam. ut indicem
illi passionem anime mee: quid facio.

Dicit illi senex. Crede in dñm. quia ipse mit-
tet gratiam suam et satisfacet tibi. si in
ueritate rogaueris eum. Et addidit dicens.

Caudiu enim quia inscithi tale aliquid
factum est. Erat ibi quidam qui sustine-
bat temptationes: et non habens fidutiã
in aliquo cui confiteretur. Parauit seco-
peram suam ut discederet. et ecce nocte ap-
paruit ei gratia dñi in specie uirginis. et
rogabat eum dicens. Nulquam uadas. s̄
sece hic metum: nichil enim mali fiet tibi
ex his que ^{auisisti} ~~co~~disti. Qui credens uerbis ei
sedid: et statim sanatum est cor ipsius.

Ammoneudi s̄ *De bonis subiectis. xlvj.*

Subditi. ne p̄positorum suoz uitam
temere si quid eos fortasse agere repre-
hensibiliter uiderint reprehendant: ne un-
de recte mala redagunt: unde p̄ elationis
impulsium in profundiora mergantur.

Ammoneudi sunt subditi: ne cum culpã
p̄positorum considerant. contra eos auda-

cores fiant. **S**ed sic si qua ualde sunt eorum
praua apud semetipsos diuidicent. ut tam
diuino timore constructi ferre subeis iugū
reuerentie non recusent. **A**mmouendi sunt
beniuoli subditi: ut sic alienis bonis congaudeant.
quatinus habere et propria concupiscant.
sic proximorum facta diligendo laudent
ut etiam imitando multiplicent. ne
si in hoc presentis uite stadio ad certamen
alienum ^{no} deuoti factores. sed pigri ^{et} spectatores
assistunt. eo post certamen sine premio
remaneant. quo nunc in certamine non laborant.
et tunc eorum palmas afflicti respiciant.
in quorum nunc labore otiosi perdurant.
Valde peccamus. si aliena bene gestata
non diligimus. **S**ed nil mercedis agimus.
si ea que diligimus in quantum possumus
non imitamus. **Q**uia nimirum sunt bona
aliorum que et si imitari non possumus
in alijs amemus. et amantium fiunt que
etiam amantur in nobis. **Q**ui igitur magis

nis uirtutibus in scē eccle sinu proficiunt
 prepositoꝝ suorum uitam despiciere non de-
 bent cum uacare eos rebus exterioribus ui-
 dent: quia hoc quod ipsi securi intima pene-
 trant ex illorum aduimento est qui contra
 procellas huius seculi exterius laborant.

Quam enim candoris sui gratiam retine-
 ret. Si uisum pluuia tangeret. aut qd
 fulgonis atq; claritatis coccus uel ihaime-
 tus ostenderet. si hoc susceptus puluis fe-
 daret. **S**it ergo desuper textura ciliij for-
 tis ad puluerem. sit inferius color ihaime-
 ctinus aptus ad decorem. **O**rient ecclesiā
 qui solis rebus sp̄italibus uacant. tegant
 eccleām quos et labor rerum corporalium
 n̄ grauat. **N**equaquā ergo contra rectore
 suum exteriora agentem murmuret.
 il qui intra scām eccleām iam sp̄italit̄
 fulget. **S**i enim tu secure interius ut coc-
 cus rutilas. ciliuum quo protegeris cur
 accusas. **I**nterrogauit alia ioseph ab

latem pastorem dicens. Dic michi quomo-
do monachus fiam. Et dixit illi senex. Si
uis req̄re inuenire et in isto sc̄lo et in futuro:
in omni causa dic. Quid sum ego? Et
non iudices quēquam. Frater interrogauit
abbatem pastorem dicens. Quid faciam q̄a
pusillanimumis fio dum sedeo? Dicit ei senex.
Nullum iudices. nullum spernas. neq̄ con-
tempnes. Nulli detrahas. et d̄s tibi prestat
quietē: et erit possessio tua sine pturbati-
one. Vir quidam sc̄s cum audisset quendam
peccantem fleuit amare et dixit. Iste hodie
ego crastino. Verūptamen quamuis peccat
aliquis ante te non iudices eum: sed iudi-
ca magis temetipsum peccatorem quam
illum. Sepe aliquid maioribus dispensa-
tione agitur: quod a minoribus error putat̄.
Sepe multa a fortibus dicuntur: que idioti
infirmi diiudicant quia ignorant. Un-
de et nonnulli subditi contra hos manu
reprehensionis mittunt: sed a uita prot̄

no inuenit
equis

nus ipsa sua temeritate deficiunt. Leuites ergo quasi adiuuans manum tetendit sed delinquens uitam perdidit: quia dum infirmi quicque fortium facta corripunt. ipsi ^{uolentium} audientium forte reprobantur.

Sot thesaurus monachi in celo collocet. xlvij.

Dñs nos ammonet dicens. Thesaurizate uobis thesauros in celo: ubi nec erugo. nec tinea exterminat. Et quomodo unusquisque ad perfectionem monachatus pueniat: ipse iterum dicit. Si uis perfectus esse: uade uende omnia que habes et da pauperibus: et habebis thesauros in celo: et ueni sequere me. Thesaurum ergo nostrum fratres in celo ponamus: ubi hostem et expugnatorem non timeamus. Thesaurum itaque operum uel uirtutum nostrorum collocemus in celo: ubi non timeamus occultum furem. neque uolenter raptorem. Patria enim nostra paradysus est. In patria uero nostra postmodum recepturi multiplices nunc uonarum

uirtutū telemus condere thesauros: ubi post
finem huius sc̄li. centuplicatos meream̄
recipere fructus. **S**ū enim dicit p̄ph̄a. in t̄
ra sua duplicia possidebunt: id est in t̄ra
uuentium beatitudinem mentis simul
habebunt et corporis ubi dñs ihs xps re-
formabit corpus humilitatis n̄re confi-
guratū corpori claritatis sue. **M**agnus
enim nos illic caroz numerus expectat.
parentū fr̄m. atq; soroz copiosa turba
uidere desiderat. de sua iam imortalitate
secura sed ad ^{huc} de n̄ra salute sollicita. **I**bi
chorus patriarchaz. numerus p̄phetarum
apostolorum uirginum et omnū cernere
nos desiderat cuneus sc̄oz. **O** quam gran-
dis letitia est: ad istoz omnū sc̄oz p̄ue-
nire consortiū ad istoz omnū felice ue-
nireplexū. **O** qm̄ sūma et p̄petua felici-
tas: illic ap̄loz gloriosos cernere choros.
et exultantiū p̄phetaz numerū uidere sa-
cratum. et inter uirginum. martyrum et

confessorū candidatū cuneum interesse scōz.
 Dicit alba hypericius. Thesaurus monachi
 est uoluntaria paupertas. Thesauriza ergo t̄
 fr̄ in celo: quia ad requiescendū sine fine s̄
 secula. Dicebat alba euagrius. Cum sedes
 in cella collige ad te sensum tuum: et me-
 mor esto diei mortis: et tunc uidebis corpo-
 ris tui mortificationem. Cogita cladem
 suscipe dolorem: horre mundū istius uani-
 tates. Esto modestus et sollicitus: ut possis
 semp̄ in eodem quietis p̄posito p̄manere: et
 non infirmaberis. Memorare etiam bona
 que sunt uistis reposita: fiduciam habe an-
 te d̄m patrem et xp̄m eius coram angel̄
 et p̄testatibz. Atq; omni plebe regni celoz
 et dona eius. et ^{re}quiem et gaudiū. Super
 bona uero uistis reposita gaude: et exulta
 et letare et his quidem frui festina. **De**

consilio. xlviii.

hac nos uirtute consily salomon
 aminonet dicens: audi fili consiliū

et suscipe disciplinam. ut sis sapiens in
nouissimis tuis. **F**ili sine consilio nichil
facias: et post factum non peniteb. **A**stu
tus enim omnia agit cū consilio: et qui
agunt cuncta cū consilio reguntur sapi
entia. **N**am dissipantur cogitationes: ubi
non est consilium: ubi uero plures sunt
consiliarij confirmantur. **U**nguento et
uarijs odoribz delectatur cor et bonis amici
consilys anima dulcoratur. **C**um dispositio
ne init^o bellum: et erit salus ubi multa
consilia sunt. **S**cientia sapientis tāquam
inundatio abundabit: et consilium illius
sicut fons uite pmanet. **M**agna et enī
res est bonum consilium: et monachis
ualde p̄necessarium. **H**anc igitur confi
lij uirtutem dilexerunt omnes in terra:
qui ad celestem uoluerunt conscendere
patriam. **P**er hanc uirtutem confi
lij martyres ut eternam a dño recepe
rent uitam: morti mortalia sua tradi

derunt corpora. **P**er hanc uirtutem con-
 sily uirgines et confessores in seruitio dñi
 usq; in finem p̄seuerauerunt. **G**raue autē
 consiliū cordis omnem inconstantiam
 uagatōis expellit. **S**unt anime que leui
 motu nunc ista nunc illa desiderant. **O**m-
 n̄ps ergo d̄s quia ipsas leues fluctuatio-
 nes mentium non leuiter pensat: uaga-
 tionem cordis relinquendo diiudicat: s̄
 cum p̄ gratiam respicit uagam m̄tem
 in consily stabilitatem figit. **C**um deus
 om̄ps leues motus hominis misericordit̄
 dignatur aspicere: hunc protinus ad cō-
 stantie maturitatem format: atq; sup̄ne
 gratie respectu cor eius ad grauitatem
 consily repente p̄ducit. **I**n omni opere qđ
 cogitas facere primum cogita d̄m: et si
 scđm d̄m est quod cogitas diligent̄ exa-
 mina. et si est rectum coram deo p̄fice il-
 lud. **S**i uero puerilium fuerit amputa il-
 lud ab anima tua. **E**t nos ergo sis om̄ia

que agimus cum consilio agamus: quia
scriptum est. ante omnia opera uerbum
uerax p̄cedat te: ⁊ ante omnem actum
consilium stabile. et in his omnib; dep̄
care altissimū. ut dirigat in ueritate ui
am tuam. **S**i enim magnus dñs uolue
rit spū intelligentie replebit te: et q̄si
ymbres mittet tibi eloquia sapientie.
et aperiet in oratione os tuum: et diriget
consilium tuum in bono: et usq; in secu
lum non delebitur memoria tua. **V**enit
īnitio conuersionis sue abla' euagrius
ad quendam senem querens consilium: et
dicit ei. **D**ic michi alia sermonē quo sal
uus fiam. **I**lle autem dixit ei. **S**i uis saluus
fieri: quando ad aliquē uadis non prius
loquaris. ante quam te ille inquirat. **E**
uagrius autem compunctus in hoc ser
mone dixit. **S**ecede michi multos codices
legi: et talem eruditionem numq̄m inue
ni. **E**t multum proficiens exiit. **D**ixit ab

la pastor. Qui docet et non facit q̄ docet
 similis est canali que omnes ad se ueni-
 entes satiat et sordes eorum lauat: se
 autem ipsam purgare non potest: sed
 om̄is spurcicia ⁊ imunditia in ea est. **Et**
 interrogauit abbatem pastorem dicens.
 Quid est illud quod scriptū est / qui iras-
 citur fr̄i suo sine causa. Et ille respondit.
 Ex omni re qua te grauare uoluerit frat̄
 tuus: ne irascaris aduersum eum. Donec
 oculum tuum dextrum eiciat: sine causa
 irasceris ei. Si autem aliquis uult te sepa-
 rare a deo: pro hoc irascere. **De s̄nificatione**

inter cetera de s̄nifica cordis ⁊ corporis. **xlj**
 tione sic paulus ap̄ls in epl̄a ad thesaloni-
 censes ait. Hec est uoluntas dei s̄nificatio
 ur̄a: ut abstineatis uos a fornicatione.
 Hec est uoluntas dei dicit: id est hec placet
 deo: ut uos corde pariter s̄nificati sitis et
 corpore. Nisi enim ei hec placuisset: uob̄
 non imperasset dicens: s̄i estote: quia ⁊ ego

Inter cetera de s̄nificatione cordis ⁊ corporis. xlj.

sc̄s sum dñs d̄s ūr. **S**ed uē et absq; ulla du-
bitatione sc̄monia q̄ sc̄moniales et mag-
nificētia qua magnifici apud dñm efficiun-
tur sc̄i. in sc̄ificatione eiusdem n̄ri creatoris
confisit. sicut scriptum est sc̄monia et ma-
gnificētia in sc̄ificatione eius. **H**inc et dñs
ait. custodite p̄cepta mea et facite ea: ego
dñs qui sc̄ifico uos. **Q**ue uirtus sc̄ificatio-
nis quāuis omnib; in eē debeat xp̄ianis.
maxime tamen ordini conuenit et cōm-
petet sacerdotali. **V**nde et dñs moysi ait.
uesthes aaron et filios eius et sc̄ificabis
illos: ut sacerdotio fungant̄ m̄ et ne com-
misceat̄ sacerdos in mortib;: quia consecra-
tus est dō suo. et panes propositionis of-
fert. **S**it ergo sc̄s: quia et ego sc̄s sum dñs
qui sc̄ifico uos. **V**ere enim nisi corde et cor-
pore sc̄ificato deo sacrificium a casto sacer-
dote offeratur: non erit ei gr̄atum qui
cor illius a fornicationis contagio cogno-
scit eē pollutum. **V**nde et hoc in loco non

solum thesalonicenses / s; 7 om̄s hortatur
 apl̄s in xp̄o credentes / ut se abstineant a for-
 micatione / quia sicut p̄ humilitatē mēt̄is
 custoditur castitas carnis. ita p̄ sup̄biam
 cordis in imunditiā itur libidinis. Et ideo
 luxuriosis atq; sup̄bis familiariter se plus
 quam ceteris peccatorib; consociant. **D**e-
 mones: quia p̄ luxuriam carnis suus eos diabo-
 lus confringit catenis. ut a dō separati de-
 monibus q; sociati / regnū celorum habere
 non possint cum sc̄is. **D**e hac sc̄ificationis
 uirtute sic et iohannes apl̄s ait. **O**mnis
 qui habet sp̄m hanc in eo. sc̄ificat se sicut
 et ille sc̄s est. **M**ulti se dicunt sp̄m hanc
 uite celestis in xp̄o: sed hanc confessionem
 negligenter uiuendo euacuant. **M**agni-
 festum autē de se iudiciū sp̄i superne
 exhibet: qui bonis operam dare actibus
 studet. certus quia non aliter ad famili-
 tudinem dei quis in futuro puenit: nisi
 d̄m de sc̄itate in p̄senti se sc̄ificando / id est

abnegando impietatem ⁊ sc̄laria desideria /
sobrie autem et iuste / et pie uiuendo / imite-
tur. Qui habet sp̄m in d̄no : sc̄ificat se q̄n-
tū potest ipsū intuendo / ⁊ et eius p̄ oīa
gratiam flagitando qui ait / sine me nichil
potestis facere [⁊] ea que dicendo. Adurtor m̄s
es tu / ne derelinquas me. Ergo sc̄ificat nos
sicut et ipse sc̄s est : s̄ ille sc̄s eternitate
nos sc̄a fide. Tempore enim antiquo / ep̄i
presbyteri et dyaconi unius uxoris uiri
ordinalantur. Ordo autem quia sc̄itatis
sc̄a creuit munditia : ab omni carnali con-
sortio omnes illos sacroz regula prohibet
canonum. Nam et in ueteri testamento
eo tempore tantū quo sacerdotes presto e-
rant altari / ab uxoz suarū se continebāt
conubitu : nunc autē quia cotidie corpus
d̄ni aut conficiendum nobis est ad altare /
aut sumendum . a carnali conubitu co-
tidie nobis est abstinendū. Hinc paulus
timotheum ammonet dicens / exemplū

esto fidelium in sermone / in conuersatione /
in caritate / in fide / in castitate . **Q**ui enim
alijs in sermone exemplū debet prebere .
modum locutionis non debet ignorare . sed
diligenter debet attendere / quid / cui / quā
do uel quomodo debeat loqui / ut sermo ei
non fatuus / sed secundum dñi preceptum /
sale sapientie sit conditus . **I**lle in conuer
satione bonum alijs prebet exemplum . qui
caste / pie / iuste / uiuit in hoc sclo . **I**lle in cari
tate alijs bonum prebet exemplum . qui
dñm ex toto corde / tota mente / tota uirtute
diligit et proximum sicut semetipsum .
Ille in fide bonum prebet exemplum . qui
recte credendo bene uiuit . et bene uiuendo
fidem rectam custodit . **I**lle in castitate a
lijs bonum prebet exemplum . qui casti
tatis pulchritudinem diligens / non solū
eam suo seruat in corpore . sed etiam a
cogitationibz prauis tutam custodit i
mente / quia nichil prodest incorruptio

carnis. ubi non est integritas mentis. **L.**

Vocatio enim diuine pietatis, **De uoca-**
que diuersis modis, tōe diuine pietatis.

in diuersis etatib; et in diuersis fit tem-
porib; non hominis merito. sed semp gratia.
ab ipso solo pio q; fit deo. Sicut apłs ait.
sine penitentia sunt dona et uocatio dei.
Qui ad timotheum dicit. qui liberauit
nos. et uocauit uocatione sua scā. n̄ scđm
opera n̄ra. sed secundum suum propositū
et gratiam. **V**ocantur enim ut dictū est
multi diuersis modis. quia aly tantum
corpore sani uocantur diuinitus inspi-
rati. aly autem infirmitate carnis af-
fecti. aly uero diuersis dampnis uel
tribulationib; uarijs uocantur oppres-
si. **V**ocantur et diuersis etatib;. quia a-
ly in infantia. aly in adolescentia. aly
in iuuentute. aly uero in senectute. uel
etiam in decrepita uocantur etate. **V**ocā-
tur et diuersis temporib;. quia aly p̄mo

mane / alij hora tertia / alij sexta / alij no
na / alij uero uocantur undecima. quoz
omniū nullus in imundicia: sed omēs
sunt uocati a scō deo in scāficatione cordis
et corporis. **S**cōs et enim deus scōs uult
semp habē ministros: sicut et item in eū
gelio ait / p̄ eis scāfico me ipsum: ut sint /
ip̄li scāficati in ueritate. **D**ixit quidam se
nex: quia duo scōs erant uicini. unus pe
regrinus / et unus accola. **E**rat autem
p̄grinus ille modicum negligentior: ille
uero accola studiosus ualde. **C**ontigit au
tem / ut dormiret p̄grinus ille in pace.
Senex autem qui erat uicinus eorum
cum eēt prouidus: uidit multitudinē
angelorum deducentiū animam eius.
Cum uenisset ad celum ut intraret: facta
est questio de illa anima. **E**t uenit uox
desup̄ dicens / manifestum est quia mo
dicum negligens fuit: sed propter pere
grinationem eius / ap̄ite ei. **E**t post hec

sanctos

9

dormiuit ille **accola**: et uenit omnis cog-
natio ad eum / angelos uero non uidit ille
senex uenire ad deducendam animam illi-
us. **Quiratus** autem senex dixit. **Quomo-**
do peregrinus ille cum negligentior fuerit
talem gloriam habuit. et hic cum studio-
sus esset / nichil huiusmodi meruit. **Et**
uenit ei uox dicens. **Hic** studiosus cum ue-
nit ut dormiret / apertis oculis suis. et ui-
dit parentes suos flentes. et consolata est
anima eius. **Peregrinus** uero ille licet ne-
gligentior fuit: nullum tamen suorum uidit.
et ingemiscens fleuit. et deus consolatus est
eum. **Dicebant** de abbate filio: quoniam in die
dormitionis sue cum sederent circa eum
patres / splenduit sicut sol facies eius. et
dixit ad eos. **Ecce** chorus prophetarum et a-
puloꝝ uenit. **Iterum** dixit. **Ecce** angeli ue-
nerunt accipere me. **Et** rursum facta est fa-
cies eius sicut sol. et timuerunt omnes.
Dixit iterum eis. **Uidete**: ecce dominus uenit

dicens afferte in uas electionis heremi.
Et continuo reddidit spiritum: et facto fulgore repletus est totus locus ille odore suauitatis. *De dilectione et gratia dei. li.*

De hoc capitulo sic apostolus ait. Deus autem quid diues est in misericordia propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos. et cum essemus mortui peccatis conuiuificauit nos christo cuius gratia sumus saluati. Et conuersatauit et considerare fecit in celestibus in christo: ut ostenderet abundantes diuitias gratie sue in bonitate super nos in christo ihesu. Gratia enim sumus saluati per fidem. Deus autem diues esse dicitur in misericordia quia omnipotens est et misericordia eius plena est terra. Diues autem deus dicitur in misericordia quia peccatores omnes misericorditer trahit ad penitentiam. et in ea misericorditer concedit pleuentiam. Et diues dicitur propter nimiam caritatem suam qua dilexit genus humanum. In tantum enim nos dilexit omnipotens deus!

ut filium suum morti traderet pro nobis sic
scriptum est proprio filio suo non peperit
dñs sed pro nobis omnibus tradidit illū.
Summa enim idest grandis caritas est p
peccatoribz seruis unigenitū tradere filium
et eodem velles seruos diligere tamqm̄
filios. Hinc etenim fr̄s considerare debem⁹
quantum nos dñs diligit scōs. q̄ tantū
diligere dignatus est peccatores qui cū
essemus mortui propter delicta n̄a uiu
ficauit nos xp̄o ihu propter misericordiam su
am. unam atq; eandem nobis tribuens
cū eo uitam habere p̄petuam. Mortua
enim d̄r anima quando mortiferis uirtus
ēē d̄r maculata: sicut et apl̄s ait set uos
cum esletis mortui in delictis et peccatis
ur̄is. in quibz aliquando ambulastis ma
niste. Mors anime d̄r ēē peccatū sicut p
pheta ait: quia anima que peccauerit ip
sa morietur. Duobus etenim modis uni
uscuiusq; hominis peccat anima: idest ī ū

faciendo que fieri iussa sunt. et faciendo
 que uetita sunt. Cuius gratia inquit sal
 uati sumus. id est non ex prioribus uite
 nre operibus. sed sola fide et baptimi gra
 tia nrorum accepimus remissionem peccatorum.
Ipsa enim dñs nre qui diues est in misericordia
 frs. propter nimiam iracundiam suam qua
 dilexit nos conresuscitauit. et consedere
 fecit in celestibus in xp̄o ihu. Considerate frs
 quas gr̄arum actiones creatori nro refer
 re debemus: quando in natura nra ipse crea
 tor et redemptor nre xp̄c. et resurrexit a mor
 tuis. et ascendit ad celos. et sedet ad dexte
 ram patris. in qua natura nra et nos conre
 surgemus. ascendemus. et sedebimus ad
 dexteram patris. **V**nde et uir sc̄s qui ui
 uens in carne conuersationem habet in ce
 lis. non dubitat dicere. quod sc̄i iam sede
 ant et regnent cum xp̄o in dextera patris.
Quanta sit benefici magnitudo. et qm̄
 multiplex gratia. qua nos dño consede

fecit ⁊ conregnare cum xp̄o. hunc cōproba-
tur. quia nos qui quondam lege tenebam̄
infirmy hunc conregnemus. sed eamus q̄
cum eo. Vere habundans est gratia. que
non solum peccata donauit. sed etiam cū
xp̄o nos resuscitatos in dextera dei colloca-
uit. Dixit cuidam ep̄o angl̄s. Sic dilexit
dñs hunc mundū. ut filium suum uni-
genitum daret pro eo. Qui igitur cum
inimici essent homines mori pro ipsis e-
legit. non multo magis domesticos effec-
tos eos. et penitentiā a gentes sup̄ his q̄
gesserant. absoluit a penis. et prestabit
his que ab ipso p̄parata sunt bona. Hoc
ergo scito. quia nulla delicta hominum
uincunt clementiam di. tantum ut p̄
penitentiā ea que quidem quis gesserat
mala. abluat actibz bonis. Cum enim sit
misericors d̄s. scit infirmitates generis
ur̄i. et passionum fortitudinem. et dia-
boli potentiam atqz astutiam. ⁊ incidē

tibz hominibz in peccata / quasi filijs ig-
 noscat: et expectat correptionem eorum /
 patientiam habens in eis. Conituentibus
 uero atqz exorantibz bonitatem: tamqm
 infirmis compatitur: et absoluit confesti
 tormenta. et donat bona que preparata
 sunt uultis.

De eoqd sc̄i filij di & filij lucis. .ij.

Johannes ap̄ls ait / Admuntiam uob uocet.
 qm̄ d̄s lux est: et tenebre in eo non sunt
 uille. Merito ergo qui filij di s̄t: filij lu-
 cis ab ap̄lo uocantur / ubi ait / Omnes enim
 uos filij lucis estis et filij di. non estis noc-
 tis neqz tenebrarum. Sicut enim dicunt
 filij dilectionis uel filij pacis habentes in se
 dilectionem et pacem: ita dicuntur et filij
 lucis habentes in se fidei & scientie lumen.
 Unde et alibi paulus ait. Eratis aliquando
 tenebre: nunc autem lux in d̄no. ut filij
 lucis ambulat. Siue filij lucis dicunt
 idest filij di: sicut d̄ns ait / ego sum lux
 mundi. Qui sequitur me non ambulat

in tenebris: sed habebit lumen uite. Et
fily dei inquit / id est dñi nri ihu xpi / q̄
dixit aplis suis / non ne. xj. hore sunt
diei. Qui ambulat in die non offendit.
Se enim diem et aplos significari uo-
luit horas. Nam ipse spiritaliter uerus
est dies: quia de ipso dictum est / dies scifi-
catus illuxit nobis. Duodecim uero ho-
re ut pdictū ē duodecim sunt eius dis-
cipuli: quia ut se diem eē ostenderet.
duodecim discipulos elegit. Qui uero o-
peratur ueritatem et in lucem uenit: lux
est / et filius lucis. i. dei. **S**icut enim ne-
mo a seipso est: ita etiam nemo a seip-
so illuminatur. sed inlustrante illo de
quo scriptum est / erat lux uera que in-
luminat omnem hominem uenientē
in hunc mundū. Quicumq; enim a
tenebris ignorantie et a peccatis sur-
rexit / et illuminatus ab ipso fuerit
qui dixit / ego sum lux mundi / qui

sequitur me non ambulat in tenebris,
sed habebit lumen uite: merito filius
lucis et di uocatur. **I**mitatione enim
non natura filij dei sumus: sicut ait
saluator. ut sitis filij patris qui in celis est. *re*

De hoc spei capitulo sic et ap[osto]l[us] paulus *spe*
ait. Est autem fides sperandarum *substantia* *re* *liij.*

rum non apparentium. **H**ec enim quod ui- *+ argumentu*
det quis sperat: sed quod non uidemus per
patientiam expectamus. **S**pes est bonorum
expectatio futurorum: que exprimit humi-
litate affectum et sedule seruitutis obse-
quium. **S**pes autem uocata quod sit pes
progrediendi quasi est pes unde econtra-
rio dicitur desperatio. cui nulla est progredien-
di facultas: quia dum quisque peccatum a-
mat futuram gloriam non sperat. **I**lle e-
nim fiducialiter expectat: qui eius manda-
ta fideliter seruat. **B**eata enim recte ab
apostolo dicitur spes: ubi filij dei merebi-
mur esse et heredes. heredes quidem dei co-

heredes autem xpi. **U**bi cum apparuerit si-
miles ei erimus. qm uidebim? eum sicuti e.
Ubi et peccatum nobis donabitur: et uita
eterna p'stabitur: ubi splendore solis: et co-
sortiu angloꝝ optinebimus. **H**inc ⁊ alibi
ap's ait: ppter spem que reposita est uobis
in celis futuroꝝ bonoꝝ. et non est modo car-
nalibꝝ p'spitua oculis. sed adhuc nobis re-
posita est in celis. **D**e qua spe item dicit ap's:
quod oculus non uidit. nec auris audiuit
nec in cor hominis ascendit. que p'parauit
ds diligentibꝝ se. **N**am et spes omniu elec-
toꝝ uita eterna est: que in celo adhuc in
xpo nobis reposita est. sed cum xpc appa-
ruerit uita nra: tunc et nos apparebim?
cum illo in gloria. **N**am ⁊ alibi ait pau-
lus. **I**pse autem ds noster ihc xpc et ds
pater qui dilexit nos: ⁊ dedit consolatio-
ne eternam et spem bonam in gratia. **I**deo
dr spes bona quia scriptu est: sperantes
autem in dno. non deficient omni bono.

Dicitur et spes misericordie: quia sperantes in dño misericordia circumdabit. Dicitur et apetro spes uia: quia uitam nobis promittit etnam. Nam secundū qualitatem sue donationis: et additamentū accipit nominis. Potest autem multo clarius et excellentius hoc in loco spes bona in gratia: ipse qui cum patre et spū scō solus est bonus accipi. dñs ihs xps. de quo psalmista canit. spes mea dñs a iuuentute mea. Metuendū ualde est: ut neq; p spem ueniam quam promittit dñs pseuāter peccemus. neq; quia iuste peccata distringit ueniam desperemus. sed utroq; piculo euitato. et a malo declinemus et de pietate dñi ueniam speremus.

Sot sine intermissione oratur. iuy.

Sine intermissione enī orare duob; modis michi uidetur fieri posse: siue cordis intentione seu opere misericordie. Cordis enim intentione orat qui desiderio supne contemplationis afflatus

in amore creatoris sui totus est dedit?
Ipsa enim amoris di continuatio: sine
intermissione est oratio. **F**it et sine int-
missione oratio quando thesaurus ele-
mosinarum thesaurizatur in celo. dño
dicente. thesaurizate uobis thesauros
in celo. **N**o thesaurizante enim in celo:
siue ille ambulet. sedeat. comedat. bi-
bat. loquatut. tateat. dormiat. semper
thesaurus eius qui in conspectu dñi
est reconditus. sine intermissione orat
ad dñm. **S**unde et ipse dñs ait. abscon-
dite elemosinam in sinu paupis. et ipa
orabit pro uobis ad dñm. **O**rat et ille
ut quidam uolunt sine intermissione:
qui qualem se primum exhibet in ora-
tione. talem se post modum in ea conser-
uare studet. sicut et de anna factum le-
gitur orante. **Q**ue in ipso compuncti-
onis affectu quo orauit permansit.
usq; dum adeptã est a dño deo suo qđ

47
postulauit. Dicebat de abbate arsenio.
quia uespere sabbati lucente domina
relinquebat post se solem. et extendebat
manus suas ad celum orans. donec ma
ne die dominico illustraret ascendens sol
faciem eius et sic residebat. **V**enerunt a
liquando ad abbatem lucium monachi
quidam qui dicebantur euchite. hec e
orantes. et interrogauit eos senex dicens.
Quod est opus manuum urarum. **A**t
illi dixerunt. **N**os non contingimus
aliquid opus manuum. sed sic dicit a
pls. sine intermissione oramus. **E**t di
xit eis senex. **N**on manducatis. **I**lli
autem dixerunt. **E**tiam manducamus.
Et dicit eis. **Q**uando ergo comeditis
quis pro uobis orat. **E**t iterum int
rogauit eos dicens. **N**on dormitis.
Et illi dixerunt. **D**ormimus. **D**ixit
senex. **E**t cum dormitis. quis pro uobis
orat. **E**t non inuenerunt qui ad hec

responderent ei. Et dixit sener. Ignoscite
m̄ fr̄s: quia ecce non facitis sicut dixistis.
Ego autem ostendo uobis: quia operant
manib; meis sine intermissione oro. Sedeo
autem iuuante deo infundens m̄ paucas
palmulas: et facio ex eis plectam et dico.
Misere mei d̄s sc̄dm magnā misericordiam
tuam: ⁊ secundū multitudinē miseratio
num tuar; dele iniquitatē meā. Et dic̄
eis. Oratio est aut non? Et dixerunt ei.
Etiam. Et ille dixit. Quando p̄mansero
tota die laborans et orans. facio plus mi
nus. xij. nūmos: et pono ex eis ad ostiū
duos et residuos manduco. et qui acce
perit illos duos denarios orat pro me
tempore quo ego manduco uel dormio:
Atq; ita per gratiam dei impletur in me
quod scriptum est: sine intermissione
orate. *Sic simus simplices sicut filij di.*
Ille enim est sine querela: qui quantū *lv.*
fragilitas p̄mittit humana uitam stu

det ducere sine culpa. Querelam enim
 contra dñm. uel proximum cōmissa susci-
 tat culpa. Ergo ille uiuít sine querela.
 qui non ducit uitam uitis sordidatam.
 nec cōmittit culpam unde illi iuste infera-
 tur querela. sed simplex est sicut dicit a-
 p̄ls. Deus enim simplex natura est. Ergo
 iam filij dei sunt p̄ adoptionem. et eē
 cupiunt p̄ imitationem. nēce est ut sint
 simplices sicut columbe. Scriptum ē enī.
 simplicitas iustoz dirigit eos. Nichil enī
 simplici corde felicius. quia innocentiam
 erga alios exhibet. et nichil est quod pa-
 ti ab alijs formidet. Habet enim quasi ar-
 cem quandam fortitudinis simplicitatē
 suam. nec suspectus est pati quod se fe-
 cisse non meminit. In maculati sunt si-
 ne reprehensione. Ornatiſsimos et ho-
 nestiſsimos dei filios illos docet et cupit
 eē paulus dicens. maculatus est enī
 qui peccat. Macula autem ē ipsum sce-

lus peccati: quod operatorem suum com-
maculat atq; contaminat. Filij autem
dei immaculati adiuuante deo et sine
reprehensione uiuere possunt: si repre-
hensionib; opera digna non agunt. qm̄
uis a maluolis reprehendantur. Beati
enim immaculati in uis qui ambulāt
in lege dñi. Dixit sancta syncretica. Effi-
ciamur prudentes sicut serpentes. et si-
plices sicut columbe: ut astute intelli-
gamus laqueos eius. Nam pruden-
tes fieri sicut serpentes dictum est: ut
non ignoremus impetus diaboli et
artes eius. Et enim simile aliquid ex
alio simili scelere supatur. Nam et si-
plicitas columbe demonstrat purita-
tē actionis. *Ut omnia sine murmuratōe*

Qui enim contra dñi *faciamus. lvi.*
uel preceptoris sui murmurat
precepta: hesitat sine dubio laboris
sui recipere premia. Omnes enim q

in heremo de filijs israel contra dñm ⁊ moysen
 murmurauerunt: in ipsa heremo a uenatis
 serpentium morsibus pierunt. ⁊ in
 repromissionis terra hereditatem int' frs
 non receperunt. Quisquis nrm ergo here-
 ditatem inter electos di uelut inter frs in
 terra uiuentium habere desiderat: necesse
 est ut sine murmuracionibz ^{uio} instanti sclo
 uiuat. Tanto enim quisqz de presenti m-
 murat opatione: quanto amplius des-
 pat laboris sui eternam recipere retributio-
 nem. Nam qui de spe retributionis non
 dubitat: in operibus duris positus contra
 eruditorem suum dñm minime murmu-
 rat. Filius enim qui eruditur a patre ut
 eternam accipiat hereditatem: murmurare
 non debet. sed potius de patris eruditione
 gaudere. Peruisa mens quando p increpa-
 tionem corripitur: aut p pdicationis dul-
 cedinem ad bona suadetur. de correptione
 fit deterior. et inde in murmuracionis

iniquitatem succenditur. unde debuit ab
iniquitate compesci. **Q**uisquis p peccato
punitur: nisi murmurando renitatur: eo
ipso iam iustus eē inchoat: quo ferientis
iustitiam non accusat. **H**inc ⁊ apłs ait.

Necq murmuraueritis: sicut quidam eoz
murmurauerunt. et a serpentib; perierūt.
Marrat quippe liber numeroꝝ: quia pñi
sul in heremo populus isrl̄ itineris longi
ac laboris murmurauit. ideo miserit dñs
in illum ignitos serpentes. **P**lage igitur
serpentū ignitoꝝ uenena sunt uitioꝝ:
que animam quā tangunt spiritali mor
te pñunt. **E**t bene murmurans contra
dñm populis serpentium morsib; sterne
batur: ut ex ordine flagelli exterioris ag
nosceret quantā intus pñiciem murmurā
do pateretur. **D**ixit alla ioseph: quia tres
ordines sunt honozabiles in conspectu dñi.
primus quando homo infirmatur: ⁊ adi
cuntur ei temptationes: et cum gratiaz

actione suscipit eas. **S**ecundus autem quando aliquis omnia opera sua facit munda coram dno. Et nichil in his querit humanum. Tertius uero quando aliquis sedet i subiectione. et pceptis spitalibz sine murratione obedit et omibz proprijs renuntiat uoluntatibz. **De circumcissione uitiorum.**

De hoc capitulo sic paulus ait apls. **Nos** ^{ly.} **Deum** sumus circumcissio qui spū deo seruumus. et gloriamur in xpō ihu. Ac si diceret carnaliter circumcissis. **Vos** estis concissio ⁿⁱ pellis pputij nri. nos circumcissio cordis et corporis nri. **Vos** lunam dei auobis amputatis creaturam: nos a nobis uitia circumcidimus spirtaliter et peccata. **Vnde** et nos sumus circumcissio qui spū seruumus deo: non uos qui maculam concissionis inducitis corpori nro. **Q**uod autem dicit: nos sumus circumcissio qui spū seruumus deo: tale est quasi diceret. **Nos** sumus spirtalis circumcissionis uilticia: quia uilticia spiri

tales effecti nro spiritaliter seruiamus auctori.
Non enim dixit nos sumus circumcisi uel
habemus circumcisionem: sed nos sumus in-
quit circumcisio. id est nos sumus munditi-
a. et iustitia circumcisionis sp̄italis. habentes
iusticiam et munditiā spiritalem. **I**n
lege enim et in prophetis dupliciter circum-
cidi uidemur. carne uidelicet et corde. **C**arne
ubi ait circumcidimini carnē pp̄tū ūi.
corde ubi dicit. circumcidite preputia cordi-
um ūioꝝ. **N**os uero carne circumcidimur:
si a nobis carnalia uitia abscidimus: id est
adulteria. fornicationes. immūdiā crapu-
lam ebrietates et cetera his similia. que
pcarnis operantur concupiscentiā. **C**orde
circumcidimur: si a nobis sp̄italia uitia ab-
scidimus: id est supbiam iactantiam. irā-
riam. odium. uel inuidiam. et similia.
Hoꝝ ergo omnū abiectio uitiorum et
bonarū assumptio uirtutū: faciunt ho-
minem iustum. **E**t hec iusticia circumci-

sionis quauis homines efficiuntur: a
 paulo circumcisio uocatur: qui spū deo
 seruens inquit: deus enim sps est. Et
 sicut qui adorant dñm in spū et ueritate
 oportet ^{ad dñm} orare: ita et qui seruiunt deo in
 spū et ueritate oportet seruire. Et gloria
 mur in xpō ihu: ac si diceret: sps qui spū
 deo seruius non carnalit̄ in carnis circū
 cisione: sed spiritualiter in xpō ihu gloria
 mur. a quo et fidei uirtutem accepimus p̄
 quam in eo gloriemur. Nam quod dñs
 die octauo ē circumcisus: et post tricesimū
 tertium circumcisionis diem ad templum
 dñi est delatus ut hostia pro eo offerre
 tur et scs dñi uocaretur: mystice signifi
 cabat quia nemo nisi circumcisus uitis
 dignus sit dominicis presentari conspec
 tibus. nemo nisi mortalitatis nexibus abso
 lutus sup̄ne ciuitatis gaudia potest subi
 re p̄fectus. Nam et ad hanc carnalium
 et spiritualium uitioꝝ circumcisionem

facendam nos iacobus ap'ls hortatur di-
cens. Abicientes omnē imunditiam et
habundantiam malitie in mansuetudi-
ne suscipite insitum uerbū. **P**rimum cor-
pus et mentē autys iubet circumcidi-
ut digni existerē possimus qui uerbū
salutis suscepimus. **O**mnem quippe i-
munditiam carnis et anime nuncu-
pat: malitiam uero tantum ad interi-
oris hominis prauitatē ptinere desig-
nat. **A**d hanc uitiorum nos circumcisio-
nem facere petrus ap'ls ammonet dicēs.
Rēmi obsecro uos tanquam aduenas et
peregrinos: abstinete uos a carnalibus
desiderijs. **A**pte autem nos docet a car-
nalibz abstinere desiderijs: quia aduer-
sus nrām semp militant animam. et
dum concupiscentijs blandientibz caro
eneruiter subiugatur. uitiorum exer-
citus firmiter aduersus animam ar-
matur. **D**ixit alia ammonas: quia

quatuordecim annos fecerit in scithi deprecans
dm nocte 7 die. ut donaret ei uirtute supra
di uitam. **De fructu iusticie. - lviij.**

Tobias ap[osto]l[us] dicit: fructus autem iusticie. in
pace seminatur facientib[us] pacem. Omne qd
in hac uita agimus: semen e[st] future retri
butionis. Ipsa autem retributio fructus e[st]
opum p[re]sentiu[m]: ap[osto]lo testante qui ait. Que
cumq[ue] enim seminauerit homo hec et metet:
et qui seminat in carne. de carne metet cor
ruptione[m]. Qui autem seminat in sp[iritu]: metet
uitam eterna[m]. Et ideo recte dicitur. quia fru
ctus iusticie. in pace seminat[ur] facientib[us] pa
cem. Fructus enim iusticie uita eterna est:
que op[er]ib[us] iustis retribuitur. quia qui inqui
runt pacem sequuntur eam. Ipsa pace qui
studet quasi optima semente terram sui
cordis as[pi]gunt: quo per cotidianu[m] bene o
peracionis clementiu[m] ad fructum ualeant
uite puenire celestis. de quo alibi scriptum
est: qui seminant in lacrimis. in gaudio me

tent. **H**unc et paulus ad ephesios ait: repleti
fructu iusticie: p̄ ih̄m xp̄m in gloriam et lau
dem dei. **H**unc autem fructū iusticie in eplā
ad galathas fructū sp̄s nominavit dicens.
Fructus autem sp̄s est: caritas. gaudium pax.
longanimitas. bonitas. benignitas. mansue
tudo. fides. modestia. continentia. castitas.
Quo multiplica fructa uult nos in die xp̄i
ih̄u eē repletos in gloriam et laudem dei: q̄a
de omnib; bonis que ab ip̄so accepim⁹. non no
bis sed illi gloriam et laudem referre debem⁹
cum psalmista dicentes. non nobis dñe non
nobis. sed nomini tuo da gloriam. **V**ene
runt aliquando duo fr̄s ad quendam senē:
consuetudo autē erat senis non manducare co
tidie. **Q**ui cum uidisset fr̄s: gaudens suscepit
eos et dixit. Ieiuniū suam mercedem ha
bet. **I**terum qui manducat propter carita
tem. duo mandata implet: q̄m uoluntate
propriam derelinquit. et mandatū implet
reficiens fr̄s. **D**ixit quidam patrum.

nisi prius odio habueris non poteris diligere.

Nisi ergo oderis peccatum: non facies iustitiam.

Scriptum est: declina a malo et fac bonum.

Verumtamen in omnibus his: propositum animi ubique requiritur. Adam enim in paradiso consistens prevaricatus est mandatum di:

Job autem in stercore sedens custodiuit.

Unde constat quia propositum bonum caritatis deus ab homine: et ut semper timeat eum.

Ut ad innocentiam revertamur infantie. lix.

Dñs in euanglio ait. Amen dico uobis.

Nisi conuersi fueritis. et efficiamini sicut paruuli. non intrabitis in regnum celorum.

Hoc non solum apostolis precepit dominus: sed et omnibus in se credentibus. qui cupiunt in regnum intrare celorum.

Non ergo precipit nobis ut etatem habeamus paruulorum: sed ut conuersationem teneamus innocentie. et quod illi per annos possident infantie: nos possideamus per puritatem innocentie ut malitia non sapientia paruuli simus. Hic

iterum ipse dñs. ait. Quicūq; ergo humiliave-
rit se sicut paruulus iste. hic est maior in reg-
no celorum. Quasi diceret. Sicut iste paruu-
lus cuius uob; exemplū tribuo non p̄ue-
rat in uacundia. non lesus meminit. non
uidens pulcrā mulierē delectatur n̄ aliud
cogitat et aliud loquitur. sic et uos nisi ta-
lem habueritis innocentia et animi purita-
tem. regnum celoz non poteritis intrare.

Qua enim ratione ad innocentiam infā-
tie puenire possimus petrus ap̄ls exponit
dicens. Deponentes igitur omnē malitiā.
et omnē dolū. ⁊ simulationes. et inuidias
et om̄s detractiones. sicut modo geniti in-
fantes rationabiles sine dolo lac concupis-
cite. ut in eo crescatis. **Q**uod si dicit. quia iam
renati estis p̄ aquam baptismatis. et sp̄s
sc̄i grām. filij di facti estis p̄ baptismā. esto-
te modo p̄ studiū bone conuersionis quales
sunt infantes p̄ naturā innoxie etatis. id est
non habentes malitiam. non dolū. non si-

mulationes. n̄ detractiones et ut omnis a
 maritudo. et furor. et ira. ⁊ indignatio. et
 clamor. et blasphemia tollatur a uob' cum
 omni malitia: et hoc modo ad infantiā inno
 centie reuertentes. quasi lac maternum desi
 derate in uob' sc̄arum scripturarū recipere ū
 bum. ut in eo crescentes ad eum panem pro
 ficiamini comedendū. q̄ de celo descendit. et
 dedit uitam mundo. **P**aulus autem de se et
 sequacibz suis ait facti sumus paruuli in me
 dio ur̄m: tamq̄m si nutrix foueat filios suos.
Sciebat enim illud eūngelicū a dño dictum.
 quicūqz humiliauerit se sicut paruulus iste
 hic est maior in regno celoz. **I**deo se humi
 abant in medio discipuloz suozum: ut et ill'
 p̄berent exemplum humilitatis. et sibi met
 p̄mum ad q̄rerent humiliationis. **V**idendū
 tamen quomodo in hoc loco laudabiliter dicat:
 facti sum' paruuli. cum alio loco dicat utinā
 n̄ efficiam' paruuli. **Q**uomodo uolūtariē fci
 st' paruuli nolentes eē paruuli. **S**z q̄les nos

paruos cupiat eē paulus ipse exponens ait:
malitia paruuli estote. Et quales nos. eē par
uos n̄ cupiat ipse subdendo manifestat di
cens. ſutinam n̄ efficiam̄ paruuli fluctuan
tes et curūferamur omni uento doctrine. Et
go boni duob; modis efficiam̄ paruuli. idest
habendo. et non habendo. Habendo humilitatē
pūritatē. et innocentiam. non habendo maliti
am. dolum. et inuidiam. Ap̄li autem par
uuli facti. non habendo malitiam. dolum. ⁊
inuidiam. facti ſunt magni habendo humi
litatem. pūritatē. et innocentiam. inſup ha
bendo et ub̄tatem doctrine. de qua tamq̄m
nutrix ſuos fouebat filios. quibus et dice
bat. ſtamq̄m paruulis in xp̄o lac uobis potū
dedi n̄ eſcam. *De eo qđ uisti lapides uiui*

Petrus in epistola ſua ait. *ſet uocentur. lx.*
Ap̄li tamq̄m lapides uiui ſup edificami
ni domos ſp̄itales. Sup edificari illos dicit:
quia ſine dño ihu xp̄o lapide ſcilicet uiuo:
nulla edificatio ſp̄italis ſtare potest. *funda*

mentū enim aliud nemo potest ponere p̄
 ter ipsum / cuius participatione fideles lapi
 des uiuū efficiuntur / qui p̄ infidelitatem la
 pides mortui fuerant / duri scilicet et insen
 sibles. quibz merito diceretur / auferam a uo
 bis cor lapideum / et dabo uobis cor carneum.
 docibilem scilicet ad eūgelicam retinendā
 doctrinam. ut tam q̄m lapides uiuū ad spiri
 tale edificium aptentur: qui p̄ discretione
 eruditi doctoris amputatis actibz et cogitati
 ombz superfluis / uelut ictu quadrantis secu
 ris. **L**apis et enim quadrus: in quocumqz
 latere uisus fuerit / eque stat. **I**ustus uero q̄
 in p̄sultatibz non eleuatur / aduersitatibus
 non frangitur / uituperationibz non deicitur /
 suasionibz ad malum non detrahitur. lapis
 quadratus est. **S**icut enim ordines lapidū
 in pariete portantur aly ab aly s. ita portan
 tur fideles a p̄cedentibz in ecclesia iustis.
Portant et ipsi p̄ doctrinā et tolerantiam
 sequentes: et hoc ordine aly ab aly portā

tur iusti usq; ad ultimum iustum. / qui cum
a priorib; portetur. / quem portare debeat ipse /
non habebit sequentem. Qui autem omne
edificium portat / et ipse a nemine portat
dñs est xpc. / unde et lapis a ppheta p̄tiosus uo
catur. / in fundamento fundatus. Item uiuos
lapides aplos appellat electos. / ut conatum
insinuet bone actionis eoz. Mortui namq;
idest materiales lapides ubicūq; ab structore
positi fuerint / insensibiliter manent. / aut
etiam lapsi decidunt. Non ergo nos beatus
petrus talium lapidum insensibilitatem uult
imitari. / sed tamqm̄ lapides uiuos fundamē
to xpi sup̄ edificari uidelicet uiuante nos
gratia di sobrie / et iuste / et pie uiuamus i
hoc sc̄o. Tamqm̄ lapis ergo uiuus edificat
a xpo in domo eius. / quicumq; donante et ad
uiuante ipso bonis indefessus consistere cu
rat opibus. In templo ergo uiuo et sc̄o n̄
possunt lapides poni. nisi uiui et sc̄i. Ergo
omni labore nitendū est. / ut sim' illi lapi

des/de quibz scriptum est **L**apides sc̄i/ uolu-
untur sup̄ terram. **E**t cum fuerimus uuii
lapides/ et ex omni parte colati/ edificemur i
templū/ et simus cum aplis et pphetis habi-
taciū di sc̄i sp̄itale/ non manu factum.

De sufferentia temptationū.

Beatus uir ait iacoby apls qui suffert **lxi.**
temptationem/ qm̄ cū p̄batus fuerit/ ac-
cipiet coronam uite: qm̄ repromisit d̄s dili-
gentibz se. **H**uic simile est illud in apocalyp-
si. **E**sto fidelis usqz ad mortem/ et dabo tibi co-
ronā uite q̄ repromisit d̄s inquit diligentibz
se. **A**p̄te ammonet/ quia tanto amplius
gaudere in temptationibz oportet/ quanto
certius claret d̄m his quos diligit mauiſ-
sepe temptationū pondus imponere: ut sci-
lucet p̄temptationū exercitiū. p̄lentur in
fide p̄fecti. **C**um autem probati sint ueraci-
ter eē: fideles/ hoc est p̄fecti. et integri in nul-
lo deficientes: uire accipient promissam ui-
te coronam eterne. **D**uplex est enim genuſ

temptationis: unum quod decipit. aliud quod
probat. **S**ecundum hoc quod decipit scriptum
est: nemo cum temptatur dicat quoniam a deo temptor.
Deus enim neminem temptat. **S**ecundum illud
quod probat: deus temptauit abraham. de qua
temptatione et propheta dominum postulans dicit.
proba me domine et tempta me. **S**criptum est
alibi uasa figuli probat fornax: homines
autem iustos temptatio tribulationis. **T**ribus
enim modis temptatio agitur: suggestione
delectatione consensu. **S**uggestione hostis:
delectatione autem uel etiam consensu
nostre fragilitatis. quod hoste suggerente dele-
ctari aut consentire peccato nolumus. **T**em-
ptatio ipsa nobis ad uictoriam puenit: qua
coronam uite mereamur accipere. **T**emptatus
est iob multipliciter: sed nec possessiones
nec salutem corporis diuino amori proposue-
rat. **T**emptari quidem suggestione hostili
potuit: sed consentire uel saltem delectari pec-
cato nullatenus uolebat. **D**ixit alba anto

nus abbati pastori. Hoc est magnū opus
hominis ut culpam suam super se ipsū unū
quisq; ponat coram dño: et expectet tempta
tionem usq; ad ultimum uite sue tempus.

Dicebat quidam sener. Quando non tempta
m̄ tunc magis humiliemur: qm̄ d̄s sciens
infirmitatem nr̄am protegit nos. Si autem
gloriamur aufert anobis protectionē suā
et p̄imus. Narrauerunt de quodam sene: quia
sedens in cella sua et sustinens temptationes
uidebat demones manifeste. et contempne
bat eos. Cum autem se uideret diabolus uī
ti a sene: uenit et ostendens se ei dixit. Ego
sum xp̄s. Videns eum autem sener clausit
oculos suos: et dixit ei diabolus. Ego sum
xp̄s. Quare clausisti oculos tuos. Et respō
dens sener dixit ei. Ego xp̄m hic nolo uide
re sed in paradiso. Audiens autem hec dia
bolus non comparuit.

De cognitione domini

Petrus ap̄ls ait. In gratia nr̄i ihu xp̄i. Ixi
uobis et pax ad impleatur in cognitiōe

et respicit mag
dicit hennah

dñi nr̄i ih̄u xp̄i: quomodo omnia nobis di-
uine uirtutis sue que ad uitam et pietatē
donata sunt p̄ cognitionem eius qui uoca-
uit nos propria gloria et uirtute. Ac si di-
cēt. sed impleatur uobis gratia in eo ut do-
minū nr̄m ih̄m xp̄m p̄fecte cognoscatis:
et hoc quoq; adhuc p̄ eum cognoscatis quo-
modo omnia nobis diuine uirtutis sue do-
nata sunt p̄ eius gratiam. que ad uitam
optinendam et pietatē conseruandā suffici-
ant: quia quanto quis p̄fectius dñm cogno-
scit. tanto altius promissoz eius magni-
tudinem sentit. Hinc et paulus ait. sed ag-
noscendum illum et uirtutē resurrectionis
eius. Cognitio enim mysterij incarnationis
eius ~~incarnationis eius~~ passionis et resurre-
ctionis p̄fectio uite est: et thesaurus sapien-
tie. Per cognitionē enim dñi et saluatoris
nr̄i ih̄u xp̄i: omnia diuinitatis eius my-
steria. quib; saluamur a noscimus. Tri-
pliciter enim ad agnitionem xp̄i uenire

lib. iud. c. 10
in xp̄o

scriptura teste didicimus: p̄mum ut credam⁹
 eum filium. eē dei patris omn̄pis. ⁊ cum pa-
 tre et sp̄i sc̄o unum esse d̄m in trinitate. **S**e-
 cundo ut diligamus eum: ex toto corde. tota
 anima. tota uirtute quia ut iohannes ait
 omnis qui diligit ex deo natus est et cogno-
 scit d̄m. qui non diligit non nouit eum.
Tercio si mandata eius seruamus: eodem
 iohanne teste qui ait. qui dicit se nosse d̄m
 et mandata eius non custodit mendax est.
In hoc enim scimus q̄m cognouim⁹ eum. si
 mandata eius obseruamus. ⁊ uirtutem re-
 surrectionis eius. **A**gnoscamus enim uirtu-
 tem resurrectionis xp̄i. quando credim⁹ quia
 d̄s eum suscitauit. et nos cum illo suscita-
 uit p̄ uirtutem suam ⁊ a dampnatione
 mortis eripuit: et ereptos in hereditatem e-
 ternam ut filios ad patris dexteram colloca-
 uit. **O**ctaua enim die d̄ns a mortuis resur-
 gens: exemplum nobis future resurrectio-
 nis et m̄ysteriū ostēdit noue conūsatiōis.

De clarificatiōe dñi nři ihu xp̄i in sc̄is. lxvii.

De dño ihu xp̄o sic paulus apl̄s ait dicit. Cum uenerit glorificari in sc̄is suis. Ille qui in gl̄a naturalit̄ sua semp̄ gloriosus semp̄ q̄ manet glorificatus: in iudicio cum uenerit iudicare uiuos et mortuos et seculū p̄ ignem glorificabit sc̄s suos. Ipse cum illis gloriosus et glorificatus apparebit claritate potentie sue clarificans. sicut et eidem patri dñs ait. s̄t claritatē quam dedi sti michi dedi ei. et alibi fulgebunt inquit iusti sicut sol in regno patris mei: quia gloriosi et p̄petua gloria glorificati in iudicio cum xp̄o apparebunt electi. Veniet ergo uemet in iudicio apparere in sc̄is suis glorificatus: qui iniquus apparuit in passione sua despectus. Et qui ante pilatū et pontifices iudeoz in primo aduentu apparuit humilis et pusillus: in sc̄dō gloriosus magnus et excelsus apparebit d̄s et admirabilis fiet in omnibz qui crederūt. Ipse enim dñs

nre ihc xpc qui semp admirabilis est in sua
 diuinitate: factus est et nobis admirabilis
 in sua humanitate. admirabilis in concepti-
 one: admirabilis in natiuitate. admirabilis
 in resurrectione: admirabilis in ascensione. Ip-
 se adhuc et admirabilis apparebit in omnibz
 cui ut credendu est credamus inultimi iudicy
 reuelatione. ut ab illo mirabili mirabiles fac-
 ti uiuamus cum illo in eternum glorificati.
 Ipse est enim mirabilis ds: de quo et ysaias
 ait. Et uocabitur nomen eius admirabilis
 consiliarius. ds fortis et cetera. Et dauid mi-
 rabilis inquit ds in scis suis. Cuius gloria
 resurrectionis uiderunt: et crediderunt ppli
 xpiani et in iudicio gloriam maiestatis ei
 soli uidebunt electi. *ut ambulem' digni
 do et impleam' agnitione uoluntatis ei.* lxiiij.

Post acceptam sacri baptismatis undam:
 et per man' impositione epi susceptam
 sps sca gratiam potissimu est homini im-
 plexi cognitione uoluntatis di. ut ea que

sunt uoluntatis dei faciat et in omnibus scdm
uoluntate eius uiuat. quia quanto quis
q; uoluntatis di habuerit cognitione tan
to et maiestatis eius habebit timorem. et
cordis erga eum tenebit dilectione. et in
tantu digne deo poterit ambulare. et illi
placere. et in omni ope bono fructificare.
Ille ergo digne deo ambulat. qui fidem
qua in baptisate p dñi accepit gratiam
cotidie operibus dignis accumulatur. **Q**ui
membra sua que sunt sup terram morti
ficat. ut deo spitaliter uiuat et ei cui se p
bavit. iuste. et pie uiuendo placeat. deo p om
nia seruiat. **N**emo ergo deo placere et ad
ueram potest beatitudinem puenire. nisi
p mortificationem uitioꝝ et assumptione
uirtutum p fidem rectam. et operationem
scam. **E**t neq; in hoc sclo sine his duabus
rebus. sitamen opandi affuerit tempus
quisquam iustificationis consequitur
gratiam. neq; in futuro uitam possidebit

eternam. **I**n omni ope bono fructificemus. Ille
 bene in omni opere bono fructificat: qui accep-
 to in corde ubi semine p ope bona et optima
 aliud trigelimum aliud sexagesimum aliud uo
 centesimum fructu affert in patientia. Et no-
 tandu quia tacite hxc in loco eoz delidiosas
 corrumpit mentes qui in melius non crescunt:
 nec bonum operantes in uirtutib; proficiunt
 sed tantu sibi sufficere credunt. uel quia n
 opantur malum: uel quia reliquunt corpo-
 re mundu nescientes quia p exercitia sapien-
 tie. et meditatione diuinarum scripturarum.
 et uirtute bonorum operum nouis cotidie
 crescens et placens deo efficitur homo. Dixit
 alia pastor sicut fumo expelluntur apes
 ut tollatur dulcedo operum earum ita et cor-
 poris requies timorem dñi expellit ab anima.
 et aufert ab ea omne opus bonum. Dixit
 iterum ipse. **S**abominatio est omnis cor-
 poralis requies. **De eo quod n omnibus
 placere debemus hominibus. -lxv.**

Hinc paulus ait. si adhuc hominibus placere uellem xpi seruus non essem: id est si uideis carnaliter in obseruantia legis. uel prauis uiuentibus xpianis in prauitate horum consensissem. xpi seruus non eem. Cui sententia contraria est illa ubi ait. sine offensione estote iudeis et gentibus et ecclesie dei: sicut et ego p[ro] omnia omnibus placeo. **Q**uam omnibus cur placeret: ipse exponendo subiungens ait: non querens quod michi utile est. sed quod multis ut salui fiant. **Q**ui enim omnium utilitatem et salutem querat: omnibus se non inconuenienter placere dicebat. **H**oc ap[osto]li benedicti monachi tenentes exemplum: non sue tantum utilitati debent esse contenti sed magis que conueniunt proximis. non que sua sunt singuli considerantes sed que aliorum. **Q**ui tantummodo que sua sunt id est que sibi soli necessaria sunt considerat: et de fraterna salute uel de eius temporalis utilitate non curat. sine

deus quomodo
deus quomodo

111
dubio a caritatis tramite in quo omnis a-
nimarum salus consistit declinat. Qui ue-
ro de sua ac proximorum utilitate atque salu-
te sollicitus. quicquid ualet utilitatis. quasi
sibi ceteris fratribus impendere satagit. sibi
met ipsi per hanc humilitatis obedientiam
uite celestis gaudia ampliora conquirit.
Placet ergo paulus hominibus et non placet.
quia omnibus bene iuste. et recte uiuentibus
in omnibus suis consolationibus uerbis placet et
actibus. **C**unctis autem prauis et male uiuen-
tibus contradictor existens. nec uerbis placet
nec moribus. **S**unt et enim in hac christi latissi-
ma atque magnifica ecclesia que est per mundi
quadratum climata. tenentur duo hominum ge-
nera benignorum scilicet: atque maliuolenti-
um. **B**enignis uolentibus autem in omnibus pla-
cet paulus: maliuolentibus uero in omnibus
displicet paulus. **S**icut uero in area mixta
sunt grana cum paleis: ita et in ecclesia adhuc
degenti in terra mixti sunt boni cum malis

De hac enim bonorum et malorum mixtura:
sic legimus in pauli quam ad timotheum
misit ep̄la. In magna inquit domo non so-
lum sunt uasa aurea et argentea: sed et
lignea et fictilia. et quedā quidem in hono-
rem. quedam autem in contumeliam. Per
magnam autem magni dñi domum po-
test designari ecclesia xp̄i uniuersum diffu-
sa portem in qua sunt uasa aurea. homi-
num uidelicet corda intellectu sp̄itali re-
pleta: et uelut aureo obrizo uarijs uir-
tutibz rutilantia. Sunt et argentea nitore
eloquentie clara: et officio p̄dicationis p̄-
lucida. Sunt et lignea: sup̄ba scilicet stul-
torum et insensibilia corda. Sunt ⁊ fictilia:
fragilia quoq; et terrena de terrena sump-
ta et ī terrenis actibz dedita. Sed aurea et
argentea. in hac magna et gloriosa xp̄i
ecc̄la. honore sunt digna. Qui enim ap̄ls
aut bene ministrauerint: duplici honore
digni habeantur. Lignea autem et fictilia

merito sunt in contumeliam. quia mentem
 habentes stultam atq; superbam. dñi sui iusta
 non custodierunt precepta. Dixit sc̃a sinelecti
 ta. Quia oportet nos p̃ discretionem animal
 gub̃nare. et in congregatione manentes ñ
 que ñra sunt querere neq; seruire proprie
 uoluntati. sed secundū fidem patri sp̃itali
 obedire. Dixit quidam senex. Numq̃m desi
 deravi opus quod michi utile eēt. ut fr̃i
 meo dispendium facerē. huiusmodi sp̃em
 habens. quia lucrū fratris mei opus fruc
 tificationis est michi. *Ut nobis alteru
 trum culpe dimittamus querelam.*

Dñs in eūngelio ait. Si offers munus *lxvi.*
 tuum ad altare. et ibi recordatus fue
 ris. quia frater tuus habet aliquid aduer
 sum te. relinque ibi munus tuum ante al
 tare. et uade prius reconciliari fr̃i tuo. et
 tunc ueniens offeres munus tuum. Hoc
 preceptum quamuis histo ricaliter sit tenē
 dum. sp̃italiter tamen semp a nobis. ē

complendū. **S**piritualiter autem templum no-
strū interior homo n̄r est: altare fides n̄ra
est: munus horz pphetie doctrina. oratio. ym-
nus: et psalmus est. **Q**uod si presens fue-
rit fr̄ qui aliquid habet adūsum nos: po-
terimus eum non simulato sed sincero a-
nimo lenire. atq; ad gratiam uenie postu-
lando reuocare si tamen corā deo non pigro
motu corporis. sed celerrimo dilectionis af-
fectu fecerimus. **D**e hoc capitulo sic et pau-
lus apl̄s ait. **S**ubportantes inuicem et do-
nantes uobismetipsis si quis adūsum
aliquem habet querelam: sicut et d̄s dona-
uit uobis. **H**ortatur autem nos apl̄s.
ut simus subportantes inuicem id est ut
mores. actus. ⁊ sermones nr̄os patienter
p̄ x̄po et omnia onera n̄ra portemus in-
uicem p̄ amore fraterno. quia qui frat̄r
sicut semetipsum diligit patienter pro
illo omnia portat ⁊ sustinet. **C**aritas e-
num secundum apl̄m omnia suffert oīa

sustinet. Donantes uobismetipsi si quis
 ad usum aliquem habet querelam. Habet enim
 alius ad usum alterum querelam: quando
 eum quis ledit etiam sine causa. Sicut et
 deus donauit uobis ita et uos. Ac si diceret.
 Sicut et deus donauit uobis omnia ~~omnia~~
 peccata per sacri baptismatis undam: ita et
 uos non aliqua sed omnia de cordibus uestris
 deletis fratribus donare commissa. quia iustissi-
 mum est apud deum ut iuxta mensuram pie-
 tatis eius qua uestra nobis donauit delicta
 donemus nos fratribus omnia que in nobis
 commiserunt peccata: ut libere deo dicere ualea-
 mus. dimitte nobis debita uestra. sicut et
 nos dimittimus debitoribus uestris. Ac per hoc
 omnes culpas que in nobis committuntur pa-
 rati sumus ignoscere: si nobis desideramus
 ignosci. Nemo contra se teneat non remit-
 tendo: ne contra illum teneat: non ignos-
 cendo. Aut enim dominus deseruo nequam qui
 noluit conferuo suo remittere culpam.

Iratus dñs eius tradidit eum tortoribus:
quo aduſq; redderet uniuſum debitum. Cu
ius exemplum cauere nos ammonet dicēs.
Sic ⁊ pater meus celeſtis faciet uobis: ſi n̄
remiſeritis unuſquiſq; fr̄i ſuo de cordibus
uīſ. **R**eduas in lingua ignoſco. et corde dif
feras: conſcientiam enim tuam d̄s inſpicit.
Vil ergo ut tibi d̄s omnia debita dimittat:
dimitte. et tu omnia debitori tuo. **H**ac
ergo regulam ponis: hoc pacto et placito cū
deo obligaris cum dicas. dimitte nobis debi
ta n̄ra ſicut et nos dimittimus. **H**inc ⁊ alio
loco dñs ait. **D**imitte. et dimittetur uobiſ:
date et dabitur uobis. **I**nterrogatus eſt ſenex.
Quid eſt humilitas. **E**t ille reſpondit. **S**i pec
canti fr̄i in te ignoſceris ante quam apud
te penitentiam agat: et bene facias hiſ qui
tibi mala faciunt. **D**ixit abba antonius:
quia de proximo eſt uita et mors. **S**i enim lu
cremur fr̄em: lucrabimur d̄m. ſi autem ſcan
dalizamus fratrem in xp̄m peccamus. **D**ice

124.
lat alba i pericius. Eripe proximū tuum
a peccatis quanta tibi est uirtus sine fine
improprio: qm conitentes ds non repellit
a se. **S**erbū autem malitie et nequitie nō
habitet in corde tuo adūsus fratrem tuū ut
possis dicere: dimitte nobis debita nra: sicut
et nos dimittimus debitoribus nris. De hoc
capitulo et alibi scriptū est: ut sitis sine q
rela. ⁊ simplices sicut filij dei. Ille enim est
sine querela: qui quantū fragilitas pmitit
humana. uitam studet ducē sine culpa. **N**e
lam contra dīm uel proximū: commissa suf
ficiat culpa. Ergo ille uiuit sine querela: q
non ducit uitam uitus sordidatam. nec cō
mittit culpam: unde illi iuste inferatur que

rela. *De eo quod filij dei sum⁹ ⁊ heredes. ⁊ lxxij.*

Hinc hereditas illius ille qz nra. *lxxij.*
apls ait: scm estis filij dei misit deus
sp̄m filij sui in corda nra clamantem alla
pater. Numquam enim auderemus di
cere: pater noster qui es in celis. nisi de

conscientia sp̄s habitantis in nobis. **V**t enī
placemus nos adoptatos. eē a deo in fili
os. sp̄m suū dedit nobis. qui signū pat̄s
ostendat. eē in filiis ut audeamus dicere
Alia quod est pater. quod et iudeis dicere
dudum non fuerat concessū. **I**taq̄ iam
non sumus serui. sed filij. **Q**uod si filij
et heredes p̄ d̄m. idest si filij sumus conse
quent̄ nobis debetur hereditas patris. ut
quomodo sp̄m filij dei accipientes facti su
mus filij. ita in libertatem deseruitute
mutati. heredes sumus dei patris. coheredes
autem ihu xpi filij eius. **N**am et alio lo
co idem ap̄ls ait. **G**ratias agentes deo pa
tri. qui dignos nos fecit in partem sortis
scōꝝ in lumine. **P**ars sortis scōꝝ congrega
tio est adunata. et in una societate iuncta
omniū electoꝝ sicut et alibi dicit. **V**os
autem dñs multiplicet. sub auditur in
numero electoꝝ suoꝝ. ut sitis sc̄a et īma
culati. in gremiū scilicet congregati scōꝝ.

115
Fit ergo pars sortis scōꝝ in lumine^{et} illust-
tur a lumine quando fit in xp̄o. et inlu-
stratur a xp̄o quia solet in sorte hereditas
significari sicut scriptū est. sorte diuisit
eis terram in funiculo distributionis. Di-
cimus quia sicut omnis electoꝝ popu-
lus pars et funiculus hereditatis dñi est.
scriptura dicente. pars autē dñi populus
eius iacob funiculus hereditatis eius. ita
pars et hereditas sortis scōꝝ ipse dñs est
qui dixit ad aaron. ego pars et hereditas
tua in medio filioꝝ isrl. Nos autem cum
aplis et omnibꝫ sc̄is societatem habentes g^o
tias agentes deo patri oremus. ut dignos
nos faciat in partem sortis scōꝝ in lumine.
idest ut et pars et sortis et hereditas dñi
esse mereamur. et ipsum dñm saluatore
n̄m in sorte et hereditate sempiterna fe-
liciter possideamus. et in lumine idest
in ipso. et p̄ ipsum in luminati in et̄nū **lxviii.**
felices p̄maneamus. **Quom̄ monach^o
lucrifaciat xp̄m.**

Siquis monachus mortificauerit me-
bra sua que sunt sup̄ terram et tol-
lens crucem suam secutus fuerit xp̄m ⁊
mortuus mundo et trophēū mortificatiōis
sue dominice passionis adfixerit ligno. ita
ut dicere possit cum paulo. ego p̄ legē legi
mortuus sum. ut dō uiuam xp̄o confixus cru-
ci: iste poterit lucrifacere xp̄m. **Sp̄s** enim ⁊ ue-
ritas. ⁊ caritas. ⁊ sapientia et iusticia. ⁊ sc̄i-
ficatio dicitur. **Qui** enim hec omnia sibi bene-
uiuendo adquirit. xp̄m p̄culdubio lucrifacit.
Vel certe qui fr̄em suū q̄ xp̄i ē m̄brū predi-
cando et bonū exemplū ostendendo lucratur.
xp̄m lucrifacit. **Beatus** enim augustinus ait.
Si quid forte p̄sulum uideris. satage corri-
gere et emendare non cesses. **Fac** quicquid
potes pro p̄sona quam portas: noli quisē
lucrari xp̄m. quia lucratus es a xp̄o. **Nā**
et secundum intelligentiā huius senten-
tie qui intelligit sui causa xp̄m hominē
factum. passum. et mortuū. ⁊ a mortuis

resurrexisse. et in celos ascendisse. speretis om-
nibus que sunt mundi recto cursu eum fue-
rit secutus ut ipsum xpm adprehendat a q̄
est comprehensus: iste feliciter lucrifacit xpm.
Hinc et alibi idem ap̄ls ait michi autem
absit gloriari nisi in cruce dñi nri ihu xpi:
p quem michi mundus crucifixus est et ego
mundo. **N**on in propria iusticia gloriari de-
bet monachus uel in doctrina aliqua: sed
in fide xpi crucis p quem sibi omnia sperat
dimitti peccata. **I**n uicem ergo sibi mortuus
esse debent: et mundus monacho. et mo-
nachus mundo. et nulla concupiscere de-
bet monachus que sunt mundi: nec mū-
dus habere debet quod concupiscat in mona-
cho. **S**olus ergo potest in cruce xpi gloriari:
qui tollit eam et sequitur saluatorem qui
crucifigit carnem suam cum uitijs et con-
cupiscentijs qui mortuus est mundo. et n̄
contemplatur ea que uidentur. sed que
non uidentur. **Q**ue ū uidentur temporalia s̄t

De eo qd dñi semp^a in monachis ad nūtiat^o u^o

que autem n̄ uidentur. eterna sunt. tutes
Ixx

Hinc petrus ap^ls ait. sūt uirtutes ad
nuntietis eius qui de tenebris uos uo
cauit. in admirabile lumen suum. Sicut
enim hy qui de egyptia seruitute libera
ti sunt p̄ moysen. carm̄ triumphale post
transitum maris rubri. et demersū pha
raonis exercitū dño cantarunt. ita 4 nos
oportet post acceptam in baptismo remis
sionem peccatorū dignas beneficis celestibz
rependere gratias. et eius semper uirtutes
adnuntiare. Si uirtutes suas omnipotēs
deus taceret. nullus agnosceret. nullus a
maret. Virtutes ergo suas adnuntiat. n̄ :
ut laudibz suis ipse proficiat sed ut hy qui
hunc in sua laude cognouerint. ad p̄petuā
hereditatem p̄ueniant. Idcirco d̄s laudes su
as indicat. ut ualeamus eum audientes
cognoscere cognoscentes amare. amantes
sequi. sequentem adipisci. adipiscentes ue
ro eius uisione p̄frui. Hinc propheta ait.

ante de
lambis

117
uirtute operum suorum dominus annuntiabit
populo suo: ut det illis hereditatem genti-
um. Ac si apte dicat. **I**deo fortitudinem
sue operationis insinuat: ut eos qui audie-
runt donis spiritualibus discant. **I**n spiritali-
bus enim donis proficere est: digne deo coti-
die ambulare. et de die in diem in uirtuti-
bus sanctis proficere: donec ad uisionem omni-
potentis ualeat peruenire. ut dicatur cum cete-
ris sanctis de illo: ibunt de uirtute in uirtutem:
et uidebitur deus deorum in sion. **I**lle uidelicet
uidebitur a nobis in sion: id est in specula-
tione superna. qui nos uocauit in suum re-
gnum et gloriam. **U**ocauit prius per fidem
postea per speciem quando eum facie uidebi-
mus ad faciem. et illam desiderabilem au-
diemus uocem dicentis: uenite benedicti
patris mei percipite regnum quod uobis
paratum est ab origine mundi. **I**n quo
regno: et gloria eterna. et uita manet
perpetua. **B**eatus iob de hac annuntiatione

ne uirtutum: sub figura redemptoris nri
ait. Terra ne operias sanguinem meum.
Terra namq; sanguinē xpi non operuit:
quia scā ecclesia redemptionis sue myste-
riū in cunctis iam mundi partib; p̄dica-
uit. Ipse enim sanguis redemptionis q̄
sumitur: clamor nri redemptionis ē. Et
go ut sacramentū dominice passionis in
nobis n̄ sit otiosum: debem⁹ imitari que
sumim⁹ et predicare ceteris que uenera-

m. Hinc iterum leatus iob ait. Incep̄ in-
ueniat locum in te latendi clamor m̄s.
Locum enim latendi clamor eius in nob̄
inuenit: si hoc quod mens credit lingua
taceat. Sed ne in nobis clamor eius late-
at: restat ut unusquisq; iuxta modulū
suum uiuificationis sue mysteriū proxi-
mis innotescat. *De eo qđ donatū sit sc̄s*

Sic inter cetera paulus *pati pro xpo. lxx.*
ap̄ls ait. Quobis donatū est pro xpo:
non solum ut in eū credatis: sed etiam

ut pro illo patiamini. Notandū quia et fidel
qua xpm credimus: et passiones quas pro
illo patimur a deo patre pro xpo nobis donā
tur. Non enim alijs sed amatorib; xpi: pro
xpo pati concedit. Unde et non nobis i pas
sionib; pro xpo dolendū: sed multo magis
est gaudendū nobis ⁊ exultandum quia ⁊
apli ibant gaudentes a conspectu concily. qm
digni habiti sunt pro nomine ihu contume
lias pati. Non solum nichil nocet qui bonū
facientib; mala inrogat: sed etiam causam
maioris beatitudinis pstat: iuxta illud eum
gelicū. beati qui psecutionem patiuntur prop
ter iusticiam qm ipsoꝝ est regnum celorum.
hic et alibi paulus ait. Job quam causam
etiam hec patior: sed non confundor. Obquā
causam dicit: id est propter predicationem
euḡgely. et fidem dñi nri ihu xpi. Pro xpo
enī pati non confusio: sed magna debet fi
delib; eē gloriatio. De xpo enim ait factus
est nobis iusticia. Pati ergo p xpo: pati ē

3

propter iusticiam. **B**eati enim ait dñs qui
psecutionem patiuntur propt' iusticiam:
qm̄ ipsoꝝ est regnū celoz. Confundantur
ergo illi qui propter iusticiam psecuntur
electos: quia eos cruciatus expectat eternus.
Non confundant' electi: quibz pro breuibz
tribulationibz gaudiū eternū pariter celoz
tribuetur et regnum. **H**inc et petrus ait: si
quid patimini propter iusticiā: beati eritis.
Non solum inquit nichil uobis nocet qui lo
num facientibus mala irrogant: sed etiam
cum uos propter bona que execratur hostis ī
sequit' causam uobis maioris beatitudinis
pstat: cum patientie ur̄e uires exercet. **I**pse
iterum dicit. **M**elius est enim bene facientes
si uelit uoluntas dei pati: quam male facie
tes. **H**ec sententia illoꝝ monachoꝝ stultitiā
arguit: qui cum pro culpis arguunt' a fr̄ibz.
uel etiam exōmunicant' impatiē' tolerāt.
Si uero sine culpa uel ūlꝝ contumelias: uel
adūsa queque patiuntur a p̄positis. mox ad

149
uacundiam prumpunt: et qui antea uide-
bantur innoxij. p̄ impatientiam et murmu-
rationis audaciam. culpabiles se reddunt ⁊
noxios. Et michi si daretur optio: mallem si-
ne culpa quam cum culpa subiacere uerberibz
uel excommunicationibz. Qui enim iustus et
sine culpa p̄titur: xpm̄ immitatur. Qui uo
in flagellis corrigitur latronem illum imita-
tur. qui in cruce xpm̄ cognouit: et post cru-
cem paradisi cum xpō intrauit. Qui uo
nec inter flagella desistit a culpis: sinistrum
imitatur latronem qui propter peccata in
cruce ascendit. et post crucem intartaru
ruit. Dixit sc̄a sineletica. Quamuis concida-
tur corpus infirmitatibz. et ualidis inflam-
metur febribus non deficias in p̄ssuris sed
magis gaudebis quia uisitauit te dñs ⁊
dices. castigans castigauit me dñs. ⁊ mor-
ti non tradidit me. Si ferrum es: spera ad-
hibitū tibi ignem. Aurum es: sed p̄ ignē
probatioz eris. Quod si iustus es et hec pa-

pp̄m̄ qm̄
firmo

teris: de magis ad maiora promoueris. In
terrogauit quidam fr̄ senem dicens. Dic mi
unam rem quam custodiam et uiuam p
eam. Et dicit ei senex. Si potueris contu
meliam pati et sustinere: magnum est hoc
et sup̄ omnes uirtutes. Qui contemptū
et iniuriam. et dampnū. patienter fert:
potest saluus eē. *De eo quod x̄ps pro di
lectione n̄ra tradidit semet ipsum. lxxi.*

Dicit enim paulus ap̄ls. Gratia uobis
et pax a deo patre n̄ro et d̄no ih̄u x̄p̄o:
qui dedit semetipsum pro peccatis n̄ris. Hic
et alibi ipse ait. Qui dilexit nos et tradidit
semetipsum pro nobis. Intantū enim x̄pc
n̄am dilexit uitam: ut pro illa suā p̄neret
animam. Dedit enim semetipsum d̄ns ih̄c
x̄pc morti: ut nos a piculo mortis eriperet:
et ereptos patri in filios adoptaret. Mortuus
est namq; n̄nos mortem timerem? resur
rexit ut et nos p̄ eum resurgere ualeamus.
Erupuit de p̄senti seculo nequam: ut nobis

gloriam pariter et uitam donaret eternā.
Nos enim filius dei eripuit a raptoze iniqui:
 ut proprio nos redderet dño. Tunc etenim
 xpc nos eripuit de presenti sclo nequam. cū
 nrām inuitys enutritam in meliorem mu-
 tavit uitā. Cū quāsitōem nrām tantum
 mutavit in melius / exeret q̄ sublimius / ut
 cū paulo dicere possimus. nrā autem quā-
 sitio in celis est. **M**erito ergo suā et eoz
 quāsitōem in celis eē dicit paulus: qui re-
 lictis terrenis toto desiderio cogitant de cele-
 stibus et mente pura atq̄ deuota non ea q̄
 sunt terrena et caduca. sed ea desiderant q̄
 sunt celestia et eterna. **V**oluntas enim fu-
 it dei patris. ut dñs ihc xpc pro nrīs tra-
 detur peccatis: et uoluntas fuit xpi ut
 patris faceret uoluntatem sicut idem dñs
 p̄ prophetam ait. ut facerem uoluntatē tu-
 am d̄s nrīs uolui. **I**psius enim sumus factu-
 ra creati in xpo ihu: in opibz bonis que p̄-
 parauit d̄s ut in illis ambulemus. hoc est

quod uiuim⁹. quod speramus. quod intelli-
gimus et credere possumus ipsius est: quia
ipse conditor n̄r est nos autem factura
eius sumus. Ad hoc enim nos creati di-
cimus in x̄po ih̄u: creati utiq; non quia
ante non fuimus. sed renati in x̄po ⁊ cre-
ati in operib; bonis ut que preparauit de-
us in illis ambulemus in caritate radi-
cati et fundati. Caritas x̄pi est: et in ca-
ritate id est in x̄po radicati et fundati
ita eē debemus. ut in eius amore firmi-
ter p̄seueremus. fundamentū enim ali-
ud nemo potest ponere: preter id quod
positum est quod est x̄ps ih̄c. Veritatem
autē facientes in caritate crescimus in illo
p̄ omnia: qui est caput x̄pi. Veritas enim
x̄pi est: et caritas x̄pi est et iusticia ⁊ s̄c̄i-
ficatio. et pax x̄pi est. Qui ergo hec om̄ia
que x̄ps est facit in sup̄ et mandata eius
custodit: ueritatem facit et in caritate id

Deo q̄d ap̄t̄ne est in x̄po cotidie crescit.
ut sp̄m nolite
ex̄tinguere

~~De cognitione d̄~~

121
LXXII.
mini nostri ihu xpi.

Hc sicutat. sp̄s sc̄i gratiam quam bap-
tizati p̄ manus impositionem ⁊ chris-
matis accepistis unctionem nolite pr̄ue-
uendo extinguere: sed eam integram et
inuiolatam in ūo corde et corpore serua-
te. Unde ⁊ ad ephesios idem ap̄ls ait: no-
lite contristari sp̄m sc̄m dei in quo signa-
ti estis in die redemptionis. Signaculum
enim sc̄i sp̄s in die quo baptizati sumus ⁊
confirmati accepimus: quod utiq; fideliter
seruare debemus. Hoc igitur signaculum
sc̄i sp̄s ideo qui credit deo signatur ab illo:
ut seruet et custodiat illud in die redemp-
tionis purum atq; sincerum. ⁊ nulla ex
parte mutilatum. Unde ⁊ iohannes ap̄ls
ait: ser uos unctionem quam accepistis
ab eo maneat in uobis. Ac si diceret: hoc
dño adiuuante procurete ut sp̄s sc̄i ḡ-
tiam quam in baptismo consecuti estis
integram ūo in corde et corpore seruetis.

et hoc sit / sp̄m nolite extinguere. Potest
unctio eius de qua iohannes loquitur / et
sp̄s de quo paulus sp̄m nolite extinguere
dicit / ipsa dei caritas intelligi: que diffu-
ditur in cordibz nr̄is p̄ sp̄m sc̄m qui datus
est nobis. **Q**ue d̄issime ad obseruanda di-
mandata / cor quod implet inflammato: que
a maue uiuentibz p̄ odium et inuidiam /
atqz p̄ discordiam extinguitur. ⁊ sp̄s pre-
dicatoꝝ qui audientibz salutis predicant
ūbum. ac p̄ contradicentium resistentiū
exasperantiū malitiam auditoroꝝ ita ut
magis eis tacere liceat quam p̄dicare de-
lectet. Et ita fit ut p̄ exasperationem audi-
toꝝ: p̄dicatoꝝ tollatur uerbū. **V**nde ⁊
ezechiel d̄ns ait. Ad herere faciam lin-
guam tuam palato tuo: et eris mutus /
nec quasi uir obuiꝝgans quia domus
exasperans est. **V**enit quidam senex ad
aliū senem: ⁊ dixit unus ex eis. Ego
mortuus sum huic seculo. **A**lter uero dixit

ei. Ne confidas in te metipsum donec exeras de
 corpore isto. quia sicut mortuus es satanas
 mortuus non est. Dixit alia pastor. quia sem-
 per homo humilitatem et timorem dei ita
 incessabiliter respirare debet. sicut flatum
 quem naribus attrahit uel emitit. Dixit ite-
 rum. quia picere se in conspectu dei et non
 se ipsum extollere. et dimittere post tergum
 propriam uoluntatem. ferramenta sunt quibus
 anima operatur.

*De nocua curiositate mona-
 choru. lxxiiij.*

Paulus ap[osto]lus dicit. Rogamus autem
 uos fratres ut quieti sitis. et u[ost]rum negoti-
 um agatis. et operemini manibus uestris. Ac si
 diceret. Ab omni uos inquietudinis et cu-
 riositatis abstinete uitio. ut quieti facti
 u[ost]rum agatis negotium. Ille igitur suum a-
 git negotium. qui postposito curiositatis ui-
 tio de salute sua est incessanter sollicitus.
 Nam ille monachus alienum agit negoti-
 um. qui curiositatis uitio suam oblitus ui-
 tiosam discutere uitam. alienam inuestiga-

re sollicitate tuati. **V**nde et ad eosdem in secū
da istem ait ep̄la. **A**ndiuimus enim quos
dam inter uos ambulantes inquiete: nichil
opantes sed curiose agentes. **I**n hac breui
sententia multa paulus monachoz reperi
hendit uitia: inquietudinē uidelicet ⁊ otio
sitatē. et curiositatem. ⁊ multiloquium.
in quo sc̄dm salomonem non effugietur
peccatū. **I**nquietudo ḡ que ⁊ alio nomine
curiositas appellatur grande est uitium:
quia nec corpus quietū. ne animam dimit
tit eē sine peccato. **D**um enim sollicitate a
lioz domus circuit. uel aliena acta cu
riose p̄quirat: proculdubio in multis offē
dit. **N**am curiositatis uitū indelinerter
comitatur et otium. **O**tiositas enim ini
mita est anime. **M**elius est ergo mo
nachis ut obediētes sint p̄positis suis
ad omnē obediētiā utilitatis sue ⁊ cum
silentio: id est ab omni uitio inquietudi
nis et curiositatis et uerbo sitatis alieni.

^{apis}
 Manibus operantes suum panem manducent:
 et intelligant de seipsis illud psalmigraphi dic-
 tum opera manuum tuarum manducabis. beatul-
 es et bene tibi erit. Dicebat quidam senex.
 Propter ea non proficimus quia nescimus
 mensuras nostras: neque patientiam habemus
 in opere quod cepimus. sed sine labore aliquo
 uirtutes uolumus possidere. Dicebat abbas
 pastor: quia abbas ysidorus allocutus sit
 aliquando plebem fratrum dicens. Fratres. num-
 quid non ad laborandum uenimus in locum
 hunc? Et nunc uideo quia nullus hic la-
 bor est: ego igitur dimissa plebe uado ubi
 est labor. et ubi non inueniam requiem. Que-
 dam senem rogabant fratres: ut quiesceret a
 graui labore. Ille autem respondit eis. Cre-
 dite mihi filij: quia abraham penitabat cum
 uiderit magna et preclara dona dei. quod

amplius non fuerit in laboribus decertatus. **lxviii.**

Nunc paulus **De regula ab apostolis posita.**
 Apstls aut sequicunqz hac regulam secuti

fuerint pax sup illos. et misericordia. Doctri-
na dei quedam regula sermonis est que in-
ter iusta iudicat ⁊ iniusta quam qui secu-
tus fuerit habebit pacem in semetipso que
eruperat omnem sensum. et post pacem mi-
sericordiam consequetur. **N**oua creatura est
generatio xpiana. quia xps nouus homo
uenit in mundum. et noua pcepta dedit
mundo. et sup obseruantib; ea pax et mise-
ricordia. **I**dem ipse ap[osto]l[us] ait. **V**erumtamen
ad quod puenimus ut idem sapiamus et
in eadem pmaneamus regula. idest in mi-
nisterio fidei pmaneamus. ad quod xpo uo-
cante puenimus. et nichil extra regule dis-
ciplinam in conu[er]satione fidei sapiamus s[ed]
hoc sapiamus quod commune sit et mode-
stum in eu[an]gelica ueritate. et in eadem fidei
regula pmaneam[us]. **R**egula autem hoc i loco.
fides uocatur catholica. **R**egula uero ab eo qd
recte ducat ⁊ recte regat est dicta. unde et
illa patrum instituta que recte uiuere catho

licam docent ecclesiam canones uocantur. Ca
 non autem grece latine uero regula dicitur.
Hinc et alibi paulus ait. Denuntiamus autem
 uobis fratres in nomine domini nostri ihesu christi ut sub
 trahatis uos ab omni fratre inquiete ambulan
 te et cetera. **I**sta denuntiatio non est ab au
 ditoribus parui pendenda. quia regali est auc
 toritate fulcita. quando in nomine domini nostri
 ihesu christi est denuntiata. **E**t quamuis apostolica
 caritate sit plena. auctoritatem tamen con
 tinet regiam. que fidelium omnium salu
 briter cateruam ad rectam animarum pdu
 cit regulam. **A**it enim. ut subtrahatis uos
 ab omni fratre inquiete ambulante. et non
 secundum traditionem quam acceperunt a
 nobis. **H**inc auctoritatem firmam subtra
 hendi se a prauis hominibus. ab apostolo sancto ac
 cepit ecclesia. **R**egulam enim bene ambulandi.
 id est bene et iuste. et pie uiuendi tra
 diderunt fidelibus apostoli. quam omnium fi
 delium debet tenere firmiter ecclesia. que

ad illoꝝ suam uult dirigere uitam. **I**stius
ergo regule norma: om̄ibꝫ xp̄ianis ipsoꝝ
ap̄loꝝ facta est uita. **V**nde et sequitur:
ipsi enim scitis: quemadmodū oporteat
uos imitari nos. **A**c si diceret: quia iam
frequenter et ūbis uobis prediximꝫ et exem
plis ostendimꝫ: ideo notum est uobis. q̄
modo oporteat uos imitari nos. **L**ibenter
tantū facite quod hortamur: si a nobis t̄
ditam fidei uultis tenere regulam. **D**ixit
quidam senex. **S**criptum est: iustus ut
palma floreat. **S**ignificat autem hic ser
mo: bonū actū. altū. et rectū. et dulce.
Est enim in palma unum inarduum et
ipsum candidum: omnem habens operati
onem in se. **S**imiliter autem et in uiro ui
sto reperitur unum ei et simplex in cō
cor: ad d̄m tantūmodo respiciens. **E**st autē
et albū: habens illuminationē fidei: et
omnis operatio iusti in corde ipsius est.
Nam et acumen stimuloꝝ eius aduer

125
lxxv.
sus diabolum. ē. propugnaculū. *ut uigi-*

lances sint monachi.

Paulus apł's nos ammonet dicens. Non dormiamus sicut ceteri. sed uigilemus. id est non dormiamus sicut ceteri infideles. iniusti. iniqui. qui ignorantie et torporis somno depressi. et peccatorū suorū mole grauati. quid illis in futuro eueniat provide non ualent. Qui tam grauit̄ turpiter q̄ dormiunt. ut ad sui custodiam cordis oculos non aperiant. qui nichil de futura gloria sed semper de presenti cogitant uita. Non de his que non uidentur et eterna sunt sed semp̄ de his cogitant que uidentur. et caduca et temporalia sunt. Nos autem non sicut illi dormiamus. sed uigilemus. Hinc nos 7̄ marcus euāgelista salubriter ammonet dicens. *sugilate ergo. q̄a nescitis quando ueniat dñs. ne cum uenerit inueniat uos dormientes. Beati serui illi. quos cum uenerit dñs inuenierit uigi-*

Vigilantes. **V**igilat enim. qui ad aspectū ue-
l luminis ^{metas} oculos apertos tenet. **V**igilat
qui seruat operando quod credit. **V**igilat
qui a se torporis et negligentie tenebras
repellit. **H**inc et alibi idem ap̄ls ait. **S**iue
uigilemus siue dormiamus. simul cum
xp̄o uiuamus: id est siue uigilemus ad cu-
stodiam n̄re salutis siue dormiamus a no-
ciūl huius seculi curis simul cum illo
uiuamus in xp̄o et cum xp̄o simus. qui
pro nobis mortuus est et resurrexit. **D**e hac
saluberi uigilatione et dormitione: in can-
ticis antiquoꝝ salomon ait. **E**go dormio:
et cor meum uigilat. **A**c si diceret (quanto
magis a terrenis uelut dormiens quiesco
curis: tanto magis liberius cor meum ad
sui contemplationē uigilat creatoris. **I**lla
enim anima in eternum semp̄ cum dño
uiuet: que hic illi p̄dilectionem adherens.
a tergo eius numq̄m recedit. **S**unde et dñs
inquit. **Q**ui diligit me. me sequatur. et

176
ubi sum ego illic & minister meus erit: id est
mecum in p̄petuo uiuens semp gloriosus et
imortalis regnabit. Dixit alia euagius.

Si deficiis animo: ora sicut scriptū est. Ora
autem cum timore. et tremore. et labore. lo-
bue. et uigilanter. ita oportet orare maxi-

me propter malignos: et nequitias uacan-
tis inuisibilis inimicos nr̄os qui nobis in
hoc p̄cipue impedire nituntur. Dixit iterum.

Quando cogitatio contraria in corde uenerit.
noli alia pro alijs p̄orationem querere: sed
aduersus eum qui te impugnat. gladium la-
crimarum exacue. *de pugna uirtutū contra*

uitia. lxxvi.

Tunc se uiri sc̄a ueracius a uitio *uitia. lxxvi.*
rum conluuione detergunt: dū ab eis
contra singula uitia uirtutes ^{instit} opponuntur.

Nam et aduersus impetus uitioꝝ: contra-
rijs uirtutibz est pugnandū. Contra lu-

xuriam enim cordis est adhibenda mundi-
tia: contra odium dilectio est preparanda.

contra iracundiam patientia est proponē-

da: contra timorem fiducia est adhibenda.
contra tristitiam gaudium est exhibendum.
contra accidiam fortitudo est preparanda.
Contra auaritiam largitas est adhibenda.
Contra superbiam humilitas est opponenda.
sicque singule uirtutes nascentia contra
seuitia reprimunt. Libidinem enim absti-
nentia domat: quia quantum corpus ine-
dia frangitur: tanto mens ab illicito ap-
petitu reuocatur. Et aduersus iram toleran-
tia dimicat: et merorem tristitie spes eter-
ni gaudij superat: et quem turbata mens
de exterioribus afficit: dulcedo interioris tra-
quillitatis linat. Aduersus inuidiam pre-
paratur caritas: et aduersus ire incendia
mansuetudinis adhibetur tranquillitas.
Cum dominio uitiorum contradicimus:
cum iniquitati que nos a deo separat re-
luctamur: cum consuetudini uolenter
resistimus: et desideria pura calcamus: con-
tra hec uis nobis libertatis ingenite uin-

dicamus: iustiorum agminibus accerrimo conflictu resistimus. Cum culpas penitendo peccatumus: et maculas sordium fletibus lauamus. fortiter contra uicia reluctamus.

Dixit alba agathon: quia secundum uoluntatem meam numquam dormiui retinens in corde aduersus quemquam dolum. neque dimisi dormire alium habentem aduersus me aliquid.

Dixit alba macharius: age fiducia liter ofili. Nam et ego per uiginti annos. non pane. non aqua. non somno satiatus sum. Panem quidem pensatum accipiens. aquam uero ad mensuram. summo autem parietibus me dimittebat inclinans subire paululum festinabam.

Dixit alba ysidorus. Si cogitationes non habemus. ferarum similes sumus: sed inimicus quod suum est exigit. nos quoque quod nostrum est implere debemus. Insistamus orationi: et inimicus fugabitur.

Vaca ^{meditationem} in meditatione dei et uincis. Per seuerantiam homini uictoria est

certa: & hac coronaberis. Dicit alba iohannes: quia ianua dei est humilitas. et patres p̄ multas contumelias acti gaudentes intrauerunt in ciuitatem dei: quia humilitas et timor dei superant omnes uirtutes. Debet ergo monachus ante omnia humilitatem habere: hoc enim est inter octo primum saluatoris mandatū dicentis: beati pauperes sp̄u. qm̄ ipsoꝝ est regnum celoz. *De odio & correptione fraterna. lxxvii.*

Paulus ap̄l̄s ait. Si quis autem non probauit uerbo n̄ro per epl̄am hunc notate: et non cōmisciamini cum illo. ut cōfundatur. Nolite et quasi inimicum existimare illum: s̄ corripite ut fratrem. Ac si diceret. Si eum auctoritas epl̄e n̄re non corrigit: p̄ litteras ur̄as quis sit ipse nobis innotescite ut a nobis corripiatur. uel etiam p̄ nostram epl̄am excommunicetur et uos non cōmisciamini. tam diu cum excommunicato quam diu inobediens

p̄ceptis non consentiat apl̄icis: et sic abut̄
 q̄ a nobis uidelicet et a uobis confusus
 tandem aliquando relipiscat. et emendat̄
 p̄ceptis nr̄is obediat. **A**ptum in hoc loco
 apl̄s dat indicium: ut cum excomunicato
 nec in actu. nec in consilio nec in aliquo cō
 miscamur consortio. **I**n uno enim eodemq̄
 homine et fraternitatem simul diligere: et
 uitia possumus odire. **A**liud enim ē qđ frat̄
 est: aliud quod uitiosus homo est. **D**iliga
 mus ergo in eo fraternitatem nr̄am: et odio
 habeamus uitiositatem suam. **P**ersequam̄
 in eo uitium: et emendatū ut nosmetipsos
 diligamus eum. **H**inc beatus gregorius
 ait. **S**ic sic nimirum proximus nr̄is exhi
 bere ody discretionem debemus: ut in eis
 et diligamus quod sunt. et habeamus
 odio quod uitiosi sunt. **D**ixit quidam se
 nex: quia debet homo mortificare se ip
 sum ab om̄i re mala priusquam egre
 diatur de corpore. et non ledat ullum

hominem. Et nisi habuerit in corde suo quia
peccator est: d's non exaudiet eum. Quid est
in corde habere quia peccator est. Id est si quis
portat peccata sua: et n̄ uidet peccata proxi-
mi sui. Quando enim dimiserit homo uolū-
tatem suam: tunc ei reconciliabitur d's ⁊ susci-
pit orationem eius. Si enim conspexerimus
peccata n̄ra: n̄ uidemus peccata proximi. Stul-
ticia est enim homini habenti mortuū suū:
et relicto eo abire et flere mortuū proximi
sui. Quando enim manus dñi occidit om-
nē primogenitū in terra egypti: n̄ erat do-
mus inquit ubi non iaceret mortuus. Nō
enim est homo qui uiuat et non peccet. Un-
quisq; ergo mortuū: id est peccatū suū plan-
gere debet. Peccatū enī mortuū dicit pro-
pheta ubi ait. Qui lauat a mortuo et ute-
rum tangit mortuū: id est qui plangit pec-
catū. et iterū cōmittit peccatū. nichil proficit
lauatio eius. *Sot mentis lumbos fuciat-
tos habeat monachus.*

Petrus apł's ait. propter quod succincti
lumbos mentis uře sobry pfecte sperate
in eam que offertur uobis gratiam: in reue
lationem ihu xpi. Ac si diceret monachis.
Quanto maior est uobis gratia promissa:
tanto amplius digni esse curate ut eam
pypere ualeatis. Et recte dicit sperate in
eam que offertur uobis gratiam. In reue
lationem ihu xpi: quia qui succinctis lū
bis mentis. id est et mente et corpore castus
dñi aduentum expectat merito quando re
ueletur sperat. Hinc et paulus apł's ait. Sta
te ergo succincti lumbos uros in ueritate id
est pfecti state lumbis mentis succincti: hoc
est omni p̄lio uiriliter preparati. et ab om̄i
bz curis sc̄li expediti. Quod iuxta membra car
nis et corporis omnia mēbra anime inscrip
turis uocentur nulli dubium est. De quibz
unum puto eē nunc membrum lumbos:
quos ut accingamus aq̄eritate precipitur.
Sunt lumbi uři pretincti. et lucerne arden

tes. **H**inc et propheta ait: Accingite lumbos
uōs sup ubera uīa. **A**c si dicat. In corde libi-
dines refecate: ne exterius turpiter in fornicationē
cadatis. **N**ā cast^o corpore n̄ tam corde: nul-
lū premiū habet in reppmissione: quia secundū
uītatis ductū. qui uident mulierē ad concu-
piscendū eam iam meatus ē eā in corde suo.
Si ergo primū fornicationes phibeant^a a cor-
de: n̄ p̄umpunt in ope. **S**unt n̄ nulli uisitorū
ad q̄phendendū culmē p̄fectionis accincti.
dum altiora interius appetunt exterius cūc-
ta delinquunt. qui rebz habitis se nudant:
gloria honoris se exproliant: qui internorū deli-
deriorū p̄ assiduitatem se amici meroris affi-
ciunt: habere de exterioribz q̄solationem no-
lunt. qui internis gaudijs dum mente appo-
pian: uītā in se funditus corporee delectatio-
nis necant. **T**alibz namq; p̄ paulum dicitur
Mortui enī estis: et uita uīa abscondita ē cū
xp̄o in deo. **H**orum itaq; uocem psalmista ex-
p̄sserat cum dicebat. Concupiuit et defecit a

anima mea in atriis dñi. Concupiscit uero et
 in di atriis deficit: qui cū eterna desiderat. in a
 more temporalium n̄ p̄durat. Hinc psalmista
 iterū dicit. Confecit in salutari tuo anima mea.
 In salutare ergo dei aīam iusti deficere ē. pre
 sentis uite bona eternitatis electionem desere
 mansura querere et rebz temporalibz fiduciā

De mortificatione uitiorum. Lxxix.

Non habere. Hinc paulus ait. Mortificate ergo mēbra.
 urā que sunt sup terrā: fornicationem
 imunditiā. libidinē et cetera. Ideo hec
 uitia. et peccata n̄ra dicuntur mēbra.
 quā p̄ membra n̄ra sua complēt officia.
 quibz nos consentire prohibet ap̄l's dicens.
 neq̄ exhibeatis mēbra urā arma iniquita
 tis peccato s; exhibete uos deo. Omnia enim
 generaliter peccata et uitia unū diaboli
 faciunt corpus: cuius specialiter hec que se
 cuntur uitia dicuntur membra. Vnde et ī
 eplā scribitur ad romanos. Sciētes hoc
 quia uetus homo noster simul crucifixus ē

ut destruat^r corpus peccati. id est crimina
atq; peccata: que simul unū corpus appellat.
quod destrui dicit p̄sonam uitam et fidem ca-
tholicam. Omnis enim inuidia et libido
uno nomine uocat^r fornicatio: que si p̄mū
auferatur a cordis cogitatione n̄ prouipit
in opere. Verumptamē si delectatione uel
consensu fuerit lactatū: ita crescit in colu-
brum. ut mortifero suū lactantem occidat
uereno. Ergo non lactetur sed mortificet^r
a nob̄: ne mortifitem^r ab illo: crucifigatur
a nob̄: ne crucifigam^r ab illo. Hinc et
p̄ illud iterum dicit. Qui autē sunt
xp̄i carnē suam crucifixerunt cum uir-
tutis et concupiscentiis. Si omnia simul uir-
tutia crucifixa sunt: et caro quasi in cruce
pendens nichil concupiscat. ut quid nobis lex
est que data est ad uirtutia coercentia. Sed ē
illud notandū quod eos dixerit xp̄i: et qui
carnem cum uirtutis et concupiscentiis crucifixe-
runt: contra illos qui solam fidem iustificē

arbitrantur. Fuit quidam sener magnus i-
ter p̄uidentes: qui adfirmabat dicens q̄a
uirtutē quā uidi stantem sup̄ baptisina eā
dem uidi etiam sup̄ uestimentū monachi.
quando accepit habitum spiritalem. Ouidē
sem̄ data est gratia uidendi que fiebant.
et dicebat. Quia uidi in cenobio aliquan-
do meditantē fratrem in cella et ecce demon
ueniens statat foris cellam: et dū fr̄ ille
meditaret̄ n̄ p̄ualebat ingredi. cū autem
cessasset a meditatione tunc ingrediebatur
ille demon in cellam. *De gratia lacri-*

Scriptum est. quia axa filia marum.
caleph suspirans. dixit patri suo. lxxx.

Da michi benedictionē. Terrā australem et
aridentem dedisti michi: uinge et irriguum.
Et dedit ei pater suus irriguum superuis
et irriguum inferuis. Hoc significat quod
a creatore et patre n̄ro deo: cum magno ge-
mitu querenda est a nobis lacrimarū gra-
tia. Sunt namq̄ non nulli qui iam ma-

nalisa dei perreperunt dona: que significabat
australis tra. sed adhuc lacrimarum non ac-
ceperunt gratiam. Deū enim sitiens aīa:
8 prius timore cōpungitur post ea amore.
Prius enim sese in lacrimis afficit: quia
dum maloz suoz recollit pro his perpeti
supplicia eterna p̄timebat. At uero cum
longa meroris anxietudine fuerit formi-
do consumpta: quedā iam de p̄sumptione
uene securitas nascitur: et in amore celesti-
um gaudioꝝ anim⁹ inflammatur et qui
prius flebat neduceret ad sup̄liciu. post-
modū flere amarissime incipit quia dif-
fertur a regno. Contēplat⁹ et enim mens:
q̄ sit illi angelici chori q̄ societas scōꝝ sp̄i-
tuū. q̄ maiestas interne uisionis dī. et
amplius plangit quia bonis p̄hennibus
deest: quam flebat prius cum mala et-
na metuebat. Sic q̄ fit ut p̄fecta cōpunc-
tio formidinis: tradat animū xp̄unctiōi
dilectionis. In triguum quippe sup̄ius ac-

caput anima: cū se se in lacrimis celestis
 regni desiderio affligit. In riuū uero infe-
 rius accipit: cum inferni supplicia flendo
 ptimescit. Dicebant de abbate arsenio: quia
 toto tēpore uite sue sedens ad opus manu-
 um pannū habebat in sinu propter lacrimas:
 quia crebro currebant ex oculis ei. Dixit
 scā sineletica. Labor est his 7 certamen ma-
 gnum in primis qui q̄runt ad dñm. post-
 ea autē inenarrabile gaudiū habent. Sicut
 enim qui ignem accendere uolunt p̄mo fu-
 mant 7 sic optinent quod uolunt: ita et opor-
 tet nos diuinum ignem cum lacrimis atq̄
 laboribz in nobis ipsis accendere. Scriptum
 est enim: quia d̄s n̄r ignis consumens ē.
 Dixit senex. Quomodo umbram corp̄z
 n̄oz ubiq̄ nobiscū circumferimus. sic
 delemus fletū ex xp̄p̄tione habere nobis
 cum ubicumq̄ sumus. Dixit alia yp̄eri-
 cius. Nocte et die laborez monachus. et
 uigilans in orationibz p̄maneat. xp̄p̄ngēf

autē cor suū pducit lacrimas. et celerius puo
 cat miām dei. *De eo qđ scī monachi filij di uo*
Hinc dñs ait. Trati pacifici: qm filij di uo cent
 tabuntur. In pace pfectio est: ubi nichil
 repugnat. 7 ideo filij dei pacifici st. quia ni
 chil in eis resistit deo. Pacifici autem i semet
 ipsis st: qui os animi sui mot' 2ponentes fi
 unt regnū dei. Si filij dei sumus. pacifici ee
 debem'. Pacificos enī ee oportet di filios et
 humiles: mente mites. corde simplices. sermo
 ne puros aīo innocentes. affectu 2cordel si
 bimet unamint' coherentes. Hunc 7 ioh
 hannes apl's ait. Videte qualē caritatē de
 dit nobis pater: ut filij dei nominem' et sim'.
 Magna ē gratia 2ditoris nrī: q' nob' dona
 uit ut eū amare nouerim' 7 possim' et ita
 amare ut patrem filij. cum et hoc magnū
 eet: si sic amare illum possimus. quomodo
 fideles serui amant dominos suos. Qualit'
 autem filij dei effici debeam'. idem iohannes
 in euangelio suo testat'. Quotquot autē

receperunt eum inquitens. dedit eis potestatem
 filius dei fieri. his qui credunt in nomine
 eius. **P**erfidem ergo et dilectionem filij dei effi-
 amur. **M**agna leni uolentia magna miseri-
 cordia. **U**nicus natus est. et noluit manere
 unus. sed d's unicū eundē quē ipsum quē ge-
 nuerat ⁊ p quē cuncta creauerat misit in
 hunc mundū. ut n̄ eēt unus sed fr̄s haberet
 adoptatos. **N**on enim nati sumus de deo quo-
 modo ille unigenit⁹? sed adoptati p gratiā
 eius sumus. **E**x munere enim diuino prius
 potestatem adoptionis accepim⁹. post ea ut filij
 dei eē mereremur consecuti sumus. **H**inc ite-
 rum idē ioh̄s ait. **K**nū. nunc filij dei sumus.
 sed nondū apparuit quid erimus. **H**inc iterū
 ipse. **E**t nos cognouim⁹ et credim⁹ caritati.
 quā habet d's in nobis. **C**ognouim⁹ quia ihs
 ē filius dei. **E**t quia pater misit eū salua-
 torē mundi et credim⁹ caritati quam habet
 d's in nobis. quia uidelicet cū habet unicū
 noluit ut eēt unus s; ut fr̄s haberet ad-

optavit illi alios qui cū illo possiderent uitā
etnā. Dixit allia pastor: quia interroga-
uit quidam fr̄ allatē ^{pōm-m} p̄menem dicens. Qd
est quod dñs in eūnglō dicit maiorem hac
caritatē nemo habet. quam ut quis animā
suam p̄ amico p̄nat. Quomodo fit hoc. Res-
pondit senex. Si quis audit ūbū malū a p̄-
ximo suo. et cum possit ipse similia respon-
dere: pugnat tamen in corde suo portare la-
lorem et uim sibi facit ne forte respondeat
illi malū. ut contristet illum iste talis ani-
mam suā p̄nit pro amico suo. Contigit ali-
quando allatē p̄mlonē iter cū fr̄ibz īpar-
tes egypti facere: et uidens quosdam sc̄arel
sedentes dicit eis. Surgite et salutate et
osculamini monachos ut benedicamini. Fre-
quenter enim cum deo loquuntur. 7 sc̄a fr̄ ^{lxvii}
ora eoz. **Qd exiuntibus uirtutes 7 exiuntis ui-**

Omnes uirtutes in conspectu | **tia oriantur**
conditoris uicaria ope se subleuant
ut quia una uirtus sine alia uel nulla est

omnino uel minima. uicissim se sua quinctō
 ne fulcuntur. Nulla bona sunt certa: si ante
 occulti iudicis oculos castitatis testimonio n̄
 approlentur. si uel castitatem humilitas deserat
 uel humilitatē castitas relinquat. Apud aucto
 rem humilitatis et munditie prodesse nichil p̄
 ualet: uel supra castitas uel humilitas iniqui
 nata. Sic uitio uitium gignitur: sicut in da
 uid quidū non euitauit adulterium. p̄petra
 uit homicidiū. Item uirt⁹ uirtute concipitur:
 sicut p̄ uirtutē euangelice predicationis uirtu
 tē martyri apli meruerunt. Dixit sc̄s grego
 rius: quia hec tria exigit deus ab omni homi
 ne qui est baptismum r̄secut⁹. id est fidem rec
 tam ex tota aīa et uirtute. lingue continentī
 am. et castitatē corporis. Dixit alia^r euagri
 us. Mentem errantē uel nutantē solidat lec
 tio. et uigilie et oratio. Concupiscentiā uero
 marcescere facit esuries: et labor. et solitudo.
 Iracundiā autē reprimunt psalmodia. et lon
 ganimitas et mīa. sed hec oportunitis tempori

bus et mensuris cōgruis adhibenda sunt: q̄
aut̄ non oportune uel sine mensura fiunt.

ad parū tempus proficiunt. *Q̄d sit xp̄o cō*

Tollens monachus *fixus sum cruci. lxxxiii.*

crucē suā et xp̄m sequens mortificatis
membris sup̄ terram et mundo mortuus con
figurat̄ morti ih̄u xp̄i. et in ligno domine
passionis affigitur. Hic configitur cruci xp̄i
qui uestigia eius ita sectatur. ut qūsationē
illius imitari possit ut sit mansuetus sicut
ille fuit et mitis et humilis corde. uerberat̄
nō respondeat maledict̄ n̄ remaledicat. sed uin
cat in humilitatē sup̄biam. Iste cum paulo di
cere potest. xp̄i q̄ fixus sum cruci. et uiuo aut̄
tam n̄ ego uiuit uero in me xp̄s. Beatus
multūq̄ felix q̄ uiuente in se xp̄o p̄ singulas
orationes cogitatōes. et opera potest dicere.
uiuit in me xp̄s. et quod uiuo ī fide uiuo fi
lio dei. *Viuit autē in eo xp̄s. in quo uiuit*
sapientia. iustitia ueritas sc̄ificatio pax et
fortitudo. cetera^{q̄} que uirtutes quas qui nō

halet non potest dicere uiuit uero in me xpi.
Uiuuit uere et in eo xps: qui uestigia eius
 sectatur et a nulla mundi concupiscentia ca-
 pitur: ut dō uiuēs mundo mortuū uideat: qm̄
 omne qd̄ ē in mundo concupiscentia carnis est:
 et concupiscentia ocloꝝ. et supbia uite. **M**ona-
 chi autē habentes uictū et uestimentū his
 debent eē q̄tenti quia et a monachis extrane-
 ū. et a fidelibz delect eē alienū: quicqd̄ de hoc
 mundo concupiscit uel desiderat supfluum.
Interrogat̄ est q̄dam senex a fr̄e: quid face-
 ret ut saluus eēt. Ille autē exilians se ue-
 stimento suo: et cingens lumbos suos atq̄
 extendens manus suas dixit. **S**ic debet mo-
 nachus nudus eē: ab omni mat̄ia seculari:
 et crucifigere se adūsus temptationes atq̄
 certamina mundi. **D**ixit alia ypericius: q̄s
 grata est deo monachi obedientia quam q̄
 possidet: quod p̄scit exaudiri: et cum fidu-
 cia crucifixo abstabit. **E**t enim dñs sic
 uenit ad crucem scilicet factus olediens

usq; ad mortem.

Ut monachi cor habeat purū

Clamat enim scrip*ta* et conscientia bona.

Cura nobis dicens. Finis p*re*cepti e*st* caritas de corde puro. ⁊ scientia bona. Finis dicit idest p*er*fectio p*re*cepti. et totius legis. Caritas ergo que nos caros deo et hominib; facit et istius scilicet ⁊ t*em*ptores. ac bonorū omniū amatores. fons e*st* omniū bonorū et origo charismatū et cunctarū p*er*fectio v*ir*tutū. Cor autē purū illud e*st* ubi nullus dolus e*st*. nec aliquid machinatur malū. Vbi simulatio nulla. s; tota puritas regnat. Vbi n*on* in corde aliud tenet*ur* ⁊ aliud ore p*ro*fert*ur*. ubi n*on* inuenit*ur* illud uana locuti s*unt* unūq*ue* q*ui*sq; ad p*ro*ximū suū. Beati enim mundo corde. q*ui*m ipsi d*omi*ni uideb*unt*. Et innocens manib; et mundo corde. Hic accipiet benedictionē a d*omi*no. Conscientia enim bona illa e*st*. ubi n*on* s*unt* opera mortua. s; ab omib; p*ro*corū sordib; e*st* m*un*data. Vnde ⁊ ad hebreos paulus ap*osto*l*us* ait. Iq*ui* p*ro* sp*iritu* sc*ilicet* semetipsū optulit imaculatū deo ⁊ m*un*dauit scientiam nr*ost*ram ab operib; mortuis

id est: a peccatis. **O**pa enī mortua: mortua intel-
 ligunt^r peccata. **I**bi ergo ē scientia bona: ubi est
 innocentia pura. simplicitas tota ⁊ fides n̄ ficta.
Illa p̄cudubio ē scientia bona: ubi n̄ ē uitioꝝ
 accusatio ulla qm̄ nec peccati remordet culpa: nec
 criminū moles accusat: que nullū odit: nulli no-
 cet: nulli detrahit: nulli molesta: nulli fit iūda
 s̄ omnibz ē suauis. innocua mitis pacifica atqz
 benigna. **D**ixit alia agathon. **N**on debet mona-
 chus p̄mittere scientie sue: ut accuset eum in q̄
 cumqz re. **I**ntelligere ergo debent monachi ⁊ sicut
 angli cū timore ⁊ tremore: hymnos canentes
 assistant creatori ita. ⁊ monachi debent in psal-
 modis coram deo cū metu ⁊ corde puro consiste-
 re tempore orationis. **G**loriatio ergo monachi
 et laus in respectu angeloz et hominū: humi-
 litas. et simplicitas cordis. **G**loriatio monachi
 ē māsuētudo cordis et silentiū. **U**t diuites sint
 monachi in opibz bonis. et trēsaurizent sibi.

Monachi qui diuites non fundamētū bonū.
 s̄ in rebz terrenis: diuites eē debent in ū
 .lxxxv.

tutib; sc̄is et opib; bonis. quia n̄ carnales h̄ sp̄i
tales diuitie liberant aīam in die uindictę et
ultōis. **V**nde et salomon ait. **I**n p̄derunt diuitie
in die ultionis: iusticia autē liberabit a morte.
Fundamētū enim qđ dicit **l**onū: siue xpm̄ siue
lonoz operū significat premiū qđ sibi unusq̄s
q; monachus. bene et iuste uiuendo thesaurizat
in celo. ut illic benefundat' qm̄ mōs syon n̄ mo
ueat' metnū. **D**om' enim n̄ra etna n̄ manu
facta. q̄ bonis operib; edificatur in celo si sup̄
petram. id est supra xpm̄ fuerit fundata: ad
nullius supuenientis impetū patiet' ruīnam.
Xpm̄ enim habet fundamentū: ideo nullius
timebit ip̄ullum. **T**hesaurus enī terren': q̄a
xpm̄ n̄ habet in fundamento. a latronib; effodi
tur & furat'. **T**hesaurus uero qui in celis a sc̄is
monachis thesaurizat': quia xpm̄ habet in
fundamento. nec effoditur a latronib; nec fu
rat'. **I**bi enim ipse dñs thesaurizare uolet cū
dicit thesaurizate uobis thesauros in celo:
ubi nec erugo. nec tinea exterminat. nec fu

res effodiunt aut furant. Ibi et ap[osto]l[us] ueram nos denūciat apprehendere uitam: si dū uiuimus in p[re]senti solliciti d[omi]ni custodierim[us] p[re]cepta. Sine dubio illi ueram uitā ad p[re]hendunt in futuro sc[ilicet] sc[ilicet]o: qui adhuc uiuentes in mundo illic hono[r]ū suoz operū cotidie sibi metipsis adunt thesaurū. Hinc et alibi scriptū ē: pone thesaurū tuū in p[re]ceptis altissimi. et p[ro]deat tibi magis q[uam] aurū. Thesaurus enim terren[us] diuitias seruat fallaces: thesaurus uero celestis uitā ueram pariter p[re]parat et ec[cl]esiam. Ad p[re]parationē enim illius transitorie uite: illa dicit[ur] u[er]a uita. in qua uirtutib[us] diuites monachi p[er]petuo feliciter cū xp[isto] regnant. Abijt aliquādo zacharias ad abbatem suū siluanū: et inuenit eū in excessu mentis. et erant man[us] eius extense in celum et cū uidisset ita clausit ostiū et exijt et intrans circa horam sextā atq[ue] nonā: inuenit eū eodem modo. Circa undecimā uero horā pulsauit: et ingressus inuenit eū quiescentē et dicit ei. Quid habuisti hodie

pater. Quid dixit ei. Infirmat' sū hodie fili.
Ille uero tenens pedes ei' dicebat. Non dimittā te: nisi mī indicaueris quid uidisti. Respo-
dit ei senex. Ego in celū rapt' sum et uidi
glām dei: 7 illic steti usq; modo 7 nunc dimul-
sus sum. *De mansione eterna que a dō prepa-*

Omnī custodia seruem' *uata est scīs. lxxxvi.*
cor nrm fcl: expectantes patrem fami-
lias xpm dnm ac dnm nrm q' cum diues ef-
set ppt' nrām salutem paup' fact' est: ut nos
diuitiarū suarū socios faceret: et in effabilis
future glorie participes demonstraret. Hunc
ergo diligere sine int'missione debem': ut ab
ipso quoq; diligere meream'. et cū illo in māsiō-
nē illā q' apud patrē pparata ē scīs introeam'.
ubi 2templabim' omnē naturam angloꝝ et
archangeloz uirtutum potestātē 7 oūm scōꝝ.
Illic uocabim' filii dei: illic apientur nob' porte
regni: 7 intrabim' i'penetrabilib; pat's. Illic
apparebit nob' sol iustitie xp̄: illic trāsforma-
bit d's corp' humilitatis nr̄e conforme factū

corpori claritatis sue illic renouabitur sicut a
 quile uiuent' nra. Illic p'cipiem' coronam pul
 chritudinis: et uestem iocunditatis de manu
 dñi. et dicem' in illa die. Letet' aia nra in dño.
 quia induit nos indumento salutis et iusticie:
 et circumdabit nos ueste leticie: tamq' sponso
 circūponet nob' mitram: et tamq' sponsam or
 nabit nos ornamento. Illic fulgebim' sicut sol
 in throno patris nri. illic immortalia sc'la ⁊
 p'manētia inueniem'. illic donabit' nobis si
 ne p'turbationib' et fluctib' longitudo dierū.
 ubi semp' uox letantiū et exultantiū erit. Il
 lic nob' p'parat' ē locus: ⁊ mansio et'na
 in domo dñi et muro eius ⁊ nomen sempitē
 nū quod n̄ delebit'. Orem' ergo semp' fr̄s dilec
 tissimi ut trans-ferat nos dñs pius atq' le
 nignus in illam beatā spem: et ineffabilem
 leticiā et mansionem et'na. ubi est semper
 laudatio. et exultatio: et iocunditas sempitē
 na. Si desiderat' ēē celestis semp' q' terrena
 ff' execrare et despice: p'fectoz exempla sec

tate. et imitator existe. Ne cogites intricate di-
cens multus est labor propositi atq; institu-
tionis monachatus nostri. ego autem sum parvus et
infirmus: non ualeo in hoc proposito consistere. O dilec-
tissime frater: intellege quod dico. Si uolueris proficisci
in longinquam regionem: non poteris unius horae spa-
tio totius uie intuitu occurrere. sed gradatim
cotidie proficis ceptum iter: et post multum tempus
ac laborem ad patriam quam desideras peruenis.
Sic est regnum celeste et paradysus deliciarum.
et desiderabilis patria monachorum: ad quam per
orationes. et uigilias per ieiunia. et continentiam
per lacrimas. et obedientiam per caritatem. et
perseuerantiam per humilitatem et iustitiam. et si que
alia sunt uirtutes peruenitur. Hic enim sunt passus
et itinera: per que ad regnum celeste et dominum patrem
uenturos nos esse credimus. Hec serua: ne ter-
meas initium bonae uiae suscipe: que te ad
uitam perducit eternam. *Quoniam uentus efficitur*

Beatus qui odio habuerit hunc mundum.
et tantummodo meditatio eius

lxxxviii.

fuerit in dō. **Beatus** qui exiit fuerit peccatū
 et malitiā: et solum dñm benignū et piū di-
 legerit redemptorē. et castos uiguer: et scōs ha-
 buerit cogitat. **Beat⁹** qui ab omnib; pollutis
 cogitationib; fuerit emundat⁹: et n̄ fuerit in
 mundi istius actib; implicat⁹: s; ex integro li-
 ber in dño. ab omnib; mundi istius negotiis
 uanissimis liberat⁹. **Beat⁹** qui semp recordat⁹
 fuerit de die illa tremenda: et festinauerit la-
 crimarū fontib; abluū. et anime sue uulne-
 ra pcurare. **Beatus** qui fuerit effectus tā-
 qm nubes: ad pferendā pluuiam lacrima-
 rum. p q̄s possit extinguere flammās oīū
 uitioꝝ. **Beat⁹** qui ambulauerit in uia mā-
 datoꝝ dñi: et in sc̄is operib; uigil⁹ q̄sat⁹.
 et imaculatā seruauerit animā suam.
Beatus qui in bonis opib; cotidie p scām
 creuerit disciplinā: habens in dño sp̄ cer-
 tam ut uideat eum in claritate sua et
 regno et gloria. **Beatus** qui meminerit
 precepta dñi: et mandata eius sollicite

custodierit: ut operet^r et uiuat in eis. **Beatus** q̄
posuerit custodiam ori suo: ⁊ ostiū circūstantie
labijs suis. ut n̄ declinet in ūbū malitie. **Mul-**
ti enim modis beati efficiunt^r homines: sicut
in euāgelio dñs ait. beati pauperes spū. qm̄ ip̄
sorz ē regnū celoz. **Beati** mites. qm̄ ipsi possi-
debunt tiam. **Beati** qui lugent: qm̄ ipsi r̄so-
labunt. **Beati** q̄ esuriunt et sitiunt iustitiā:
qm̄ ipsi saturabūt. **Si** misericordes: qm̄ ipsi
misericordiā r̄sequent. **Si** mundo corde: qm̄
ipsi dñm uidebunt. **Si** pacifici: qm̄ filij dei uoca-
bunt. **Beati** qui p̄ secutionem patiunt^r p̄pter
iustitiā: qm̄ ipsorz ē regnū celoz. **De hora ex-**

Beatus q̄ **tus et separationis aīe a corpore.**
semp̄ habuerit diē exitus sui ante oculos:
et festinauerit in illa hora eē parat^r et sine a-
liquo timore peccati uel p̄aue r̄scientie inue-
niri. **Beatus** qui inuenerit fiduciam in illa
hora exitus sui: quando aīa separabit^r a cor-
pore. Cū magno nam q̄ metu magno q̄ do-
loribz separatur. **Veniēt** enim angli ad

sumere aīam: et separabunt eam a corpore. et
 p̄ducent ante tribunal immortalis. et metu
 endi iudicis. At illa memorans oprū suoz
 tremiscit: et uidens et r̄siderans actus suos
 p̄ metu et timore horrendo egredi p̄tmescat: ta
 men tremens et metuens ad et̄num p̄git iudici
 um. Unde sollicite debet unusq̄sq; uiuē. ne forte
 in iniquitatib; suis rapiat: simulq; finiat uī
 ta cū culpa. Venturi enī erit ignorantia in
 certa ē. et dū mori quisq; n̄ estimat tollit. Nā
 incertos diabolus eos quos uiuentes accendit
 ad uitia: subito morientes p̄trahere nititur ad
 tormēta et repente hora q̄ nesciunt. in prouiso
 exitu rapiunt: ad q̄ obsolescente profundo cruciā
 di et̄nis gehēne incendijs deputant: de quib;
 scriptū est. Ducunt in bonis dies suos. et in
 puncto ad inferna descendunt. Nauoz enim
 animas hominū apostate angli excipiunt a
 corpore exeuntes **exercentes**: ut sint eis ipsi tor
 tores in penis qui fuerunt suasores in uitis.
 Finē uō uultoz optimū uocatō tranq̄lla nōnū

qm̄ emendat: ut ex eo intelligant^r ad scōz an-
geloz p̄tinere confortiū. ex quo ab hoc corpore
sine dura uexatione tolluntur: unde ⁊ pro tali-
bz qm̄ uel pietas uibrat flere fides tamen uetat
lugere. **I**lli enim s̄ deplorandi: quos barathrū
obsolet inferni. n̄ quos aula letificando excipit
paradyssi. **L**egim⁹ de quodā sene qui moribat^r
in scithi. ⁊ accūcederunt fr̄s leuū eius. et ue-
stierunt eū. et ceperunt flere. **I**lle autē apert
oculos suos et risit. adiecit uterū ridere. hoc e-
tiam factū est tercio. **Q**uod cū uiderent fr̄s.
rogauerūt eum dicentes. **D**ic nobis alia qm̄
nob̄ flentibz tu rides. **E**t dixit eis. **P**rimo ri-
si. quia uos timetis mortē. **S**ecundo risi. q̄a
non estis parati. **T**ercio autē risi quia exla-
lore ad requiem uado. **H**oc autē cū dixisset
statim clausit oculos senex in mortē. **D**icebat
et de allate filio: qm̄ in die dormitionis sue
cū sederent circa eum fr̄s splenduit tamqm̄
sol facies eius. et dixit ad eos. **E**cce allas an-
tonius uenit. **E**t post pusillum rursum dicit

eis: Ecce chorꝝ pphetarū uenit. Et iterū am-
 plius facies eius refulsit: et dixit. Ecce chorus
 apstolorꝝ uenit. Et duplicat̄ refulsit ad huc fa-
 cies eius: et ecce ipse quasi cū aliquibꝫ loqueba-
 tur. Dep̄cati sunt autē senē dicentes. Cumquo
 loqueris pater. Qui dixit eis. Ecce angeli ue-
 nerunt accipe me. et rogo ut dimittant penitē-
 me modicū. Dicūt ei seniores. Non indiges pe-
 nitentia pater. Dixit autem eis. Vere nescio
 meipsum uel initiū sūp̄sisse penitendi. Et cog-
 nouerunt omnes quia p̄fectus eēt. Et uultus
 subito facta ē facies eius sicut sol: et timue-
 runt omnes. Dixit autē eis. Videte ecce
 dñs uenit dicent̄. afferte michi uas electio-
 nis heremi. Et continuo reddidit sp̄m. Et f̄o
 fūgore: repletus est totus locus ille amore sua-
 utatis.

De innocentia. lxxxix.

Ille uere innocens est: qui nec alijs. nec sibi
 nocet qui uero sibi metipsi nocet quamuis
 alijs non noceat: innocens non est. De pro-
 pria enim in ocentia in dño confidens dauid

aielat. **J**udica me dñe qm̄ ego in innocentia mea
a ingressus sū. et in dño sperans n̄ infirmabor.
Et iterū. Ego autē in innocentia mea ingressus
sū redime me et miserere mei. **E**t interrogans
dñm. quis habitaret ī tabnaculo suo. aut
quis requiesceret in monte scō eius. responsū
audiuit diuinū dicentē. **I**nnocens manibus
et mundo corde qui n̄ accepit in uano animā
suā nec iurauit in dolo proximo suo. hic accipiet
benedictionē a dño et misericordiā a dō salutarī
suo. **G**aude innocentia et exulta. gaude in qm̄
quia ubiq; in lesa es ubiq; secura. **S**i temp
taris proficis. si humiliaris erigeris. si pug
nas uincis si occideris coronaris. **T**u in serui
tute libera es in periculis tuta in custodia lea.
Tibi om̄is reatus addicitur. tibi uniuersa ma
litia subiugat. **T**e potentes honorant. suscipi
unt principes. magnati exquirunt. etiam illi
te n̄ nūqm̄ desiderant. qui impugnant. **T**ibi
boni parent. mali inuident. zelantur emuli.
inimici subcūbunt. **N**ec unquā poteris uic

142
ter n̄ esse: etiam si tibi inter homines iudex iu-
stus defuerit. Dicebant de athenate paulo: quod
teneret manibz dicitur^{208. q. 119} cornuti aspides. et ser-
pentes. atq; scorpiones et scindebat eos p̄ medi-
um. Videntes autem hec fratres: satis facien-
tes ei interrogabant eum dicentes Sic nobis.
quid opatus es. ut acciperes gratiam istā: Qui
aut eis ignoscite michi peccēs. Si quis posside-
rit puritatē et innocentia: omnia subiciunt
ei sicut adē quando erat in paradysō ante p̄-
uaricationem mandati diuini. **Quid sit sc̄a**

Qua ieiunantes dñi. **ficare ieiunium.** **xx.**
uictorias recensentes triumphū nr̄e sa-
lutis agnouim? ieiunia nr̄a religiosis sc̄ifice-
mus obsequiis. Quid autē ē aliud sc̄ificare
ieiunū nisi ieiunū causa sc̄a uelle. iusta fa-
tere iniqua uitare. Sc̄ificat ille ieiunū: qui
flāmas seuentis uacundie. mansuete mentis
placabilitate restringit. Sc̄ificat ieiunium:
qui lasciuientes oculos turpi ab aspectu ha-
bens castitatis auertit. Sc̄ificat ieiunium

qui quintoz iacula scuto patientie repussa dil-
pergit. **S**anctificat ieiunium: qui litigantium tumultus
pacifici sanitate sermonis et lingue pen-
dentioris arte compestat. **S**anctificat ieiunium: qui
resurgentes in semetipso uanarum cogitationum
spinas. euangelico sulcante uomere uelut
quodam pectoris sui aratro excidit. **S**anctificat
ieiunium: qui inopias egenorum pro quantitate
substantie sue. miserantis manus humani-
tate solatur. **A**d prime sanctificat ille ieiuni-
um: qui pro omnia preceptis diuine legis intentus dia-
bolica a corde suo respuit temptamenta. **E**t
ideo fratres karissimi. si uolumus deo placita exhibere
ieiunia sumus infide fortes in iudicijs uili.
in amicitia fideles: in iniurijs patientes.
in contentionibus moderati. refugientes tur-
pilosua. aduersus iniqua constantes. in con-
uiujs sobrii. in uoluptatibus continentes. in
caritate simplices inter subdolos cauti. con-
dolentes tristibus contumacibus resistentes. in
suspicionibus parci inter maliloquos taciti.

inter humiles cœquales. Si huius modi uirtutibus nra uoluerim' sc̄ificare ieiunia: tribuente dño ad festiuitatē paschalis gratie et ad gaudiū celestiu p̄missionū. indubitata fiducia et conscientia letiore ueniemus. *ad*

fit bene ieiunare.

xxi.

Bene ieiunat: qui cū esuriem suā resecti pauperis satietate sustentat. Bene ieiunat: qui diuini recordatōne iudicij semetipsū re frenans ab om̄i se illecebrarū uoluptate suspendit. Bene ieiunat: qui carnē suā uitioꝝ germine pullulantē. sc̄arū meditacōe uirtutū. et sobrietatis amore castigat. Bene ieiunat: qui fraternas iniurias pacifici pectoris lenitate dimittit. Gratissimū deo defert ieiuniū qui mentē suam a prauis cogitationibz. oculos a concupiscentia. linguam manusq; a lite custodit. Et sic ieiuniū nrm sc̄ificet castitas. ornet patientia. benignitas foueat. misericordia lenificet. cōmendet humilitas. ut gemino quodam corporis animiq; ieiunio diuine nos

semp gratie cōmendem? *De eo qđ multi ab oriēte et occidente ueniunt et recumbent cū ab iaham et isaac et iacob in regno celorum. an.*

Multi ueniunt ab oriente et occidente et recumbent n̄ carnaliter iacentes. s̄ spiritaliter requiescentes. n̄ temporaliter potantes s̄ eternalit̄ epulantes. Recūbent in regno dei: ubi lux et spes ubi letitia et exultatio. ubi gloria et benedictio. ubi lux oculor̄ et longeuitas uite et̄ne ē: ubi omnes iocundant̄ ubi om̄s gaudent. ubi patres illi beati recumbunt ubi omnes p̄phete req̄escunt. ubi apli et eūngeliste sup̄ gloriosos sedent thronos. ubi multitudine martyrū in et̄na gloria gloriantur ubi copiositas uirginū in sc̄la exultat. portans coronā immaculate uirginitatis. **O**dulcissimi fr̄s: unanimis uentio. hilaris congregatio fulgens conūctio. **I**sta est a sc̄lo bene predicata et adnuntiata. **I**sta exultatio ista est ab un̄to narrata requies: in istam festinant ire omnes dñm diligentes. ad istam colligunt̄ omnes

et gentibz dño credentes religiositate seruantes
 in eam et nos omnes p̄gam? O religiosi filij dei:
 ad istam omni uitute nra festinem? nichil nos
 reuocet. nichil nos retardet. nichil nos impediatur
 ad hoc desiderabile properare conuiuui. Omnem
 negligentia a nobis pellam? omnē q̄ desidiam
 ab animo et corporis impedimenta a nobis pro
 iciam? ut huius beatitudinis et requiei dome
 stica efficiamur: et hac egregia ut dictū ē. epula
 tione digni inueniamur. *De eo quod omnis
 elect' atq; p̄fectus monachus et homo et ui
 tulus et leo et aquila figuratiter sit.*

Omnis electus atq; in uia dñi p̄fectus: et *xxij.*
 homo. et uirtulus. et leo simul et aquila
 ē. homo enim rationale est animal: uirtulus au
 tem in sacrificio mactari solet: leo uero fortis est
 bestia sicut scriptū ē: leo fortissim' bestiarū. ad
 nullius pauebit occursum. Aquila ad sublimia e
 uolat: et inreueratus oculis solis radios inten
 dit. Omnis itaq; qui in ratione p̄fectus est
 homo ē: et quando semetipsū ab huius mū

di uoluptate mortificat. utulus est. Quia
uero ipsa sua spontanea mortificatione con-
tra omnia aduersa **omnia** fortitudinē secu-
ritatis habet unde scriptū est. iustus autē
quasi leo confidens absq; terrore erit leo est.
Quia uero sublimiter contemplat. ea que
celestia atq; etna sūt: aquila est. Igitur qm
iustus quisq; p rationem homo: p sacrificiū
mortificationis sue utulus p fortitudinē se-
curitatis leo p contemplationē uero efficit
aquila. recte p hec scā animalia signari u-
nusquisq; pfectus potest. Quia omnis intē-
tio omnisq; contemplatio scōz sup se tendit:
ut illud possit adipisci quod in celestibz appetit.
Sue enim in bono opere seu uero in uigilet
contemplationi. tunc ueraciter hoc quod ait
bonū est: quando ei placere concupiscit a
quo est. Quia in repensandū est ut omne bo-
num quod agitur: p intentionē semp ad celestia
leuetur. Electi autē quia in bono ope omīpti
deo placere appetunt et p contemplatōis gra

tiam etnam iam beatitudinē degustare con-
cupiscunt: facies et pennas desup extendit.
*De eo quod apostolus ait caro concupiscit
aduersus spm sps autē aduersus carnē. xciiij.*

Concupiscentia carnis. est. motus animi
turpis in affectū sordide delectationis.
Concupiscentia uero sps. est. ardens intentio
mentis in desiderio scē uirtutis. *I*sta sibi cōsen-
tientes mittit ad regnum: illa ad supplicū
sempitēnū. *C*oncupiscentia namq; carnis pu-
mū in lecebras uitioꝝ in cogitationib; gignit:
concupiscentia uero sps e contrario cogi-
tationes scās indefinēt apponit. *I*lla fabulis
uānis oblectat^o et ūbis: ista scripturarum
meditationib; atq; p̄ceptis. *I*lla gaudet spe-
ctaculis rerū terrestriū: ista contemplati-
one celestium gaudioꝝ. *I*lla terrena gau-
dia querit: ista gemitus suspiria trahit.
*I*lla in somnū atq; pigritiam corpus re-
laxat: ista uigilijs et competentib; oratio-
nib; elaborat. *I*lla p̄ ingluuiem. in lece-

bris uentris et desidio gutturis inestuat: ista
semetipsam ieiunijs et abstinentie cruciatibus
macerat. **I**lla luxurie subdita turpium pecca-
tionum affectus quos intentione cogitationis
agit perfectione uoluntatis explere contendit:
ista castitatis et pudicitie diligit. **I**lla auaritie
flamma succensa appetit lucrū: et fugit
dampna temporalium rerū. ista contemptis mun-
dū solū sibi uendit xpm. **I**lla inuidia nul-
lum sibi superiorē uel equalem esse permittit:
sed interitū luore uulneris de cunctorum perfectu-
tatescat: ista de cunctorum uirtutibus gaudet: et
minores sibi per caritate proponit. **I**lla ex estuans
nichil equanimiter portat: sed perturbata mente
usque ad tumultū uoces exultat: ista nulla
exasperatione mouetur: sed per tranquillitatis
mansuetudinē patienter omnia sustinet. **I**lla
tristitia inficitur dū quelibet aduersa presen-
serit: ista nullo merore frangit: sed etiam
mala de proximis portans ab interiore gau-
dio non mouetur. **I**lla ambitione honorum infi-

atur: et humanis laudibus uel inlecebris
 uane glorie delinit: ista humilitate amat:
 et soli deo suo qui in pectore est mentis placere
 delectat. Illa inflata superbie fastu cor miserum
 eleuat: ista ne a celsitudine sua corruat usque
 in infima seipsam humiliat. **S**ed quod plura: Con-
 cupiscentia carnis in omnium uiciorum multitudine
 sibi consentientes precipitat: concupiscentia uero
 spiritus mente lassam ne deficiat spe future glorie
 corroborat.

Quid sit impetus spiritus et quid xcv.

In electis et reprobis diuisi sunt impetus impet' carnis.
 impetus. in electis uidelicet impetus spiritus. in repro-
 bis impetus carnis. Impetus carnis ad
 odium: ad elationem. ad immunditiam ad rapinam
 ad exteriorum gloriam. ad crudelitatem. ad perfidi-
 am. ad desperationem. ad iram. ad uirgiam ad
 uoluptates animi impellit. Impetus uero
 spiritus ad caritatem ad humilitatem: ad continentiam
 ad largitatem misericordie. ad interiorum
 perfectum. ad pietatis opera ad eternorum fidem ad spe
 sequentis gaudij. ad patientiam. ad pacem. ad com-

siderationē uite immortalis ad lacrimas
mentē p̄trahit. **V**nde necesse est ut magna
semp̄ cura considerare debeam⁹ in omne quod
agimus. q̄s nos impet⁹ ducat. utrū n̄ra co-
gitatio p̄ impetū carnis. an p̄ impetū sp̄s
impellat. **A**mare et enim t̄rena tempora-
lia eternis p̄ponē. exteriora bona n̄ ad usū
necessaria habere. s̄ ad uoluptatē cupif-
cere. ultionē de inimico querere. de emu-
li casu gaudere. impetus carnis est. **A**t cō-
tra amare celestia. & temp̄nē transitoria.
n̄ ad fructū uoluptatis transitura s̄ ad
usū necessitatis querē de inimici morte tu-
bulari. impetus sp̄s est. **E**t q̄ia p̄fecti quicq̄
iustus se semp̄ uirtutibz exercent. recte
nunc de sc̄is animalibz dicit. ubi erat im-
petus sp̄s illuc gradiebant. **E**o quod un⁹
quisq̄ iustus eo ante faciē suā & corā.

Ante faciē ergo suā facie sua ābulet.
graditur iustus quia ad ea que re-
liquerat nullo iam appetitu respicit. et

144
in eternis que appetit. sub contemplationis
sue oculo boni operis pedem ponit. Ante faciē
quippe ambulare ē. anteriora petere. In p̄sen-
ti ū ambulare est. sibi metipsi absentem n̄
ēē. Omnis etenim iustus qui uitam suam
sollicitus aspiciat. et diligent̄ considerat quan-
tū cotidie in bonis crescat. aut fortasse q̄n-
tū a bonis de crescat. iste quia se ante se ponit.
coram se ambulat. quippe qui uigilanter
uidet utrum surgat. an defluat. Quisq̄s uero
uite sue custodia negligit. discutere quod agit
que loquit̄. que cogitat. aut despiciat. aut
nesciat. coram se iste n̄ ambulat. quia qualis
sit in suis morib; uel actib; ignorat. Nec si
sibi metipsi p̄sens ē. qui semetipsū cotidie ex-
quirere atq; cognoscere sollicit̄ n̄ est. Ille
autem ueracit̄ se ante se ponit. sibi que q̄
in p̄senti est. qui se in suis actib; tamq̄m ali-
ū attendit. Debemus ergo nosmetipsos sol-
licite sicut alios uidere. nosq; ipsos ut dic-
tum ē ante nos ponere. et in cunctis que

agimus. interius & exterius nos diligent
custodire debemus. *De eo quod scriptum est*

Dicas *omni custodia serua cor tuum.*
fortasse. Quomodo possū custodire cor
meū. ut mala n̄ cogitet. Audi breuiter
rationē. Notes euidenter. si diuina celestia
mediteris. Tam̄ tria s̄t que poss̄t a malis
cogitationibz animā liberare. uigilia sc̄a
oratio & meditatio sc̄arū lectionū. Harum
assiduitas. refert animi stabilitatē ut bonis
cogitationibz & n̄ malis occupetur. Si uis
in imo cor mundū habere. dic cū dauid p̄
pheta meditat⁹ sū nocte cū corde meo. exer
citabar et uentilabā in me sp̄m meū. Quā
tū cor tuū ^{as} meditando ^{bona} domaberis. tantū
sublimius & seq̄ris p̄miū. et clariore sapi
entie & scientie lumine fulgebis. **S**i uis
ut superius dictū ē cor mundū habe. num
qm̄ te inanibz fabulis occupes. Quicquid
turpe ē et contra sc̄itatē. numqm̄ aut agal.
aut delecteris audire. Jam que sc̄li erāt

deposuisti. xpm dnm induisti. **V**ide ne de
 tecto uirtutu pultina que sicutus uestime
 ta descendas. nec de agro reuicaris domu ne
 fibriam saluatoris nec ^{in nos} ~~fratros~~ eius noctis
 rore madefactos quos semel tenere cepisti
 aliquando dimittas. **E**sto ut dom' fundata
 supra petram: nulla. te aura scilicet hui' scu
 tiat. nullus te uentus desiderij prauus excu
 rat. **E**sto apis prudentissima: fauim mellis
 opa tua pponant. ut tua dulcedine facias
 xpm delectari. **S**up-uola uitia: et contin
 gens eu qui tibi dicat. ego flos campi. & flos
 agri. **D**ecerp flores per scripturas scas aut
 ore gratus dicas cu propheta. **E**rucitauit
 cor meum uerbum lynn: dico ego opa mea re
 gi. lingua mea calamus scribe uelociter scri
 lentis. **I**llos ergo imitare: illos sequere q
 ista audire merentur: quoz habitus sermo
 incessus. uita forma intuentibz pbet. **N**a
 illos cum uideris in modum turturis impin
 gere incessum: curiosos uibosos. in visu fa

flores

ciles. sine pudore. sine uerecundia fabulas
aniles et uanas referentes. ad cursū tardos
ad mensā paratos. ad ieiuniū ingratos q̄
oculi ut faces ardentes. huc illuc q̄ uento
animi flante scintillas cupiditentie spar
gunt. et ut rota uoluunt^r qui p̄p̄rio igne
torquent^r insartagine mentis sue. hos ut
dixi deuita. quia scriptū legis cū scō scōs e
ris. et cū p̄ulo puerteris. Obedientes. lectionē
amantes. orationi instantes. humiles uero
ama. et dilige tamqm̄ membra xpi. Nam
illos quos te deuitare monui n̄ adtendas
magis uolo ut te timeant et emulentur
mali: boni uero diligant et suscipiant.
*Quid significet qđ dixit d̄s ad abrahā
egredē de tra tua + de cognatione tua.
et ueni in terram quam monstrauo t̄.*

C t nos fr̄s. km̄i. ad exemplū beati .cc. viii.
abrahę puenientes egrediam^r de t̄
ra n̄ra et de cognatione n̄ra: et ueniam^r
ad t̄ram quā nobis daturus ē dñs post

istam uitam. **Q**ue est terra nra de qua
 egredi uidemur nisi caro nra. **B**ene ergo
 de tra egreditur qui carnales concupiscentias
 contempnens. et uoluntates pprias uelut uene
 nu diabolici respuit lectioni uel orationi fre
 quent insilit. **B**ene de terra sua egreditur qui
 cupiditatem spernit et misericordiam diligit. luxu
 riam fugit. amplectitur castitatem. **B**ene de ter
 ra sua egreditur qui malitiam deserit ut te
 neat caritatem superbiam spernit. et sectatur
 humilitatem. **Q**uid ergo de terra egredi est.
 nisi omnia peccata et uicia carnalia reli
 quere. **E**t ueni inquam dicit dñs: in terram
 quam monstrauero tibi. **E**rgo si terram no
 stram relinquitur ad terram quam ostendit do
 minus ueniamus. **Q**ue tam est ista terra
 quam dñs dignatur ostendere. **S**ine dubio
 credamus quia ipsa est de qua propheta dice
 bat: credo uidere bona dñi in terra uiuen
 tuum. **E**rgo terra corporis nri quando
 magis criminibus famulatur terra mo

rientiū eē cognoscat: cū uero uirtutibz operā
dederit in terrā uiuentiū transmigratōe felicit
sima 2mutat. **S** hoc ergo fr̄s km̄. n̄ extra nos
s̄ intus in nobis cū di gratia possum' exercē
si uolum'. **S**i enim peccata relinquam' et uirtu
ti opam dam' de terra morientū felicit' egres
si sum' et intram uiuentiū felicit' ueniemus.
Et ideo qui solebat maledicere benedicat. 7 q̄
solebat detrahere. semp quod bonū est studeat
pferre. **Q**ui solebat uacundiam in corde con
seruare. patientiā teneat. qui res alienas so
lebat inuadere. de rebz pprijs studeat erogare.
Qui in negotio fraudem facere 7 p stateras
uel mensuras duplices lucra mundi concē
re solebat. ab omni fraude et ab omni ini
quitate sua propria p patientiam uel miseri
cordiam 2tendat erogare. **H**oc ergo agite fr̄s
km̄. et d's pacis et dilectionis erit uobiscū.

De martirio quod in pace ecclesie fit. xxix.

Nemo dicat fr̄s qd temporibz n̄ris mar
tyrum certamina eē n̄ possunt. halet

enim et pax nra martyres suos. Nam sicut fre-
 quent' suggestim' uacundiam mitigare: libidinem
 fugere iusticiam custodire auaritia contempne pars
 magna martyrii est. Non incongrue dictum est:
 auaritia contempne uacundiam mitigare libi-
 dinem fugere. Contempnenda est enim aua-
 ritia que nobis ideo iniqua lucta procurat
 ut nos suos faciat. Nri enim essemus: si illa
 nobis eet contempnenda. Iniqua est auaritia:
 que uelut ignis quantum plus accipit tanto
 plus querit. Luxuria uero mitiganda e: que
 prius nocituris impedit quam nocendis. Qd
 autem libidinem fugiendum ee suggerim' apls
 paulus euidenter ostendit: qui cu omnib; uiti-
 is predicauerit resistendum du contra libidinem
 loqueret' n dixit resistite: s; fugite fornicatione.
 Ac si contra reliqua uicia deo auxiliante debem'
 in psentis resistere: libidinem uero fugiendo su-
 perare. Ergo contra libidinem impetu appheben-
 de fugam si uis optinere uictoriam: nec tibi
 uerecundum sit fugere, si castitatis palmam desi-

teras optinere. Unde fr̄s. km̄. ab omnibz
xp̄ianis p̄cipue tamen ad clericis uel mona-
chis. indigna et inhonesta familiaritas fu-
gienda. ē: quia sine ulla dubitatione qui
familiaritatē non uult uitare suspecta cito
delabit in ruina. Inter omnia xp̄ianoz cer-
tamina sola duriora sunt p̄lia castitatis:
ubi cotidiana pugna ē et rara uictoria.
Grauem castitas sortita ē inimicū: qui co-
tidie uincitur et timetur. Et ideo sicut iā
dictū est nemo se falsa securitate decipiat.
nec suis uiribz periculo se p̄sumat: s̄ audi-
at apl̄m dicentē fugite fornicationē. Et i-
deo km̄ fr̄s contra mortifera blandimen-
ta: et contra adiutores diaboli qui famili-
aritatē suspectā habere nec metuiunt nec
erubescunt. ne nos exemplo suo decipiant.
di adiutoriū uigiter implorem. ut nos
de laqueo uenantū liberare dignetur. sci-
entes qđ in his malis que supra dixim⁹
omnibz xp̄ianis cotidiana martina esse

nō possūt. Si enī castitas et ueritas et iusticia xpist^o
 ē: sic ille qui isidiatur psecutor ē: ita et ille qui h^o
 et in alijs defensare et in se custodire noluerit mar
 tur erit. Et ideo qui hec tota animi uirtute et ipse
 diligit et ut alij diligat et uerbis et exemplis ostē
 dit: et ubiqueq; pax ueritas uel iusticia sine castita^s
 laborat quātū pualet etiā ultro se ingerit. et scdm
 qd̄ uires habuerit defensare cōtendit: martyrij coro
 nā dño remunerate p̄cipiet. Sz dicit aliquis lō.
 Inueni sū facio qd̄ m̄ delectet: et postea peniten
 tiā ago. Ixx ē dicere. Pēntiā me crudeli gladio: et pō
 modū ad medicū nato. Et nescit q̄ unius hore pūc
 to uuln^o exhibetur: uix longo t̄p̄e ad sanitatē p̄uili
 nā renocatur. Qui enī adulterans dicit se postea pe
 nitentiā facē: quare nō timet ne eū subita febricla
 sup̄ueniens rapiat ut peat illi dilatio et succedat
 eterna dāpnatio. *De duob; altarib; in hōie dñi scilicet*

Duo sūt altaria et i corpe et aliud i corde. Cā C.
 cōstituta corpi intellect et cordis mī. Demq;
 duplex a nob; sacrificiū querit deus: unū ut simul
 casti corpe. aliud ut mūdo corde esse debeamus.

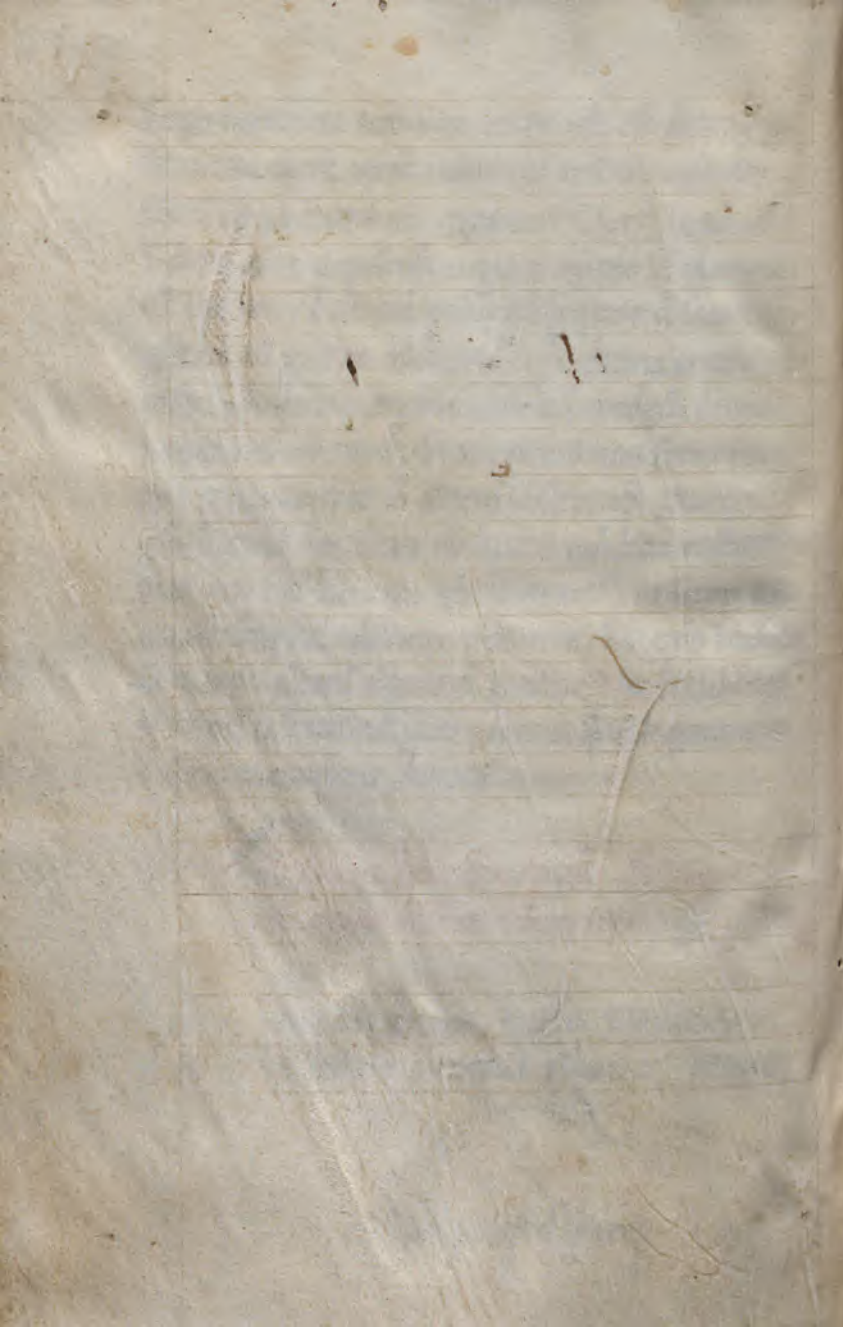
Ergo i ceteroꝝ nro. i in corpe nro offeratur opa
bona: in corde odore suauitatis reddat cogitatio
sc̄a. i altari cordis nri cogitem⁹ sep̄ qd̄ bonū est:
i altari uero corpis nri iugiter qd̄ deo bñplacitum
est opemur. Tūc cū ordine legitimo cōsecratioēs
altaris cū gaudio celebriam⁹: qū altaria cordis ul'
corpis nri mūda et pura conscia i consp̄u diuine
maiestatis offerim⁹. Nam nescio qua fronte aut
qua conscia optat in altaris cōsecratioē gaudere:
qui i cordis sin altari nō studet mūdiciā custodire.
Hos uero fr̄es k̄m̄ ita agē studeam⁹: ut semp̄ festi
uitatē duplicē celebrare m̄camur. Et quō iuisibi
lī de tēph̄ altaris cōsecratioē gaudem⁹: sic iuisibiliter
de corpis castitate ul' aīmi puritate sp̄uale gaudium
habere mereamur. Amen

ExPLICIT liber sine magdi abbis. qui
diadema m̄choꝝ nūcupatur. **F**

In ultimo libro sit laus et gl̄a xp̄isto:
et in his habetur iustitia gl̄oria detur

Reassumendū negotiūssarq. 549

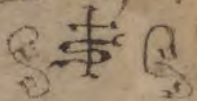

quintus

Et liber venerabilis est
gestissimorum p[ro]prietarum
sancte trinitatis de marcoussiacis
...c. d. l.:

cyato tabamoderu toto 2 lectu
qui abis affluere formis 2 q[ui]tari
malis p[ro]prietariis radeu lito 2 letari
qui formis affluere abis 2 q[ui]tari

Iste liber est scriptus fidei et dilectionis
et maiestatis et bono parentis
fidei et bono scripti et ordinis religiosi

quod dicitur

